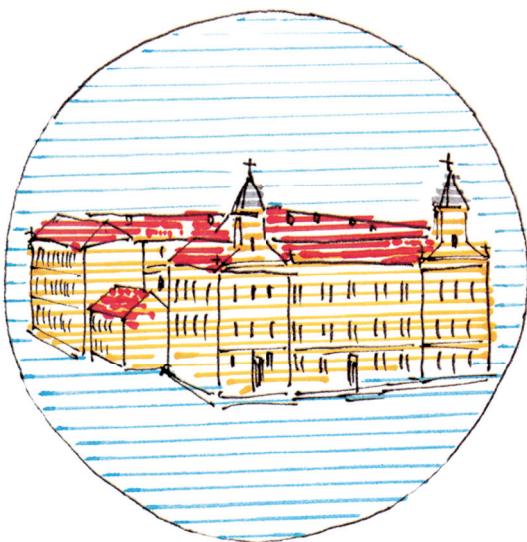

B I L T E N

UDRUGE ĐAKA FRANJEVAČKE KLASIČNE GIMNAZIJE - VISOKO

Broj 17/2015.

ISSN 1849-7802

**UDRUGA ĐAKA
FRANJEVAČKE KLASIČNE GIMNAZIJE
VISOKO - ZAGREB**

BILTEN 17/2015.

ISSN 1849-7802

Zagreb, lipanj 2015.

Bilten Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko - Zagreb (Online)
Bogovićeva 1/III (HKD Napredak) 10000 Zagreb

Broj žiro-računa:
Privredna banka Zagreb d.d. u Zagrebu
2340009-1110152376

IBAN: HR62 2340 0091 1101 5237 6

Uredništvo: Vine Mihaljević, Dajana Čosić, Mato Pelivan,
Frano Boban, Ante Ivanković

Lektura: Ivo Pranjković

Ilustracija: Vlatko Blažanović, akademski slikar

Tehnički uredili: Vlatko Blažanović i Dag Gebauer

Tisak: Printera grupa d.o.o., Sveta Nedelja

Riječ uredništva	5
Izvještaj o radu Udruge (<i>Mato Pelivan</i>)	7
Finansijski izvještaj za 2014/2015. (<i>Anto Franjičević</i>)	9
Izvještaj Nadzornog odbora Udruge (<i>Ferdo Širić, Adam Filipović, Ivan Zeba</i>) ..	11
 SEDAMNAESTI SABOR UDRUGE	
Pozivnica XVII. sabora Udruge.....	12
Zapisnik o radu XVII. sabora Udruge (<i>Mato Pelivan</i>)	13
Osamnaesta godišnjica Udruge (sedamnaesti sabor Udruge) (<i>Vine Mihaljević</i>)	18
 PODRUŽNICA U NJEMAČKOJ	
Izvještaj s godišnje skupštine Njemačke podružnice Udruge (<i>Ivan Jeleč</i>).....	21
Udruga FKG Visoko u Böblingenu (<i>Josip Andrić</i>).....	24
Govor u prigodi odlaska u mirovinu Joze Džambe (<i>Anto Jeličić</i>)	26
Über die Anfänge einer wunderbarer Partnerschaft (<i>Peter Becher</i>).....	28
Böhmisches-bosnische Freunde (<i>Susanne Habel</i>)	29
 VIJESTI IZ UDRUGE	
Organizacija i djelovanje Udruge prema novim zakonskim propisima (<i>Uredništvo</i>)	30
 VIJESTI IZ FRANJEVAČKOG SJEMENIŠTA I KONVIKTA IZ VISOKOGA	
Franjevačko sjemenište i Konvikt Visoko (<i>fra Ivan Nujić</i>)	31
 UMJETNOST	
Vlatko Blažanović (<i>Stanko Špoljarić</i>)	34
Galerija ŠIMUN u galeriji Prsten (<i>Uredništvo</i>)	36
Tri značajne izložbe (<i>Anto Dugonjić</i>).....	37

KNJIŽEVNOST

Tiho da nas svi čuju (<i>Vlatko Majić</i>).....	47
---	----

S nebom do nakraj - mojim ubijenim fratrima: fra Bonifaciju Majiću, fra Stjepanu Majiću i fra Anti Majiću (<i>Vlatko Majić</i>).....	49
---	----

Jakov je ipak vidio Papu (<i>Vlatko Majić</i>)	52
--	----

DOGAĐAJI I SPOMEN

Moj „zemljak“ Josef Morczinek (<i>Jozo Džambo</i>).....	57
---	----

Mogu li mirisati uspomene? (<i>Josip Andrić</i>).....	63
---	----

Učitelju i profesoru fra Šimi Šimiću - u povodu tridesete obljetnice smrti (<i>Vine Mihaljević</i>)	66
--	----

Predrasuda i diskriminacija (<i>Stipo Križanac</i>)	70
---	----

POSEBAN PRILOG

Papa Franjo u Sarajevu (<i>Ante Ivanković</i>).....	73
---	----

NOVE KNJIGE

Jasna Čapo, Caroline Hornstein Tomić, Katica Jurčević, ur., Didov san. Trasgranično iskustvo hrvatskih iseljenika (<i>Jozo Džambo</i>).....	79
--	----

IN MEMORIAM

Viktor Dadić (<i>Vinko Hrkać</i>)	81
---	----

Vjekoslav – Krunoslav Pranjić (<i>Ivo Pranjković</i>)	83
---	----

ČLANOVI UDRUGE

Popis članova Udruge	86
----------------------------	----

Riječ uredništva

Poštovani čitatelji! Ove godine objavljujemo sedamnaesti broj biltena, glasila Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba, u kojem su svim članovima i priateljima Udruge, njenim simpatizerima i dobročiniteljima predstavljena redovita događanja u Udrizi, njeni projekti i cjelokupan njen rad.

Prema strukturi sadržaja dosadašnjih brojeva biltena prije svega predstavljamo rad Udruge u dijelu koji sadrži izvještaje o radu i financijama Udruge te izvještaj Nadzornog odbora Udruge. Potom predstavljamo rad XVII. sabora Udruge koji je održan 27. rujna 2014. u Hercegovačkom franjevačkom samostanu u Dubravi, u Zagrebu. Ovom prigodom zahvaljujemo na gostoprimgstvu hercegovačkim franjevcima, gvardijanu fra Draženku Tomiću te samostanskom ekonomu fra Anti Bekavcu na riječima potpore i prihvatanja. Zahvaljujemo svim priateljima i članovima Udruge koji su aktivno sudjelovali u radu sabora Udruge.

Zatim slijedi rubrika u kojoj izvješćujemo o događanjima iz Njemačke podružnici Udruge đaka i priatelja Franjevačke klasične gimnazije – Visoko: izvještaj o radu redovite godišnje skupštine u Böblingenu koja je održana 18. i 19. listopada 2014. Nastavlja se prilozima u povodu umirovljenja jednog od utemeljitelja Udruge, Jose Džambe u Münchenu: zahvala u ime Udruge Ante Jeličića, zahvala u ime znanstvene ustanove gosp. Petera Bechera te članak Susanne Habel koji je objavljen u *Sudetendeutsche Zeitung* od 27. ožujka 2015. godine.

U rubrici *Vijesti iz Udruge i Visočke gimnazije* donosimo Kratak pregled u prva tri tromjesečja ove školske godine koji je priredio fra Ivan Nujić. U rubrici „umjetnost“ predstavljeni su: izložba *Križni put* člana naše Udruge akademskog slikara Vlatka Blažanovića koja je predstavljena u Pasionskoj baštini priređenoj povodom otajstvenih događanja Velikog tjedna; zatim izložba Galerije Šimun koja je djelo sakupljača umjetnina bosanskog franjevca fra Stjepana Pavića. Slijede zatim osvrти na tri značajne izložbe o nastajanju modernog slikarstva i Normandija, zatim na izložbu baroknog slikara Giovannija Francesca Barbierija, poznatijeg pod nadimkom Il Guercino te na izložbu poznatog francuskog kipara Rodina u Meštorvićevu Zagrebu koje priređuje dr. Anto Dugonjić. U rubrici pak „književnost“ donosimo nagrađeni rad za 2015. godinu natječaja o pobijenim hercegovačkim franjevcima *Tiho da nas svi čuju* koji je napisao književnik, član naše Udruge Vlatko Majić. Uz nagrađeni rad donosimo i poeziju *S nehom do nakraj* koju Vlatko Majić posvećuje svojim ubijenim franjevcima te njegov prozni rad *Jakov je ipak video Papu* koji opisuje Jakovljevu želju da se susretne s papom ispreplatenu promišljanjima o zbiljskom životu nekih izbjegličkih obitelji. U rubrici pak *Događaji i spomen* donosimo prilog *Moj „zemljak“ Josef Morcinek* koji potpisuje Jozo Džambo, tekst Josipa Andrića naslovlen *Mogu li mirisati uspomene?*, kratki spomen na učitelja i profesora fra Šimu Šimića koji priređuje Vine Mihaljević kao i tekst *Predrasude i diskriminacija* Stipe Križanca. U rubrici pak „poseban prilog“ donosimo izvještaj o apostolskom pohodu Svetog Oca Franje

Bosni i Hercegovini koji priređuje Ante Ivankačić. U rubrici nove knjige Jozo Džambo predstavlja *Trasgranično iskustvo hrvatskih iseljenika* što je članak objavljen u *Živoj zajednici*.

In memoriam je posvećen pokojnima Viktoru Dadiću o čemu piše Vinko Hrkač te Vjekoslavu – Krunoslavu Pranjiću o kojemu kratki spomen donosi Ivo Pranjković. Na kraju donosimo uz sadržaj i popis članova Udruge.

U uredništvo biltena pristigla je inicijativa člana naše Udruge iz Beča Vinka Ćubele da se u biltenu objavljuju obilježavanja pojedinih visočkih generacija. Stoga će ubuduće u biltenu biti rubrika „generacije i obljetnice“ u kojoj će se objavljivati navedeni prilozi s napomenom da takve priloge priređuje netko iz generacije koja obilježava određenu obljetnicu sa slikom maturanata nekad i slikom generacije danas. Napominjemo kako smo već na web stranici Udruge objavili jedan izvještaj s generacijskog visočkog druženja prije nekoliko godina.

Na kraju, riječ zahvale upućujemo akademskom slikaru Vlatku Blažanoviću na njegovim crno-bijelim ilustracijama *Križnog puta*, autorima tekstova, lektoru, svima onima koji novčano potpomažu izdavanje biltena. Zahvaljujemo i svima onima koji su na bilo koji način sudjelovali u pripremi i objavljivanju ovoga broja biltena te onima koji sudjeluju u radu Udruge i ostvarivanju njezinih statutarnih ciljeva. Ovom prigodom, kao i dosada, pozivamo članove Udruge na suradnju te molimo članove koji promijene adresu ili e-mail da nas o tome obavijeste kako bismo mogli na vrijeme objaviti novu adresu i dalje ih informirati u događajima u Udruzi.

Uredništvo

Izvještaj o radu Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko od sedamnaestoga do osamnaestog sabora Udruge

Poštovani članovi i prijatelji Udruge, ovaj izvještaj o radu naše Udruge odnosi se na razdoblje od sedamnaestog sabora Udruge, koji je održan 27. rujna 2014. godine u Hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava-Zagreb, Aleja Gojka Šuška 2, do održavanja osamnaestog sabora Udruge đaka franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba koji se održava 13. lipnja 2015. godine u prostorijama HKD Napredak, Glavna podružnica Zagreb, Bogovićeva 1, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska.

Sedamnaestom Saboru nazočilo je 39 (trideset devet) članova Udruge koji su se upisali u listu sudionika. Detaljni izvještaj o radu sedamnaestog sabora nalazi se u zapisniku tiskanom u ovom biltenu.

U ovom izvještajnom razdoblju rad Udruge, odnosno tijela Udruge, bio je upućen na usklađivanje našeg Statuta s novim Zakonom o udrugama. Kao što vam je poznato, Republika Hrvatska u lipnju 2014. godine donijela je novi Zakon o udrugama u RH, koji je objavljen u „Narodnim novinama“ broj 74/14 od 18. lipnja 2014. godine, a taj zakon je stupio na snagu 1. listopada 2014. Prema članku 55. novog Zakona o udrugama RH, udruge su dužne uskladiti svoje statute s odredbama ovog Zakona u roku od godinu dana od stupanja na snagu te o tome podnijeti zahtjev za upis promjena nadležnom uredu. Sukladno navedenim odredbama Zakona obvezata je naše Udruge da svoj statut uskladi s odredbama novog zakona do 1. listopada 2015. godine.

Isto tako ministar nadležan za upravu pravilnikom je propisao sadržaj registra udruga i registra stranih udruga te način njihova vođenja, kao i obrasce zahtjeva za upis u registar udruga te registar stranih udruga odnosno zahtjeva za upis promjena u te registre. Također je 1. siječnja 2015. godine stupio na snagu i Zakon o finansijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija. Kao provedbene propise ministar financija donio je i tri pravilnika: 1) Pravilnik o sustavu finansijskog upravljanja i kontrola, izradi i izvršavanju finansijskih planova neprofitnih organizacija, 2) Pravilnik o izvještavanju u neprofitnom računovodstvu i Registru neprofitnih organizacija i 3) Pravilnik o neprofitnom računovodstvu i računskom planu. Udruga kao neprofitna organizacija dužna se pridržavati i navedenih propisa, pa je predsjedništvo Udruge na svojoj 10. sjednici, koja je održana 9. veljače 2015. godine, donijelo odluku o vođenju jednostavnog knjigovodstva i primjeni novčanog računovodstvenog načela za našu Udrugu temeljem odredbe članka 52. Pravilnika o neprofitnom računovodstvu i računskom planu te je tu odluku dostavilo Ministarstvu financija RH.

Pored usklađivanja pravnih odredaba funkcioniranja i organizacije Udruge i u ovom izvještajnom razdoblju rad Udruge bio je usredotočen na promidžbu franjevačkog nosača zvuka „Pjesma nad pjesmama. Izbor pjesama VIS-a Jukić“ te na završnu fazu realizacije nosača zvuka kratke narativne povjesnice franjevačke provincije

*Mato Pelivan,
tajnik Udruge*

Bosne Srebrenе (Memorabilia Bosne Srebrenе). S ciljem potpore promidžbe navedenog franjevačkog albuma i dovršetka povjesnice Udruga se javila na natječaj za program Hrvata u Bosni i Hercegovini koji je raspisao Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske te na natječaj međunarodne kulturne suradnje koji je raspisalo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Predsjedništvo Udruge, u suradnji s franjevačkom provincijom "Bosnom Srebrenom", dogovorilo je održavanje humanitarnog koncerta u Sarajevu 4. listopada 2015., na blagdan svetog Franje, u Bosanskom kulturnom centru (BKC-u).

Sukladno zaključku s 12. redovite sjednice predsjedništva Udruge, održanoj 4. svibnja 2015. godine, u prostorijama Udruge Bogovićeva I/III (HDK Napredak), ovaj broj biltena objavljuju se kao e-bilten (pdf), a tiskat ćemo ga tek kad pribavimo dovoljno finansijskih sredstava. Udruga je dobila za rad Udruge i njene projekte od Njemačke podružnice Udruge prijatelja i đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko 250 eura u protuvrijednosti kuna.

Od prošlog sabora novim članom Udruge postao je Mario Šain, konviktorač, koji je u Sarajevu završio preddiplomski studij povijesti, a nastavlja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomski studij povijesti. Prema pak dostupnim podacima u tajništvu Udruge u proteklom razdoblju umrli su članovi naše Udruge Viktor Dadić iz Mostara i Vjekoslav - Krunoslav Pranjić, profesor emeritus iz Zagreba.

Finansijski izvještaj za 2014/2015. godinu

Poštovani članovi Udruge, iz godine u godinu ponavljam kako izvještaj rizničara ima svoju redovitu strukturu, a samo se mijenjaju brojke. Stoga kao i dosada finansijski izvještaj sadrži «input» i «output» novčanih sredstava od održavanja sedamnaestog sabora Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko, održan 27. srpnja 2014. godine u Hercegovačkom franjevačkom samostanu u Dubravi, u Zagrebu. Redoviti su izvori financiranja članarina i donacije pojedinih članovâ i prijateljâ Udruge, što zorno pokazuju dosadašnji izvještaji. Novčana sredstva od članarine ne mogu pratiti cjelovit rad Udruge, pa su nam i u prošlom razdoblju najviše pomoći pojedini članovi i gospodarstvenici naše Udruge. U navedenom razdoblju donacije za rad i djelovanje te posebice za projekte Udruge Udruga je primila od članova gospodarstvenika – donatora Udruge: *Wienagrupa d.o.o.* Ante Franjićevića (5.000 kn), javnobilježničkog ureda Bože Markovića s Malog Lošinja (1.500 kn) te Njemačke podružnice (250 eura u protuvrijednosti hrvatskih kuna 1.865,22 kn). Moram napomenuti da ove godine u promatranom razdoblju nismo dobili nikakve financijske potpore izvan Udruge, premda smo se obratili brojnim tvrtkama te društvenim institucijama kao Ministarstvu kulture RH i Državnom uredu za Hrvate izvan Hrvatske. Na donatorskom ručku 7. studenog 2014. godine, u „Marijinom zvonu“, u Zagrebu, tvrtka „*Wienagrupa*“ Ante Franjićevića donirala je 1.425 kuna, od članova Predsjedništva Udruge i nekih članova gospodarskog odbora Udruge Udruga je dobila donacije, naime sakupila potrebna novčana sredstva kojima je platila prošli broj biltena i to kako slijedi: Ante Franjićević 2.575 kuna; Vinko Hrkać 1.800 kuna; Stipo Bešker 1.500 kuna, Ivica Brkić 1.000 kuna, Marinko Tomić 1.000 kuna, Leonardo Jolić 1.000 kuna, Vine Mihaljević 1.000 kuna, Ante Ivanković 1.000 kuna, Mato Pelivan 1.000 kuna te Frano Boban 1.000 kuna.

*Anto Franjićević,
rizničar Udruge*

Prihodi i rashodi

Za sedamnaesti sabor Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba održan je 27. rujna 2014. godine u hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava-Zagreb, Aleja Gojka Šuška 2, odnosno za osamnaestu godišnjicu Udruge, članovi Predsjedništva Udruge posebice su priredili pakete u celofanu (koji su sadržavali ovogodišnji broj biltena Udruge te franjevački album „*Pjesme nad pjesmama*“) čija je jedinstvena cijena bila 200 kuna. U cijenu od 200 kuna uključeni su jedno-godišnja članarina, nosač zvuka *Pjesma nad pjesmama* i novi broj biltena Udruge. Za navedene pakete u celofanu prikupljeno je ukupno 50 eura i 4,950 kuna. Osim toga za vrijeme zajedničkog ručka na ime dobrovoljnih priloga prikupljeno je 50 eura i 2.130 kuna. Ukupno je prikupljeno 100 eura i 7.080 kuna, naime, sve zajedno je prikupljeno 7.830 kuna, a toliko su pak iznosili troškovi pripreme i realizacije prošlogodišnjeg sedamnaestoga sabora naše Udruge (priprema Biltena u dizajnerskoj tvrtki

„Kofein“, nabavka svih potrepština za sabor, domjenak u čijem je plaćanju restoranu „Marijino zvono“ od 500 kuna sudjelovao Luka Martić).

Kako je vidljivo iz predstavljene tablice, prihodi u obračunskom razdoblju iznose 18.869,46 kn, a rashodi 14.583,67 kn, a stanje računa na početku lipnja 2015. godine bio je 4.285,79 kn.

Sabor 27. rujan 2014. u Franjevačkom hercegovačkom samostanu Dubrava, Zagreb			
članarina	donacije	album + bilten	ukupno
2.650,00 kn = 50,00 eura + 2.270,00 kuna	2.510,00 kn = 50,00 eura + 2.130,00 kuna	2.650,00 kn = 2.650,00 kn	7.830,00 kn = 100,00 eura + 7.080,00 kuna

Prihodi (rujan 2014. – lipanj 2015.)				
članarina	donacije članova Udruge	Njemačka podružnica	kamate	ukupno
1.200,00 kn	15.799,00	1.865,22 kn	4,46 kn	18.869,46 kn

Rashodi (rujan 2014. – lipanj 2015.)				
hladni pogon	prostor	bilten	naknada za usluge platnog prometa	ukupno
1.694,00 kn		12.500,00	389,40 kn	14.583,67

Prihodi	Rashodi	Saldo na 1. lipnja 2015.
18.869,46 kn	14.583,67	4.285,79 kn

Kako vam je svima poznato, gospodarska kriza nažalost i dalje traje što utječe na finansijska sredstva Udruge. I ove godine, zahvaljujući pojedinim članovima gospodarstvenicima iz Udruge i njihovim donacijama, Udruga živi isključivo od vlastitih sredstava.

Budući da dovršeni, usvojeni te budući projekti Udruge zahtijevaju i dalje vašu i novčanu potporu, molimo sve članove, prijatelje i donatore Udruge da uplaćuju novčana sredstva, članarinu i donaciju na broj žiro-računa Udruge u Privrednoj banici Zagreb 2340009-1110152376. IBAN Udruge: **HR62 2340 0091 1101 5237 6**.

Na kraju želim zahvaliti svim članovima, prijateljima i dobročiniteljima na uplaćenim doniranim sredstvima te pozivam na daljnju suradnju kako bi Udruga mogla i dalje ostvarivati svoje statutarne ciljeve i predviđene projekte.

**Izvještaj Nadzornog odbora
Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko
iz Zagreba**

Nadzorni odbor Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko sukladno obvezi utvrđenoj člankom 21. Statuta Udruge, 29. svibnja 2015. obavio je nadzor rada tijela Udruge.

Pregledom evidencijskih knjiga i finansijske dokumentacije Odbor je utvrdio da su tijela Udruge časno i odgovorno, sukladno ovlastima i obvezama utvrđenim Statutom, izvršili svoje zadaće.

Novčana sredstva koja su prikupljena od članarine i sponzorstva utrošena su u ostvarivanju planiranih projekata i ciljeva Udruge.

Ovom prigodom odbor zahvaljuje tijelima Udruge na savjesnom i odgovornom radu.

*Ferdo Širić
Adam Filipović
Ivan Zeba*

Zagreb, 29. svibnja 2015.

**UDRUGA ĐAKA FRANJEVAČKE
KLASIČNE GIMNAZIJE – VISOKO**
Bogovićeva 1/III (HKD Napredak)
10000 Z a g r e b, Hrvatska
www.udfkg.hr
mob. tel.: 00385 98 809 555

P o z i v n i c a

**SEDAMNAESTI SABOR UDRUGE
ĐAKA FRANJEVAČKE KLASIČNE GIMNAZIJE VISOKO**

Hercegovački franjevački samostan Dubrava
Aleja Gojka Šuška 2
10040 Dubrava - Zagreb
27. rujna 2014. godine u 10 sati

Dnevni red:

- 10 sati: misno-molitveno zajedništvo
- Otvaranje Sabora i pozdravna riječ gostiju
- Izbor radnog predsjedništva
- Izvještaj predsjednika Udruge
- Izvještaj tajnika, rizničara i predstavnika Nadzornog odbora Udruge
- Prof. dr. sc. Tonči Matulić, dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, *Fenomen pape Franje*
- Program rada Udruge u sljedećem razdoblju
- Završetak Sabora u 12 sati (ručak 12,30)

Molimo članove Udruge da se za sve informacije koje su povezane uz održavanje godišnjeg sabora i druženja prijatelja i članova Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko obrate tajniku Udruge Mati Pelivanu na tel.: 00385 98 462554 ili e-mail: mato.pelivan1@zg.t-com.hr, rizničaru Udruge Anti Franjičeviću na tel.: 00385 98 218396 ili ante@wienagrupa.hr, predsjedniku Udruge Vini Mihaljeviću na tel.: 00385 98 809555 ili vine.mihaljevic@pilar.hr. Također molimo da nas u svrhu organizacije obavijestite o svom dolasku kako bismo imali broj sudionika Sabora. Nadamo se da će „visočki susret“ biti dan molitve, radosti i susreta prijatelja i članova Udruge.

Radujemo se susretu s Tobom!

Predsjednik Udruge đaka
Franjevačke klasične gimnazije – Visoko

Vine Mihaljević

/dr. sc. Vine Mihaljević/

Z A P I S N I K

o radu sedamnaestog sabora Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreba, održanog 27. rujna 2014. u Hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava - Zagreb, Aleja Gojka Šuška 2

Sedamnaesti sabor Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba održan je 27. rujna 2014. godine u hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava-Zagreb, Aleja Gojka Šuška 2.

*Mato Pelivan,
zapisničar*

Prema predviđenom dnevnom redu radnom dijelu sabora prethodilo je u kapelici samostana u 10 sati misno slavlje koje je predvodio fra Zvonko Miličić, direktor Franjevačke klasične gimnazije u Visokom, a koncelebrirali su prof. dr. sc. Tonči Matulić, dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te trajni đakon Stipo Šarić, član naše Udruge. Za vrijeme euharistijskog slavlja svirali su i pjevali članovi kršćanskog duhovnog sastava "RiM" koji vodi glazbeni urednik Hrvatskog katoličkog radija Slavko Nedić zajedno sa svoje dvije kćeri Ružicom i Majom Nedić (a pored njih u navedenom sastavu još sviraju Jana Đurđević bubnjevi, Natalija Božić gitara i Helena Bučko bas gitara).

U 10,45 sati započeo je radni dio sabora u samostanskoj dvorani. Saboru je na- zočilo 39 (trideset devet) članova Udruge koji su se potpisali na listu sudionika, a ukupno je sudjelovalo na Saboru 57 prijatelja i članova Udruge. Za osamnaesti sabor Udruge članovi Predsjedništva Udruge posebice su priredili pakete u celofanu čija je jedinstvena cijena bila 200 kuna, a u tu cijenu uključeni su jednogodišnja članarina, jedan nosač zvuka *Pjesma nad pjesmama* i novi broj Biltena Udruge. Za navedene pakete u celofanu prikupljeno je ukupno 50 eura i 4,950 kuna. Osim toga za vrijeme zajedničkog ručka na ime dobrovoljnih priloga prikupljeno je 50 eura i 2.130 kuna. Ukupno je prikupljeno 100 eura i 7.080 kuna, sve zajedno 7.830 kuna, a toliko su pak iznosili troškovi pripreme i realizacije ovogodišnjeg sedamnaestoga sabora naše Udruge (priprema Biltena, nabavka svih potrepština za sabor, domjenak).

Predsjednik Udruge predložio je sljedeći dnevni red rada sedamnaestoga sabora:

Dnevni red:

1. 10 sati: misno-molitveno zajedništvo
2. Otvaranje Sabora i pozdravna riječ gostiju
3. Prof. dr. sc. Tonči Matulić, dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta, *Fenomen pape Franje*
4. Izbor radnog predsjedništva
5. Izvještaj predsjednika Udruge
6. Izvještaj tajnika, rizničara i predstavnika Nadzornog odbora Udruge
7. Rasprava o izvještajima i njihovo usvajanje

8. Program rada Udruge u sljedećem razdoblju
9. Završetak Sabora oko 13 sati – ručak i druženje

Ad2) Sabor je otvorio predsjednik Udruge Vine Mihaljević koji je pozdravio sve nazočne sudionike te posebno prof. dr. sc. Tončija Matulića dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, fra Zvonka Miličića, direktora Franjevačke klasične gimnazije u Visokom i domaćina fra Antu Bekavca, ekonoma hercegovačkog samostana. Predsjednik Udruge pročitao je e-mail dopis fra Lovre Gavrana, provincijala franjevačke provincije Bosne Srebrenе iz Sarajeva. U dopisu provincijal zahvaljuje na pozivu te dodaje kako ne može sudjelovati na Saboru Udruge 27. rujna 2014. godine iz razloga što upravo taj dan sve redovnice i redovnici Bosne i Hercegovine imaju svoj redovnički dan u Mostaru. Zaželio je sretan i uspješan rad Sabora te je uime uprave Provincije pozdravio te poželio Božji mir i svako dobro svim prijateljima i članovima Udruge. Nazočnima prijateljima i članovima Udruge uime Franjevačke klasične gimnazije Visoko prigodnim riječima obratio se njen direktor fra Zvonko Miličić koji je sudionicima Sabora prenio pozdrave profesorskog zbora Gimnazije kao i pozdrave svih đaka te je na poseban način, kao i svake godine na našim susretima, uprisutnio obvezujuću visočku memoriju. Nakon toga se sudionicima Sabora obratio i domaćin fra Ante Bekavac, ekonom samostana hercegovačkih franjevaca koji nas redovito franjevački i otvorena srca primaju i ugošćuju u samostanu u Dubravi. Nakon toga predsjednik je spomenuo i pozdrave koje su e-mailom poslali Marijan Dadić, predsjednik Njemačke podružnice Udruge prijatelja i đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko, zatim uime Livanjske podružnice Udruge ĐFKG Visoko njen predsjednik Jure Semren kao i brojni drugi članovi Udruge te Željko Ivanković iz Sarajeva, Ivo Pranjković iz Zagreba, Ivica Šantić iz Viteza, Zoran Semren iz Livna, Anto Matković iz Zagreba, Vinko Bakula iz Svete Nedelje, Adam Filipović iz Županje, Marijan Brajinović iz Beča. Nakon pozdravnih riječi, duhovni sastav "RiM" otpjevao je duhovnu pjesmu "Nisi sam".

Ad3) Nakon pozdravnih i uvodnih govora započeo je radni dio sabora izborom radnog predsjedništva u sastavu: Stanko Komšo, Ivo Čačić i Vine Mihaljević, predsjednik radnog predsjedništva, a za zapisnicara je izabran Mato Pelivan. Nakon što je predsjednik radnog predsjedništva obrazložio dnevni red i predložio da prof. dr. sc. Tonči Matulić održi svoje predavanje na početku radnog dijela sabora, svi nazočni su se s time jednoglasno složili.

Ad4) Prof. dr. sc. Tonči Matulić, dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održao je na godišnjem saboru naše Udruge u Hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava / Zagreba, 27. rujna 2014. predavanje naslovljeno "Fenomen pape Franje". Prof. Matulić u svom je predavanju opisao, objasnio i interpretirao fenomen pape Franje te njegov utjecaj na univerzalnu i na mjesnu Crkvu: u pogledu vizualne promjene papinskih i biskupskih simbola; u pogledu ljudske bliznine, jednostavnosti i komunikacijske kompetencije naspram Božjeg naroda i čitavoga čovječanstva; u pogledu teološkog i evanđeoskog navještaja Božjeg milosrđa

prema svakom čovjeku; u pogledu specifičnog "papinskog" sučeljavanja s problemima poput krize kršćanske vjere, morala i pastoralna, krize ugrožavanja osnovnih ljudskih prava slobode, mira i pravednosti, ekološke krize i njihova rješavanja u svjetlu evanđeoskog crkvenog nauka i kršćanske tradicije.

Ad5) Izvješće o radu Udruge od šesnaestog sabora održanog 29. lipnja 2013. godine u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Viskom, podnio je predsjednik Udruge Vine Mihaljević. Predsjednik je istaknuo da se današnji susret događa u ozračju obilježavanja osamnaeste obljetnice postojanja Udruge. Potom je naglasio kako je Udruga čuvar i kreator hrvatske kulturne baštine u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj, promicatelj humanističko-visočkih vrednota u suvremenom (post)modernom društvu koje obilježava duboka moralna i gospodarska kriza. Članovi Udruge, odgovorni vlastitim savjestima, Bogu, našim obiteljima, Crkvi i hrvatskom narodu, propituju, u okviru vlastitih mogućnosti, svoje svjedočenje, poslanje te odgovorno i zbiljsko zlaganje u kontekstu aktualnih događanja bosanskohercegovačkih izbora, raznih referenduma, gorućih pitanja zaštite okoliša, kulturnih trendova suprotnih našoj tradiciji, solidarnosti sa stanovnicima koji se suočavaju s prirodnim nepogodama, solidarnosti sa siromašnjima. Sigurno, ne možemo puno pomoći niti razriješiti velike probleme, to se od nas i ne očekuje, no možemo podijeliti s drugima radost susreta koji u sebi nosi radost svetog Franje: živjeti i svjedočiti Evandjelje te druge kršćanske, kulturne i društvene vrednote te u njihovu obzorju pronalaziti nova i bolja rješenje cjelokupne naše svakidašnjice. Pored toga naša Udruga, kako ističe predsjednik, svoju „zrelost“ pokazat će i na području pisane riječi gdje će od godišnjeg informativnog glasila *Bilten* objavljivati godišnji ili dvogodišnji humanističko-društveni časopis u kojemu će se znanstveno-stručno i kritički propitivati glavni društveno-kulturni događaji u hrvatskom narodu u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj kako bi od pasivnih slušača i promatrača prešli na intelektualne rasprave i sučeljavanja, kako bi od teorijskog pluralizma, dijaloga, tolerancije zbiljski prešli na propitivanje konkretnih društvenih i kulturnih modela u perspektivi ljudskih, franjevačkih i kršćanskih vrednota. To se pak može ostvariti jedino zauzimanjem svih prijatelja i članova Udruge. Na kraju se predsjednik zahvalio svima koji na bilo koji način pomažu Udrizi i ostvarivanju njenih projekata i njenog djelovanja.

Ad6) Izvješće tajnika Udruge Mate Pelivana sadržava kronološki osvrt na rad Udruge od šesnaestoga izbornog sabora Udruge, koji je održan 29. lipnja 2013. godine u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji Visoko (Konvikt), Bosne Srebrene 2-4, 71300 Visoko, Bosna i Hercegovina, do održavanja sedamnaestog sabora Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba, koji se održava u samostanu Hercegovačke franjevačke provincije, u Zagrebu, Aleja Gojka Šuška, Dubrava Zagreb, 27. rujna 2014. godine. Šesnaestomu izbornom Saboru prošle godine nazočila su 42 člana Udruge koji su se upisali u listu sudionika. U nastavku svog izvještaja tajnik Udruge istaknuo je neke važne aktivnosti Udruge: u ovom izvještajnom razdoblju rad Udruge je usredotočen na završnu fazu realizacije dvaju velikih projekata

Udruge, odnosno prezentaciju objavljenog nosača zvuka franjevačke duhovne glazbe *Pjesma nad pjesmama*, *Izbor pjesama VIS-a Jukić* te objavljivanje nosača zvuka kratke narativne povjesnice franjevačke provincije Bosne Srebrenе, koju je priredio član naše Udruge Jozo Džambo iz Münchena. Medijska prezentacija objavljenog nosača zvuka franjevačke duhovne glazbe *Pjesma nad pjesmama*. *Izbor pjesama VIS-a Jukić* i spota *Pjesma nad pjesmama* održana je 20. studenog 2013. godine u „Napretkovom kulturnom centru“, Bogovićeva 1/1, Zagreb. Taj franjevački album dobio je nagradu *Porin* za najbolju duhovnu pjesmu godine koju su 27. lipnja 2014. u Hypo centru u Zagrebu primili predsjednik Udruge Vine Mihaljević i glazbeni producent Slavko Nedić s Hrvatskoga katoličkog radija iz Zagreba.

Što se tiče objavljivanja nosača zvuka kratke narativne povjesnice franjevačke provincije Bosne Srebrenе, koju je priredio Jozo Džambo, daljnju realizaciju Udruga nije mogla nastaviti zbog nedostatka finansijskih sredstava. Nadamo se da će se uskoro steći bolji finansijski uvjeti i da ćemo uskoro objaviti i taj nosač zvuka.

Nadalje, Udruga je u suradnji s bosanskim franjevcima iz župe Gospe Andeoske u Sesvetskoj Sopnici te s „Udrugom kotorvaroških Hrvata“ iz Zagreba, 22. listopada 2013. u Hercegovačkom franjevačkom samostanu u Dubravi, organizirala predstavljanje knjige *Hrvati u Kotor Varošu*. Osim toga Udruga, u suradnji s „Udrugom Plehanska zvona“ i s „Udrugom bosanskih Hrvata Prsten“, kao pokroviteljem, 22. svibnja 2014. u Matici hrvatskoj, u Zagrebu, predstavila je knjigu fra Ivana Ćurića *Pabirci o Ivanka Bubalo, Plehnu i Žeravcu*.

Početkom 2012. bilo je najavljeno da će Republika Hrvatska donijeti novi Zakon o udrugama, ali je Hrvatski sabor tek u lipnju 2014. usvojio spomenuti zakon. Novi *Zakon o udrugama* objavljen je u „Narodnim novinama“ broj 74/14 od 18. lipnja 2014. Prema odredbi članka 60. *Zakon o udrugama* stupa na snagu 1. listopada 2014. Prema odredbi članka 56. ministar nadležan za upravu treba u roku od 60 dana od stupanja na snagu *Zakona o udrugama* propisati pravilnikom sadržaj registra udruga i registra stranih udruga te način njihova vođenja, kao i obrasce zahtjeva za upis u registar udruga i registar stranih udruga te zahtjeva za upis promjena u te registre. Prema članku 55. udruge su dužne uskladiti svoje statute s tim *Zakonom o udrugama* u roku od godinu dana od stupanja na snagu ovog *Zakona* i o tome podnijeti zahtjev za upis promjena nadležnom uredu. Sukladno navedenim odredbama Zakona obveza je naše Udruge da svoj Statut uskladi s odredbama novog zakona do 1. listopada 2015. godine.

Sukladno odluci s 25. redovite sjednice predsjedništva Udruge, održanoj 12. ožujka 2012. godine, u prostorijama Udruge Bogovićeva I/III (HDK Napredak), da se sljedeći brojevi biltena objavljuju kao e-bilten, i ovaj šesnaesti broj izšao je kao e-bilten. Tiskali smo samo manji broj za potrebe Njemačke podružnice Udruge prijatelja i đaka FKG Visoko te onaj broj koji zahtijevaju propisi u Republici Hrvatskoj za potrebe knjižnice. U povodu osamnaeste obljetnice postojanja Udruge ove godine objavili smo od 200 komada ovogodišnjeg Biltena 30 komada Biltena u boji. Te brojeve pohranili smo u Sveučilišnu knjižnicu te u pismohranu Udruge.

U prostorijama Udruge u Zagrebu održan je susret Vine Mihaljevića, predsjednika predsjedništva Udruge i Marijana Dadića, predsjednika Njemačke podružnice Udruge.

Tom prigodom Marijan je uručio čestitku za Uskrs 2014. članovima Udruge u Zagrebu koju je sam umjetnički oblikovao (prikazuje Kristov pad pod križem) te poklonio Udrudi umjetničku sliku „Emaus“ na što mu je uime svih članova predsjednik iskreno zahvalio. Osim što je pozvao članove predsjedništva Udruge na sudjelovanje u godišnjem susretu Njemačke podružnice u Böblingenu, 18-19. listopada 2014. godine, obavijestio je da je Njemačka podružnica Udruge prijatelja i daka Franjevačke klasične gimnazije Visoko poslala 250 eura za djelovanje i projekte Udruge u Zagrebu. Predsjednik je članovima Njemačke podružnice Udruge zahvalio na suradnji s članovima predsjedništva Udruge te je također iskreno zahvalio na uplaćenim novčanim sredstvima.

Na kraju tajnik je predstavio nazočnim članovima podatak da su prema dostupnim podacima u tajništvu Udruge u proteklom razdoblju umrli članovi Udruge Marko Šilj, fra Mato Mrkonjić, fra Luka Markešić i fra Ivica Alilović. U Udrugu se formalno učlanilo 11 novih članova od kojih je osam konviktora.

Anto Franjičević, rizničar Udruge, podnio je također iscrpno izvješće o financijskom poslovanju Udruge u proteklom jednogodišnjem razdoblju. Prema predstavljenim podacima prihodi u obračunskom razdoblju, od prošlog sabora do održavanja ovogodišnjeg sabora, iznose 33.801,67 kn, a rashodi 64.267,73 kn. Odnosno stanje na početku lipnja 2013. godine bilo je 33.475,81 kn, a saldo pak na 1. rujan 2014. godine je 3.009,75 kn. Rizničar je zahvalio svima koji su finansijski podržali rad Udruge i njene projekte te je pozvao sve članove Udruge na daljnju suradnju.

Član Nadzornog odbora Ivan Zeba podnio je izvješće nadzora o radu Udruge prema kojemu su tijela Udruge u izvještajnom razdoblju radila sukladno odredbama Statuta Udruge.

Ad7) Nakon podnesenih izvještaja predsjednik je otvorio diskusiju o izvještajima. Nitko se nije javio za raspravu. Nakon toga predsjednik je stavio sve izvještaje na glasovanje te su svi izvještaji jednoglasno usvojeni.

Ad8) Predsjednik je nazočnim članovima Sabora kratko predstavio program rada Udruge u sljedećem razdoblju i to dovršetak objavljivanja nosača zvuka *Memorabilia Bosne Srebrene*, održavanje okruglog stola o fra Ignaciju Gavranu u povodu njegove 100 obljetnice rođenja, priređivanje prigodnih godišnjih okupljanja članova Udruge u Zagrebu, priprema i objavljivanje glasila Udruge, priprema i realizacija godišnjeg sabora Udruge, priprema i usklađivanje *Statuta Udruge* s novim *Zakonom o udruženju* u Republici Hrvatskoj te daljnja promidžba albuma franjevačke duhovne glazbe *Pjesma nad pjesmama. Izbor pjesama VIS-a Jukić*.

Ad9) Na kraju rada Sabora u 13 sati duhovni sastav „RiM“ otpjevao je nekoliko duhovnih pjesama nakon čega je u „visočkom duhu“ nastavljeno zajedničko druženje za vrijeme ručka.

Zagreb, 3. studenog 2014.

Osamnaesta obljetnica (sedamnaesti sabor)**Udruge daka Franjevačke klasične gimnazije Visoko****Hercegovački franjevački samostan Dubrava,****27. rujna 2014. godine**

*Vine Mihaljević,
predsjednik Udruge*

Dame i gospodo, posebna mi je čast i zadovoljstvo da vas mogu pozdraviti uime svih članova Udruge i u osobno ime na sedamnaestom saboru Udruge koji se, po šestu put, održava ovdje u franjevačkom samostanu hercegovačkih fratara. Prije svega pozdravljam prof. dr. Tončija Matulića, dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, fra Zvonka Miličića, ravnatelja Franjevačke klasične gimnazije Visoko, fra Draženka Tomića, gvardijana i fra Antu Bekavca, ekonoma samostana, naše drage domaćine koji nas redovito franjevački i otvorena srca primaju i ugošćuju u samostanu. Pozdravljam kršćanski duhovni sastav „RiM“ (koji vodi gosp. Slavko Nedić), zatim naše dobročinitelje te prijatelje i članove Udruge zajedno sa suprugama kojima zahvaljujem na njihovim „slatkim“ prilozima (kolačima i pitama) za današnje druženje. Svima želim dobrodošlicu i zahvaljujem na sudjelovanju na ovogodišnjem saboru Udruge.

Ovom prigodom zahvaljujem provincijalu Bosne Srebrenе fra Lovri Gavranu koji se javio dopisom: „Hvala na pozivu, ali nema nikakve mogućnosti da bismo 27. rujna mogli sudjelovati na Saboru, kad svi redovnici i redovnice Bosne i Hercegovine imaju svoj 'Redovnički dan' u to isto vrijeme u Mostaru. Neka vam bude sretno i uspješno! Pozdravi od mene i od Uprave Provincije sve članove Udruge i objasni im zašto ne možemo sudjelovati. Mir Božji i svako dobro svima vam želi - fra Lovro Gavran“. Također se javio i Marijan Dadić, predsjednik Njemačke podružnice Udruge, riječima: „Pročitao sam pozivnicu i nadam se da će netko iz naše podružnice prisustvovati na saboru. Već sam svim članovima u Njemačkoj uputio pozivnicu za nas godišnji sastanak u Böblingenu koji će se održati 18. i 19. listopada 2014. U svakom slučaju želimo vam puno uspjeha u radu. Srdačan pozdrav iz Kölna.“ Uime pak Livanske podružnice Udruge ĐFKG Visoko e-mail poruku poslao je predsjednik Jure Semren: „Cijenjeni prijatelji, zbog velike zauzetosti oko Smotre izvornog folklora "Zov ognjišta", koju pripremamo uz blagdan sv. Franje u Župi Bila, ne mogu doći u Zagreb. Svim sudionicima želim pošten rad, kao i do sada, puno zdravlja i da nam Udruga još dugo poživi.“ Njima su se pridružili i brojni članovi koji su se javili e-mailom i zaželjeli uspješan, dugovječan i plodonosan rad i djelovanje Udruge kao: Željko Ivanković iz Sarajeva, Ivo Pranjković iz Zagreba, Ivica Šantić iz Viteza, Zoran Semren iz Livna, Anto Matković iz Zagreba, Vinko Bakula iz Svetе Nedelje, Adam Filipović iz Županje, Marijan Brajinović iz Beča.

Poštovani prijatelji i članovi Udruge, nakon pozdravnih riječi, usvojenog dnevnog reda, izbora radnog predsjedništva te uvodnog nadahnutog predavanja prof. dr. Tončija Matulića o fenomenu pape Franje, dopustite mi da vam se kratko obratim

s nekoliko riječi. Današnji naš susret događa se u ozračju obilježavanja osamnaeste obljetnice postojanja Udruge. Naš hrvatski katolički identitet koji smo naslijedili od naših roditelja, obitelji i od naših bosansko-hercegovačkih franjevaca, živimo, svjedočimo, produbljujemo, obogaćujemo i promičemo. Nismo naime samo čuvari takve društvene, nacionalne, kulturnopovijesne kršćanske tradicije, nego njeni aktivni stvaratelji i promicatelji čineći ju očitom i prepoznatljivom u današnjem demokratskom pluralističkom (post)modernom društvu, obilježenom globalizacijom, individualizmom, relativizmom, slobodnim tržistem, sveopćom, a prije svega moralnom i gospodarskom krizom. Odgovorni vlastitim savjestima, Bogu, našim obiteljima, Crkvi i narodu, propituјemo, u okviru vlastitih mogućnosti, naše svjedočenje, poslanje i odgovorno zalaganje u kontekstu aktualnih događanja bosanskohercegovačkih izbora, raznih društvenih referenduma, gorućih pitanja zaštite okoliša, kulturnih trendova oprečnih našoj tradiciji, solidarnosti sa stanovnicima koji se suočavaju s prirodnim nepogodama, solidarnosti s onima koji uistinu nemaju za svakodnevni kruh, s nezaposlenima, sa svim potrebitima. Sigurno, ne možemo puno pomoći niti razriješiti velike probleme - to se i ne očekuje od nas, no možemo podijeliti s drugima radost susreta koji u sebi nosi radost svetog Franje: živjeti i svjedočiti Evangelje te druge kršćanske vrednote pa temeljem toga pronalaziti nova i bolja rješenja cje-lokupne naše svakidašnjice u dijalogu, u kršćanskom susretu, toleranciji i otvorenosti prema svakom čovjeku.

Naša Udruga je „odrasla“, postala „zrela“ i time je očekuju novi izazovi, novi poticaji, nove ideje, nova usmjerenja: tako da od godišnjeg informativnog glasila biltena Udruge prijeđemo na godišnji ili dvogodišnji časopis u kojemu ćemo znanstveno-stručno i kritički propitivati glavne društveno-kulturne događaje u hrvatskom narodu u BiH i u Hrvatskoj; da od održavanja prigodnih znanstveno-stručnih susreta o velikim likovima franjevačke prošlosti prijeđemo na česte okrugle stolove o aktualnim etičkim, moralnim, kulturnim i društvenim događanjima; da od pasivnih slušača i promatrača prijeđemo na intelektualne rasprave i sučeljavanja; da od teorijskog pluralizma, dijaloga, tolerancije zbiljski prijeđemo na propitivanje konkretnih društvenih i kulturnih modela u perspektivi ljudskih, franjevačkih i kršćanskih vrednota: to se može ostvariti, dragi prijatelji i članovi Udruge, zauzimanjem svih, jer za ovakve projekte nisu dovoljna samo teorijska izjašnjanja i prihvaćanja nego česti susreti, sučeljavanja različitih mišljenja unutar Udruge, konkretna zalaganja, primjerena sredstva te digitalizacija Udruge te djelotvorna i ispravna upotreba sredstava društvene komunikacije, a prije svega interneta i društvenih mreža. U tome treba pak imati u vidu glavne smjernice djelovanja Udruge, koje Statut Udruge predviđa, a to su kolegijalnost, karitativnost, kultura, povezanost s visočkom Gimnazijom, promicanje kršćanske uljudbe, kršćanskih vrednota i kršćanske obitelji te druženje prijatelja i članova Udruge.

U nadi čestih susreta članova „odrasle Udruge“ zahvaljujem svima koji na bilo koji način sudjeluju u radu i djelovanju Udruge, našem domaćinu hercegovačkim franjevcima na gostoprinstvu, glazbenicima na duhovnim pjesmama kojima stvaraju posebno ozračje proslave osamnaeste obljetnice Udruge, donatorima,

podupirateljima, prijateljima i članovima Udruge, urednicima, autorima priloga za Bilten, lektoru i dizajnerima, likovnom opremanju akademskom slikaru gosp. Đuri Sederu, našim suprugama koje su obogatile menzu za naše punoljetno druženje. HVALA svima!

Udruga đaka i prijatelja Franjevačke**klašične gimnazije Visoko e.V.**

Gemeinschaft ehemaliger Schüler und Förderer des Franziskanergymnasiums in Visoko e.V.

Predsjednik: Marijan Dadić, Aloeweg 3, D – 51109 Köln,
e-mail: jotto81749@aol.com

**Izvještaj sa zasjedanja
Udruge bivših visočkih đaka – Ogranak za Njemačku,
održanog u Böblingenu 18-19. listopada 2014.**

Predsjednik Udruge bivših visočkih đaka - Ogranak za Njemačku, Marijan Dadić, pozvao je članove na susret u Böblingen 18-19. listopada 2014. Odazvali su se sljedeći članovi Udruge: Josip Andrić, Anto i Katica Batarilo, Ilija Bošnjak, Jozo Ćaćić, Marijan Dadić, Anto i Marija Đoja, Srećko i Gertruda Džaja, Ivan i Ankica Jeleč, Frano Lovrić, Mijo Nujić, Gordana i Pero Pušić, Rajko i Ankica Radišić, Bartol i Jelena Tunjić, Mirko Vidačković i Ivica Visković.

*Ivan Jeleč,
tajnik*

Predložen je sljedeći dnevni red:

1. Pozdrav i izvješće predsjednika Udruge o radu u protekloj godini
2. Izvješće tajnika
3. Izvještaj rizničara o "imovinskom stanju"
4. Rasprava o izvješćima i njihovo usvajanje
5. Izbor novog rukovodstva
6. Predavanje dr. Srećka Džaje: Hrvatska kulturološka sastavnica BiH
7. Prikaz knjige Pere Pušića: „Iz stopa gastarabajterskih“
8. Spomen na pokojne članove Udruge fra Ivicu Alilovića i Luku Batarilo
9. Predavanje Joze Ćaćića: Maslinovo ulje – lijek za sve
10. Razno

Sudionici susreta jednoglasno su prihvatili ponuđeni dnevni red.

TOP 1: Predsjednik je pozdravio sve prisutne i zahvalio svima za uloženi trud koji je bio potreban da bi do ovog susreta došlo. Pročitao je pozdrave i isprike kolega koji nisu mogli sudjelovati: Tome Barbića, Mate Baotića, Joze Džambe, Ante Jelića, Franje Lovrića i predsjednika središnjice Vine Mihaljevića.

TOP 2: Izvješće koje su članovi dobili još s božićnom poštom dano je na razmatranje. Nije bilo nikakvih dopuna.

TOP 3: Rizničar Josip Andrić izvijestio je o izdacima u protekloj godini. Rizničar je napravio tabelarni prikaz svih novčanih ulaza i izdataka, tako da se jasno može vidjeti da je stanje na kontu na mrtvoj točci. U protekloj godini darivali smo učenike

Visočke gimnazije darom od 250 €, Središnjici smo poslali 250 € te 300 € jednom studentu iz Bosne i Hercegovine. Kako nismo Udruga koja je usmjerena na profit, zadovoljni smo time da pokrivamo svoje minimalne troškove i makar malo pomognemo tamo gdje možemo.

TOP 4: Oba izvješća jednoglasno su usvojena.

TOP 5: Predsjednik je u ime rukovodstva zahvalio na povjernju u proteklom mandatu i predao riječ Jozu Ćaćiću da on kao predsjednik izborne komisije vodi izbor novog rukovodstava. Nakon kraće rasprave uvažen je prijedlog da se staro predsjedništvo izabere i za sljedeći mandat. Tako je izabrano novo-staro rukovodstvo: predsjednik: Marijan Dadić, Aloeweg 3, 51109 Köln (jednoglasno potvrđen), potpredsjednik: Anto Đoja, Bickenstück 18, 58099 Hagen (jednoglasno potvrđen), tajnik: Ivan Jeleč, Diedenhoferstr. 1, 70435 Stuttgart (jednoglasno potvrđen), rizničar: Josip Andrić, Hinter den Gärten 17, 89231 Neu – Ulm (jednoglasno potvrđen).

U ime novoizabrног – starog predsjeništva Marijan Dadić zahvalilo je na izboru i povjernju te obećao da će nastaviti s radom u istoj tradiciji kao i do sada.

TOP 6) Dr. Srećko Džaja održao je veoma zanimljivo predavanja na temu: Hrvatska kulturološka sastavnica BiH. Povijesni lomovi i prekretnice u povijesti na području Bosne i Hercegovine uvijek su bitno utjecale na sve tokove života, pa tako i kulture. Bez obzira na potiličke promjene u Bosni i Hercegovini još se nije dogodio kulturni obrat. Kroz povijest je uvijek bilo odlučujuće koga su vlastodršci dovodili kao službene pisare. Zanimljivo je bilo saznanje da je književnost fratara Bosne i Hercegovine u srednjem vijeku pisana cirilicom i iz te književnosti razvijao se hrvatski jezik – jezik Hrvata u Bosni i Hercegovini. Za Hrvate u Bosni i Hercegovini važno je da osiguraju svoj nacionalni identitet, bez obzira na političku pozadinu. „Nismo mi Hrvati zbog toga što se na Duvanjskom polju krunio kralj Tomislav, nego zato što to jesmo“, rekao je dr Džaja. Bilo je milina slušati Srećka, ali za sve postoje vremenski okviri. Koliko i samo predavanje, toliko je bila zanimljiva i još mnogo duža rasprava o tome. Zanimljivo je bilo pitanje: Što je to bosanski jezik? Odgovor na to morat će pričekati neka druga ili možda bolja vremena. Jedno je sigurno: vrijeme će pokazati što je što.

TOP 7) Pero Pušić prikazao je svoju knjigu koja je godinama nastajala kao autoportret čovjeka koji je gotovo čitav svoj život proveo u tuđini, sanjajući svoje selo, sanjajući povratak koji se nikada neće dogoditi. Autor je pročitao svoju pjesmu „Moj Jakove“. Pjesma je ritmična, slikovita i zapravo odslikava život gotovo svakog „Jakovu“ s naših prostora. Hvala Peri na ovim stihovima i knjizi koja se lako može čitati, pa je toplo preporučujemo čitateljima.

TOP 8) Prije večere napravili smo komemoraciju svojim pokojnim članovima fra Ivici Haliloviću i Luki Batarilu. Uz pjesmu, molitvu i živa sjećanja na susrete s njima preporučili smo ih u ruke Oca nebeskoga, tužni što smo ih tako brzo izgubili i sretni što smo ih poznivali.

Zajednička večera nešto je što je za naš ogrank mnogo više od jela i pića. Kao da se onaj blagoslov što ga molimo prije jela uistinu spusti u naša srca pa se raznježimo kao da smo opet ona mala visočka djeca što se raduju kada se opet nađu poslije

rasputa, pa priči i pjesmi nikada kraja. Ovaj put su nas posebno obradovali novi članovi đakon Ivica Visković i Frano Lovrić. Vidjelo se i na njihovim licima da su i oni itekako sretni. S nama su bili i dr. Bartol Tunjić sa suprugom Jelenom i Mirko Vidačković koji nam se pridruži kad god mu to vrijeme dopusti.

TOP 9) Novi dan, 19. listopada započeo je odmah nakon doručka, radno. Jozo Ćaćić nam je govorio o jestivim uljima. Posebno se osvrnuo na ljekovitost maslinovog ulja. Jozo godinama radi u tvornici koja proizvodi festiva ulja pa je, uz to što je kao čovjek okretnut prirodi, uistinu vrsni poznavalac različitih vrsta ulja. Pitanjima i zanimanju nije bilo kraja. Jozo je obećao da će na jednom od naših slijedećih susreta sam praviti salate i jela koja se prave uz maslinovo ulje.

TOP10) Rajko Radišić prikazao je svoju pjesmaricu „Zdravo tilo Isusovo“ To je zanimljiva zborka pet kratkih misa na poznate napjeve i harmonizacije. I ne ide to tek tako. Puno je tu posla i truda, ali Rajko je godinama bio glazbeni učitelj ovdje u Njemačkoj, pa je znalački iskoristio i znanje i volju. Pokušao je spojiti četiri bitna elementa: a) prepoznatljivu melodiju; b) uskladiti naglaske novog teksta i glazbe; c) ostvariti klasični oblik melodije i d) prilagoditi harmonizaciju mogućnostima voditelja liturgijskog pjevanja. Ako to još niste čuli, nabavite obavezno pjesmaricu. Hvala Rajku!

Na red su došle i ostale bitne i nebitne stvari oko „Udruge“. Dogovoren je da se sljedeće godine nađemo 24. i 25. listopada u Wissbadenu. Bilo je još mnogo ugodnih razgovora i prije i poslije ručka, a onda je došlo vrijeme da se razlazimo na sve strane, kao ono nekoć „za Božić“ kad se krene kućama, a onda i čvrsta obećanja da ćemo nastojati da se, ako Bog da, i dogodine vidimo - u Wissbadenu. A do tada budite svi pozdravljeni našim franjevačkim pozdravom „mir i dobro“!

Böblingen, listopad, 2014.

Udruga Franjevačke klasične gimnazije Visoko u Böblingenu

Sudionici godišnje skupštine Njemačke podružnice Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko u Böblingen 18. i 19. listopada 2014. godine

Josip Andrić

Na godišnjoj skupštini Udruge đaka i prijatelja Franjevačke klasične gimnazije Visoko, Njemačka podružnica, 18. i 19. listopada 2014. godine u AWO - Waldheim Gästehaus Böblingen izabrano je novo-staro vodstvo (2014 - 2016): Marijan Dadić, predsjednik; Anto Djoja, potpredsjednik; Ivan Jeleč, tajnik i Josip Andrić, rizničar.

Povjesničar, akademik Srećko Mato Džaja održao je predavanje: "Hrvatska kulturnoška sastavnica Bosne i Hercegovine". U svom predavanju Džaja je razložio sljedeće teme: a) inkulturacija Hrvata u zapadno krštanstvo, b) bosansko-humsko srednjovjekovlje, c) kulturnoški procesi u Bosni i Hercegovini u osmanskom razdoblju, d) moderne nacionalne ideologije i Bosni i Hercegovini, e) pučka i elitna kultura u suvremenom politološkom diskursu o Bosni i Hercegovini.

Na kraju svoga izlaganja Srećko M. Džaja zaključuje kako se ne može govoriti o jedinstvenom identitetu Bosne i Hercegovine ni onda kada se uzima pučka kultura kao osnova jer je i ona bila izložena intenzivnim utjecajima elitnih kultura i time se pretvorila u nepovratne varijable. Sve se to mora uzeti u obzir pri izgradnji moderne kulturnoške i političke paradigme Bosne i Hercegovine. Dosadašnji modeli koji su počivali na postavkama o tobožnjoj jedinstvenosti, a u stvari su imali asimilacijsku težnju, potrošili su se i na njima se ne može graditi budućnost Bosne i Hercegovine kao demokratske države slobodnih građana.

Drugo kraće predavanje imao je Jozo Ćačić. On je nas znalački uputio u tajne zdrave prehrane i različitih začinskih ulja s posebnim naglaskom na maslinovom ulju.

Na večernjoj molitvi sjetili smo se posebice naših nedavno preminulih kolega: fra Ivica Alilovića – Džimija i Luke Batarila. Zdušno je odjekivala pjesma „Bliže, o Bože moj, k veličju Tvom“.

Dvodnevno druženje članova Udruge i njihovih supruga, prijatelja proteklo je u prijateljskom, radnom, ugodnom i veselom ozračju. Neumorni svirači Rajko Radisić i Ilija Bošnjak - Dzinzo „tamburali su“ do u kasne sate. Velika hvala glavnim organizatorima ovoga susreta, posebice Ankici i Ivanu Jeleču koji su uložili mnogo truda i napora da se što ugodnije osjećamo.

Govor u prigodi odlaska u mirovinu Joze Džambe

Sehr geehrter Herr Professor Metzner,
Sehr geehrter Herr Dr. Becher,
Sehr verehrte Damen und Herren,
Lieber Jozo, dragi Jozo!

Anto Jeličić

Im Namen der Gemeinschaft ehemaliger Schüler und Freunde des klassischen Franziskanergymnasium in Visoko (Bosnien) und im Namen des Kroatischen Familienkreises München habe ich die Ehre, ein Gruß- und Dankeswort an Herrn Jozo Džambo zu richten.

Jozo Džambo war Schüler dieses angesehenen Gymnasiums und in den neunziger Jahren ein Gründungs- und sehr aktives Mitglied des ca. 300 Mitglieder zählenden Vereines der ehemaligen Schüler. Der Verein ist auch in Deutschland kulturell und wohltätig aktiv.

In den großen kroatischen Gemeinde in München, besonders wieder innerhalb des Kroatischen Familienkreises, obwohl kein Vereinsmitglied, ist Jozo Džambo durch Vorträge und Vorbereitung verschiedener Ausstellungen mit historischen und kulturellen Themen sehr aktiv gewesen. In den neunzigern Jahren war der

Mijo Nujić i Anto Jeličić uručuju sliku Jozi Džambi

Kroatische Familienkreis gemeinsam mit dem Adalbert Stifter Verein auf Initiative von Jozo Džambo Veranstalter zweier Kulturabende in diesem angesehenen Sudetendeutsche Haus, dem Ort der Begegnung und Verständigung. Jozo war und ist das beste Beispiel dieser Verbindung, was man auch an diesem Abend sehr beeindruckend erleben kann.

Sie, sehr verehrter Herr Dr. Becher, verabschieden mit dem Adalbert Stifter Verein Herrn Džambo, der in wenigen Tagen den unruhigen Ruhestand antritt. Sie machen das mit Dankbarkeit und Wehmut. Unser Dank an Herrn Džambo ist ebenso groß, aber ohne Wehmut und Traurigkeit. Jozo bleibt uns weiterhin erhalten, weil er nicht aufhören kann zu arbeiten, zu schaffen und zu verbinden, solange er den Lebensatem in sich spürt.

An diesem Abend sagen wir nur: Lieber Jozo, wir danken Dir für alles, was Du geleistet hast, und das war sehr viel, innerhalb und außerhalb des Adalbert Stifter Vereins auf dem Feld der europäischen, besonders wieder bosnischen Kulturlandschaft.

Wir danken Dir für Dein menschliches Wesen. Jede Begegnung mit Dir war bereichernd und beispielhaft für jeden von uns.

Als Zeichen unserer Dankbarkeit überreiche ich Dir, lieber Jozo, ein Bild - Dein Porträt, eine Arbeit des kroatischen Malers und Vorsitzenden der Gemeinschaft der ehemaliger Schüler und Freunde des Franziskanergymnasium in Visoko Marijan Dadić.

Alles erdenklich Gute, Gesundheit und Schaffenskraft für Dein weiteres Leben!
Vielen Dank und uns allen einen schönen Abend!

München, 19. 3. 2015

Über die Anfänge einer wunderbaren Partnerschaft

Peter Becher

Am 8. November 1991, zwei Wochen nach dem Ende der tschechischen Theatertage, die wir in Regensburg durchgeführt hatten, fanden im Münchner Büro des Adalbert Stifter Vereins Vorstellungsgespräche für die neue Stelle statt. Am Abend notierte ich in mein Tagebuch:

„Den besten Eindruck hinterläßt J. Džambo. Seibt fragt allerdings auch so entgegenkommend, daß er sich nicht rechtfertigen muß, sondern ausbreiten kann.“

So kam Jozo zu uns, für mich ein fast unbekannter Historiker, für Johanna von Herzogenberg ein bekannter Mitarbeiter aus früheren Zeiten, für Prof. Seibt ein ehemaliger Schüler, der bei ihm promoviert hatte. In Erinnerung blieb mir Jozos Erzählung von seinem Großvater, der im Ersten Weltkrieg für die Donaumonarchie gekämpft hatte, außerdem ein Zettel, den unser Vorstandsmitglied Ernst Schremmer seinem Nachbarn zusteckte, auf dem eine ironische Despektierlichkeit stand. Sinngemäß: Jetzt werden wir auch noch einen Muselmanen zum Mitarbeiter bekommen. Schremmers Zettel dieser Art waren bekannt. Dass Jozo aus Bosnien stammt, hatte einige überrascht, dass er ein katholischer Kroate aus Bosnien ist, hatten sie übersehen.

Zwei Monate später, am 10. Januar 1992, schrieb ich in mein Tagebuch:

„Jozo Džambo, unser neuer Mitarbeiter. Schmal, nahezu zierlich, bescheiden, höflich, aufmerksam. Erinnerung an meine ersten Tage im Stifter Verein, die trotz aller Freundlichkeit ungewohnte Umgebung, das Einstimmen von Gedanken und Handlungen. Im Café Melodie erzählt er von seiner kroatisch-bosnischen Heimat, von seinen Geschwistern, seinem Studium. Dann sitzt er wieder in seinem Zimmer, das noch ganz kahl. Nur der Schreibtisch zeigt Spuren seiner Anwesenheit, seiner Arbeit.“

So war das, vor 23 Jahren. Gleich im ersten Jahr übernahm Jozo die Redaktion des Jahrbuches und baute es von einem kulturellen Bienenschwarm zu einem wissenschaftlichen Kompendium aus. Ebenfalls im ersten Jahr bereitete er im Alleingang die Ausstellung „Comenius – Welt ohne Grenzen“ vor, die im Januar 1993 eröffnet wurde und mit einem bebilderten Begleitband bis nach Basel wanderte. Weitere Ausstellungen folgten, die unter seiner Federführung ein höchstes Maß an kompakter Information, bildhafter Präsentation und ästhetischer Kombination erreichten. Zu dieser ganz eigenen Handschrift war niemand sonst fähig. Das zeigte sich bei der Ausstellung „Gleiche Bilder – gleiche Worte. Deutsche, Österreicher und Tschechen in der Karikatur (1848-1948)“ ebenso wie bei „Musen an die Front! Schriftsteller und Künstler im Dienst der k.u.k. Militärpropaganda 1914-1918“, eine Ausstellung, die fast durch alle Nachfolgestaaten der Donaumonarchie wanderte und selbst im Heeresgeschichtlichen Museum von Wien zu sehen war.

Wenn man fast ein Vierteljahrhundert zusammenarbeitet, ohne sich ein einziges Mal in die Haare zu geraten, dann ist das ein Glücksfall, der nicht häufig vorkommt. Jozo war mehr als ein Mitarbeiter, er war wie ein Bruder, ein Angehöriger der Stifterfamilie. Seine ruhige ausgleichende Art und sein großer Wissenshorizont, in dem

seine Herkunft und sein Bildungsweg goldene Leuchtpuren darstellen, waren ein Glücksfall auch für die Zeit nach dem Fall des Eisernen Vorhangs. Besser hätten wir auf diese Herausforderung nicht vorbereitet sein können.

Nun heißt es Abschied nehmen von den gemeinsamen Jahren, die wir im Stifter Verein verbracht haben, und Dir, lieber Jozo, unseren Dank auszusprechen. Was wir alles von Dir gelernt haben, werden wir vielleicht erst dann richtig merken, wenn Du nicht mehr täglich bei uns bist. Deine Anwesenheit wird uns fehlen. Aber da Du Teil der Familie geworden bist, wirst Du immer willkommen sein. Und so möchte ich nicht nur meinen besonderen Dank aussprechen, sondern auch die große Hoffnung auf viele weitere Begegnungen.

Das Buch der Freunde, an dem sich 50 Personen beteiligt haben, soll Dir deutlich machen, wie sehr Du geschätzt und geachtet wirst, weit über den Kreis unserer unmittelbaren Tätigkeit hinaus.

Sudetendeutsche Zeitung
Folge 13 | 27.3.2015

KULTUR

7

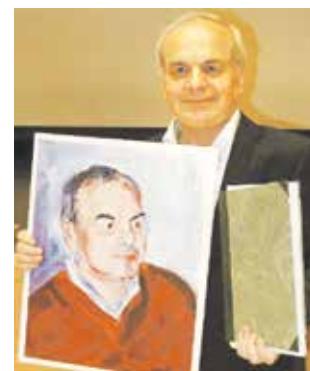
Seit 1992 war der promovierte Historiker Jozo Džambo als wissenschaftlicher Mitarbeiter des Adalbert-Stifter-Vereins in München tätig. Nun wurde er zum Eintritt in den Ruhestand nach seinem 65. Geburtstag im vergangenen Dezember mit einem Festakt verabschiedet. In seinem Abschiedsvortrag referierte Džambo über die jahrzehntelange Freundschaft zwischen „Pan Tadija und Gospodin Kamil“, seinem Großvater und einem Prager Juristen. Peter Becher als Leiter des Stifter-Vereins überreichte ihm ein „Buch der Freunde“, in dem 50 Freunde und Weggenossen dem Scheidenden liebevolle Worte widmeten.

Geleich im ersten Jahr übernahm Jozo die Redaktion unseres Jahrbuches und baute es seither von einem kulturellen Bienensturm zu einem wissenschaftlichen Kompendium aus“, erinnerte sich Becher in seiner Ansprache an die Anfänge. Ebenfalls 1992 habe Džambo die Ausstellung „Comenius – Welt ohne Grenzen“ vorbereitet. Zahllose weitere Ausstellungen seien gefolgt, die unter Džambos Federführung ein höchstes Maß an kompakter Information, bildhafter Präsentation und ästhetischer Komposition erreichten. „Zu dieser ganz eigenen Handschrift war niemand sonst fähig.“ Dies habe sich etwa bei der Ausstellung „Musen an die Front! Schrift-

steller und Künstler im Dienst der k.u.k.-Kriegspropaganda 1914–1918“ gezeigt, einer Ausstellung, die in fast allen Nachfolgestaaten der Donaumonarchie zu sehen gewesen sei.

Der „bosnische Kroate“ Džambo sei wie ein Bruder, ein Angehöriger der Stifterfamilie gewesen. „Seine ruhige ausgleichende Art und sein großer Wissenshorizont, in dem seine Herkunft und sein Bildungsweg goldene Leuchtpuren darstellen, waren ein Glücksfall“, freute sich Becher. Er überreichte das „Buch der Freunde“ an den Historiker und Slawisten, der 1949 in Matina bei Maglaj in Bosnien-Herzegowina geboren worden war. In diesem „Poesiealbum“ erinnern sich zahllose Weggefährten ebenfalls an gemeinsame, wunderbare Jahre und Erlebnisse.

Erinnerungen an seine Beziehungen zu Böhmen standen auch im Mittelpunkt von Džambos Vortrag: In „Pan Tadija und Gospodin

Ein Portrait und das „Buch der Freunde“ zum Abschied für Dr. Jozo Džambo.
Bild: Wolfgang Schwarz

Kamil“ schilderte er die Geschichte einer wunderbaren böhmisch-bosnischen Freundschaft, die ihm von seit Kindheit vertraut war: der zwischen seinem Großvater Thadäus und dem Prager Juristen Kamil Resler. Beide dem Jahrgang 1893 entstammend, waren sie sich im Ersten Weltkrieg im Bosnisch-Herzegowinischen Feldjägerbataillon an der Ostfront begegnet. Zwischen dem bosnischen Bauern Tadija und dem in Pardubitz geborenen Oberstleutnant Kamil habe sich eine Freundschaft entwickelt, die auch nach Ende des Krieges bis zum Tode der alten Kameraden in den Sechzigern als Brieffreundschaft weiterdauerte.

Kamil Resler habe als promovierter Jurist und Literaturfreund in Prag gelebt, so Džambo, und als Anwalt viele prominente Klienten vertreten: Darunter war auch 1935 der sudetendeutsche Bankier Anton Kiesewetter, Direktor der Kreditanstalt der Deutschen,

der später Mitbegründer der SL wurde. Resler musste auch die Verleidigung des NS-Staatsministers im Protektorat, Karl Hermann Frank, übernehmen, der in Prag zum Tode verurteilt und am 22. Mai 1946 öffentlich gehängt wurde.

Das spannende Leben Kamil Reslers kontrastierte Džambo mit dem ländlichen Dasein seines Großvaters in Bosnien zwischen Kühen, Wölfen und Wandermusikern, das von Reslers Briefen aus Prag an die Familie Džambo durchbrochen wurde. Somit erlebte schon der kleine Enkel Jozo böhmisch-bosnische Freundschaft, wie sie später seine Aktivitäten im Adalbert-Stifter-Verein und in der bosnisch-kroatischen Gemeinde München prägen sollten.

Die tiefe Verbundenheit Džambos mit Umfeld und Arbeit bestätigten auch der Vorsitzende des Adalbert-Stifter-Vereins, Ernst Erich Metzner, der den Abend freundlich eröffnete, sowie Anto Jeličić, der im Namen des Kroatischen Familienkreises München ein herzliches Grußwort sprach. Von der Gemeinschaft ehemaliger Schüler des Franziskanergymnasiums Visoko, wo er Abitur gemacht hatte, erhielt der Ex-Mitschüler Džambo ein Portrait. Zur Militärzeit von „Pan Tadija und Gospodin Kamil“ passende k.u.k.-Märkte umrahmten abschließend eine kleine Bilderschau über den „ziemlich besten Kollegen“ Jozo Džambo.

Susanne Habel

Preslika članka: Sudetendeutsche Zeitung od 27. ožujka 2015. godine

Organizacija i djelovanje Udruge prema novim zakonskim propisima

Uredništvo

Poštovani članovi Udruge,
u razdoblju od prošlog sabora, 27. rujna 2014. godine, održanog u hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava, u Zagrebu, članovi predsjedništva Udruge na svojim redovitim sjednicama usvajali su, i sukladno tim odredbama, donosili naputke organiziranja i funkcioniranja naše Udruge. Ovdje vam donosimo zakonske i podzakonske dokumente koje se odnose na udruge, a time i na našu Udrugu:

- *Zakon o udruagama Republike Hrvatske* koji donosi Hrvatski sabor 6. lipnja 2014., a stupio je na snagu 1. listopada 2014;
- *Zakon o finansijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija*, donosi Hrvatski sabor 3. listopada 2014. godine, a stupa na snagu 1. siječnja 2015.
- *Pravilnik o neprofitnom računovodstvu i računskom planu*, donosi Ministarstvo financija RH (NN, broj 1/15 od 2. siječnja 2015).
- *Porezni priručnik za udruge*, objavljuje Ministarstvo financija 5. ožujka 2015. godine.
- *Pravilnik o izvještavanju u neprofitnom računovodstvu i registru neprofitnih organizacija*, donosi ministar financija RH 13. ožujka 2015. („NN“ broj 31/15 od 18. ožujka 2015).
- *Uredbu o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge* donosi Vlada RH donosi 5. ožujka 2015. („NN“ broj 26/15 od 9. ožujka 2015);

I na kraju obavještavamo članstvo Udruge kako je s franjevačkom provincijom Bosna Srebrena, koju zastupa tajnik provincije fra Janko Ćuro, dogovoren koncert predstavljanja albuma franjevačke duhovne glazbe „Pjesma nad pjesmama - izbor pjesama VIS-a Jukić“ i glazbenog spota „Pjesma nad pjesmama“ u Sarajevu na sv. Franju, 4. listopada 2015. Svoje sudjelovanje na koncertu najavili su sastav „Gelo band“ i izvođači: Tereza Kesovija, Zorica Kondža, Željko Bebek, Ivan Mikulić te Marija Husar Rimac i Ivana Husar Mlinac.

Kratak pogled u prva tri tromjesečja ove školske godine

Ovu školsku godinu u našoj Gimnaziji započelo je 159 učenika, od kojih 65 tirona, raspoređenih u tri odjeljenja. Zasigurno su vrlo brzo, poput starijih učenika, postali svjesni zahtjevnosti pohađanja Franjevačke klasične gimnazije. No osim što u FKG-u učenici imaju mogućnost steći temeljito znanje, svoju kreativnost mogu iskazati i u raznim organiziranim predstavama i radionicama. U ovom presjeku prisjetit ćemo se samo nekih događanja kojima smo obilježili prethodna tri tromjesečja.

Početkom rujna u posjetu našoj školi boravila je skupina profesora i pedagoga iz Oberstufenrealgymnasium der Franziskanerinnen iz mjesta Vöcklabruck, u Austriji. Dogovoren je da skupina naših učenika i profesora tijekom školske godine otputuje u uzvratni posjet.

U ponedjeljak 13. listopada nakon nastave okupili smo se da zahvalimo Bogu za kruh naš svagdanji. *Dan kruha* obilježili smo recitacijama stihova i zajedničkim objedom koji su pripremili naši učenici.

Naše profesorice Ana, Ivona, Violeta i Melisa te fra Zvonko, zajedno s dvadesetak učenika i učenica svih razreda, priredili su nam u četvrtak 16. listopada navečer nesvakidašnje lijep spektakl: obilježavanje Dana kravate uz putovanje kroz vremena i prostore, kulture i narode prateći kulturu odijevanja od prapovijesti do danas.

U utorak 13. studenog u holu Konvikta otvorena je Međunarodna ekumenska izložba „Teodorine ikone“ autorice Mirjane Nikolić iz Pančeva. Izložene su 43 ikone izrađene u likovnoj tehniци kolaž – lijepljenjem sitnih dijelova fotografija svemirskih prostranstava. Izložbu je prigodnim riječima otvorio naš ravnatelj fra Zvonko Miličić: „Velika je čast za nas koji živimo u Visokom jer se rijetko susrećemo s ikonama, a posebice mi je draga zbog naših učenika koji su s Mirjanom sudjelovali u likovnoj radionici i pokušali barem malo dokučiti ovu tehniku“, istaknuo je ravnatelj. U izložbi umjetnice Mirjane Nikolić zastupljene su sve ikonografske škole u posljednjih 1.500 godina, a posebnost izložbe je u činjenici da je ovo prvi poznati slučaj izrade ikona u tehniци kolaža.

U utorak 18. studenoga dr. Miranda Grujić iz visočkoga Doma zdravlja održala vrlo zanimljivo predavanje o zdravoj prehrani i lijekovima koji se nalaze nadohvat ruke – u hrani.

U četvrtak 4. prosinca navečer u prizemlju Konvikta promovirana je izložba 48 fotografija sarajevsko-pariškoga fotografa Milomira Kovačevića Strašnog. O izložbi je nadahnuto govorio sarajevski književnik Ahmed Burić, a obratio nam se i sam autor, g. Kovačević. Izloženi svjetlopisi nastali su u Sarajevu 1991. i 1992, u danima i mjesecima neposredno pred početak posljednjega rata, a u svima njima zrcali se ne samo strah od rata nego i vapaj za nenasiljem, mirom i pravdom, vapaj ponekad nespretan, ali autentičan, iskren, ljudski... u bitnome identičan božićnome uskliku: „Slava Bogu na visini, a mir ljudima dobre volje!“ Izložbu smo nazvali „Mir, brate, mir“ po natpisu na bedžu jedne djevojčice.

fra Ivan Nujić,
tajnik

U danima pred božićne blagdane nekoliko naših učenika i učenica u slobodno vrijeme bavilo se izradom ukrasa i ukrašavanjem predmeta koji će biti ponuđeni na Božićnom sajmu u subotu 20. prosinca. Kolaž, dekupaž, aranžiranje, oslikavanje, farbanje i lakiranje glavne su tehnike koje primjenjujemo, a mnogo je prostora za primjenu vlastitih ideja. Uz podršku organizacije World Vision u ovoj kreativnoj radionici sudjeluje i skupina učenika OŠ Safvet-beg Bašagić iz Visokog.

Na Mozartov rođendan, 27. siječnja, u našoj samostanskoj crkvi održan je koncert „Mozart u Visokom“, koji je organizirao mladi pijanist iz Visokog Bartolomej Stanković, a sudjelovali su Faris Pinjo (narator), Belma Košpo i Nikola Semić (violina), Esma Sulejmanagić (flatura), Megan Robbins (oboa), Mattia Bussi (horn), Haris Košo, Miron Konjević, Hana Bećirović i Bartolomej Stanković (klavir), Kenan Hasić (tenor), Siniša Markanović i fra Emanuel Josić (baritoni) te Latif Moćević (bas). Naša Gimnazija nadahnjuje se životnim djelom fra Ivana Frane Jukića, koji je svoj život završio u Beču, a pokopan je neposredno pored Mozartova groba. Ove večeri imali smo osjećaj da je Jukić u svoju kuću doveo Mozarta, a on je, samo za nas, dohvatio zvijezde, koje su se zaiskrile pod našim krovom, na našim dlanovima, u našim dušama. Preljepo iskustvo!

U četvrtak 12. veljače u Konviktu je otvorena izložba pedesetak 3D origami figura mladoga fojničkog umjetnika i srednjoškolca Vedrana Miletića. Usput su podijeljene i nagrade za natječaj uz Valentinovo: za najbolji esej Andriji Kristiću, a za najbolje likovno djelo Radi Vidakoviću. Nekoliko dana prije otvaranja izložbe Vedoran je s našim učenicima održao nekoliko radionica izrade papirnatih figura u japanskoj tehnici origami.

Po starom dobrom običaju, jednom godišnje, i to na poklade uvečer, pod našim krovom održi se možda ne baš umjetnički najdotjeranija, ali svakako najsmješnija predstava, u kojoj đaci uzmu na Zub svoje profesore. Bez ljutnje, dosjetljivo, duhovito. Tako je bilo i ovogodišnje pokladne večeri.

Od 12. do 19. travnja skupina naših učenika boravila je posjetu partnerskoj Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Bozenu/Bolzanu, u Italiji. Bila je to lijepa prigoda za novo učenje, međusobno upoznavanje i produbljivanje prijateljstva koje traje već 3 godine.

U predvečerje proslave Dana škole, u srijedu 29. travnja u našoj crkvi upriličen je koncert Josipa Nemeta, harmonikaša iz Rijeke koji je upravo završio specijalistički studij u Helsinkiju, a sudjelovali su također pijanist Bartolomej Stanković i bariton fra Emanuel Josić. Sutradan, 30. travnja, svetu misu u 16 sati predvodio je dr. fra Ivan Šarčević, gvardijan na Bistriku; u 17 sati u auli Konvikta otvorena je prelijepa izložba profesorice Bojane Mikulić iz Sarajeva, koju je promovirala prof. Maja Žmuković iz Sarajeva, a na priredbi u 18 sati nastupili su naša Schola cantorum, Tamburaški orkestar, Vokalno-instrumentalni sastav i Marija Ivanović (klavir) te Dramska sekcija, koja je vrlo uspješno izvela Čehovljevu dramu *Tri sestre*. Veleposlanik Grčke u BiH g. Karolos Gadis uručio je diplome učenicima koji su osvojili zapažene nagrade na ovogodišnjem Europskom natjecanju iz klasičnih jezika *Euroclassica*, a dodijeljene

su i nagrade za uspjeh na natjecanjima iz njemačkog i engleskog jezika te iz raspravljanja. Učenikom generacije ovogodišnjih maturanata proglašen je Blaž Protuđer.

Jedan se važan događaj gotovo neopaženo provlačio tijekom cijele školske godine: gradnja naše nove sportske dvorane. Za podršku u ovom projektu imamo zahvaliti našim darovateljima, a to su prije svih *Renovabis* i *Kirche in Not* te Vlada RH. Gradnja ovoga velikog i lijepog objekta započela je početkom srpnja 2014. godine, a oko Božića je položen krov. Zbog hladnoće radovi su nastavljeni tek u ožujku, a очekujemo da će zgrada biti spremna početkom jeseni 2015. Dvorana će imati parket s podnim grijanjem dimenzija 45 x 22,5 m, četiri svačionice, tribine za oko 400 gledatelja, mini bar, pristup za invalide, spravarnicu i vlastitu kotlovnici.

Ovo su samo najvažniji događaji koji su obilježili ovu školsku godinu. Naša je svakodnevница bogata učenjem, sudjelovanjem u raznim kreativnim radionicama, susretima i sportskim natjecanjima. Radosno i spremno ulazimo u zadnje tromjesečeće očekujući uspješan završetak i ove školske godine.

Teme Velikog tjedna izložba Vladimira Blažanovića

Stanko Špoljarić

Istinska sakralna umjetnost i u estetici klasičnog likovnog izričaja i u raznovrsnim formama suvremenog umjetničkog govora mora se bazirati na unutrašnjoj potrebi umjetnika za smislenim dijalogom s biblijskim temama, s razumijevanjem Evandjeљa, i ukupnosti tekstova Starog i Novog zavjeta. Izvan toga ostaje se na ilustrativnosti, ili pak na dosjetci, priči ili kombinatorici oblika. Iz zahtjevanosti teme proizlazi umjetnička i ljudska odgovornost, a i radost slikara i kipara, na tragu divne rečenice svetog pape Ivana Pavla II. „Umjetnici su sustvaratelji svijeta“.

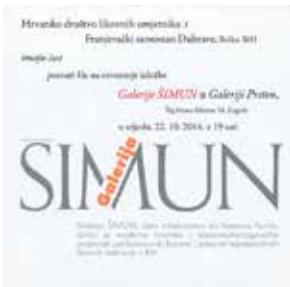
Vladimir Blažanović veliki dio svoga opusa, u pojedinom periodu i dominantan, posvetio je temama biblijske inspiracije slikajući ih uvjerenjem, produbljujući ih neposrednim talentom. U stvaralačkim dionicama kontinuirano visokog vrijednosnog doseg, ne odričući se u potpunosti likovne tradicije, izgradio je vlastiti jezik umjetničke autentičnosti. Posebno ga zaokuplja ikonografski slijed i teološka dimenzija Kristovog kalvarijskog hoda, ali i sve teme Svetog Trodnevlja. Postaje Križnog puta i pojedini prizori golgotskog martirija duboko su doživljene i snažno likovno interpretirane u konkavno-konveksnoj odmjerenoj ritmizaciji oblika i ekspresionističkoj pokrenutosti forme Blažanović je složeni scenarij Križnog puta s određenim mijenjama u izrazu interpretirao više puta, prateći sve koraka stilskom dosljednošću, pa i u primjeru slijeda crno-bijelih slika, redukcijom na akromatske vrijednosti. U vrtlozima krajnostima punine crnila, i bijelog u koncentratu linija, jakim lomnim grafičkim Blažanović je stupanj figurativnog podigao ekspresijom oblika i direktnom razgovornošću raspona emotivnog. Ulaženje u patnju križnog puta za Blažanovića nije samo slikarsko prikazivanje opisa evanđelista već je to osobno obnavljanje, mistično kretanje ususret Velikom Petku. Kumulirana bjelina nije tek likovna nužnost već je stvarno i simbolično svjetlo, iskra spasiteljskog u trenucima posvemašnje tjeskobe. Blažanović kadriranjem svojevrsnog zumiranja ne potencira narativno, već suprotno, osluškuje okrilje neuvhvatljivosti duhovnoga, vidljivo srcem i dušom u zbivanju svake postaje, ali i cjelovitosti drame. Balažnović i ljudske životne križeve predaje božanskom otkupiteljskom činu tako da Krist, i po naravi svoje osobe, trpi i kao Bog i kao čovjek. Ova sadržajna slojevitost ozračja svedremenosti muke i transcendentalnosti Uskrsnuća kod Blažanovića je brzo sazrela. U njegovoj umjetnosti postojano je prisutna i konstantno produbljivana. Istinski bilo bi i nemoguće ljudski i umjetnički živjeti golgotske teme i ostati na površini. „Crni“ križni put zasigurno pripada vrhuncima Blažanovićeva sakralnog opusa, vjerojatno slikan u relativno kratkom vremenu, zahvaljujući umjetničkom iskustvu, ali još više, dubokoj povezanosti s porukom čitave Korizme. Dvanaesta postaje, scena Raspeća, odnosno motivi Veronikinog rupca – Pokaznica Bogu (Ivan Golub), Pietà izdvojene od ukupnosti dramaturgije i strukture križnog puta često su na Blažanovićevom slikarskom repertoaru, potaknute skrušenošću i umjetničkim temperamentom. Nadahnuće se

prostire i u posveti scene Marije s mrtvim sinom, u likovnoj optici približenoj sugeriranim volumenom, snažnim crtežom i sveukupnom napetošću gotovo akromatskih oblika. Motiv Raspeća, putokaz kršćanstva, Blažanović je sažeо (nikako slučajno) u neobični format izrazitog gotizirajućeg vertikaliteta (65x12 cm) čime je izduženošću corpusa postigao likovnu tankočutnost i tenzije u daru spoznavanja. Blažanović božansko izražava neposrednošću likovne bilješke, nesputanim tijekom linija i mrljolikošću boje, s ritmičnim postavljanjem polova (citata) u ikonografiji muke, od natpisa INRI na križu, aureole oko glave i perizome oko struka. Blažanović je istaknuo Kristovu dostojanstvenost i u smrti, približavajući se bestjelesnom, personificirajući u njegovom liku žrtvovanje iz ljubavi. U varijacijama na temu i malim pomacima Blažanović kreativnošću iznenađuje rješenjima, u ciklusu slikarski privlačnom učenom teologu i laiku. I drugi sakralni motivi kod Blažanovića jasne su slikarske razrade činjeničnog, prosvijetljene palete intenzivne zvučnosti, u kompozicijama klasične organiziranosti, ali i rakursima drugaćijih koridora pogleda ka klimaksu prikaza. Tako kod teme Posljednje večere Blažanović napušta konvencije rasporeda, započete u remek-djelima svjetske umjetnosti (Leonardo, Tintoretto) i svojom koncepcijom, s vizurom odozgo upućuje pogled, likovno i sadržajno, na plohu stola, sveti prostor ustanovljenja Euharistije. Apostoli prikazani pretežno tek glavama, donekle tijelom, okružuju prvi oltar Kristove crkve, simboličnu plohu ispunjenu opipljivim i duhovnim sadnicama pri blagovanju na Večeri Gospodnjoj.

(Preuzeto: Stanko Špoljarić, Istinska sakralna umjetnost,
u: „Vladimir Blažanović, Teme Velikog Tjedna – Themes of the Holy Week,
Pasionska baština, Zagreb, 2015)

Izložba Galerija ŠIMUN u Galeriji Prsten

Uredništvo

U Galeriji Prsten, Trg žrtava fašizma 16, u Zagrebu, 22. listopada 2014. godine, u 19 sati, otvorena je izložba Galerija Šimun u organizaciji Hrvatskog društva likovnih umjetnika i Franjevačkog samostana Dubrave. Zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba Vesna Kusin otvorila je izložbu Galerije Šimun, pod pokroviteljstvom zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića i gradonačelnika grada Brčkog Ante Domića.

Zbirka moderne hrvatske i bosanskohercegovačke umjetnosti Galerije Šimun rezultat je polustoljetnog kolecionarskog rada fra Stjepana Pavića te je jedna od najrelevantnijih likovnih institucija u Bosni i Hercegovini. Izložba predstavlja 184 slike i skulpture velikana hrvatske umjetnosti, od Bukovca do Bućana, među kojima se nalaze i radovi koji dosad nisu bili predstavljeni javnosti.

Stalni postav Galerije Šimun sadrži djela sakralne tematike, ali obiluje i motivima pejzaža, portreta te mrtve prirode umjetnika 20. stoljeća, a nalazi se u sklopu samostana sv. Ante u Dubravama kod Brčkog. Kako smo naveli, fra Stjepan Pavić, klasični filolog na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, desetljećima je skupljao suvremena umjetnička djela koja su izložena u Galeriji Šimun. Galerija Šimun dobila je ime po fra Šimunu Filipoviću koji je 1732. rođen u selu Seona, a umro je u Italiji 1802. godine na glasu svetosti.

Tri značajne izložbe

U nepunih posljednjih sedam mjeseci u Zagrebu su otvorene tri značajne izložbe; dvije su završene, a treća je otvorena 5. svibnja 2015. i trajat će do rujna ove godine. Sve tri izložbe u Zagreb su pristigle iz uvaženih europskih, dakle i svjetskih središta kulture – dvije iz Pariza, a jedna iz Italije, Centa i Bologne. Tako se Zagreb, kao hrvatska metropola, potvrđuje u promoviranju kulturnih dobara drugih naroda u našoj sredini i to traje kontinuirano već nekoliko desetljeća i tako sve više zauzima vodeće mjesto kao kulturno središte u ovom dijelu Europe, što se nerijetko imenuje kao Zapadni Balkan.

Anto Dugonjić

Tri izložbe o kojima je ovdje riječ imale su slijedeći kronološki slijed.

I. NORMANDIJA RAĐANJE IMPRESIONIZMA

Klovićevi dvori

od 4. 10. 2014. do 4. 1. 2015.

Kada se danas spomene impresionizam kao slikarski pravac nedvojbeno je prihvaćeno da on stoji uz bok najvažnijih umjetničkih, slikarskih, ostvarenja općenito, od antičkih vremena do renesanse i baroka.

Ovdje prikazani radovi iz zbirke su *Slikati u Normandiji*, krajem 29. i početkom 20. stoljeća. Koliko je značenje impresionizma, mogu pokazati i slikarski pravci označeni kao – postimpresionizam, intimizam kao preinačeni impresionizam te neoimpresionizam.

Već je općepoznato da je impresionizam svoj naziv dobio prema slici Claudea Moneta – *Impresija izlazećeg sunca*, slikanoj u živopisnoj Kraljevskoj luci u Le Havreu 1873.

Naziv *impresionisti* – izrekao je, ne bez podsmijeha, kritičar L. Leroy u svom osvrtu na izložbu tada mladih, neafirmiranih slikara, a koji su se udružili i izlagali samostalno svoje radove otklonivši klasične i tradicionalne kanone u slikarstvu, okrenuvši se vizualnoj percepciji prirode tražeći njene trajne preobrazbe u svakodnevnom životu.

Eugène Boudin, Trouville, mol u plimi,
ulje na dasci 27x21,8 cm,

Ti mladi slikari utemeljili su „Udruženje anonimnih umjetnika“ (što je ovdje skraćen prijevod podujeg naziva na francuskom), a prvu zajedničku izložbu održali su 1874. u prostorijama fotografa Nadara u Parizu.

Ovi revolucionarni slikari nastojali su portretirati svjetlost u neposrednoj atmosferi.

Edgar Degas tada je govorio - da pravi slikar treba prikazati epsku stranu sadašnjosti .

Slikar treba slikati kao što drugi govore ili pišu.

Slike impresionista plod su duboke i tajnovite povezanosti ljudskog oka i mozga u nedokučivoj interakciji i kodiranju predodžbe u sliku.

Treba li podsjetiti na to da je očni živac neposredni izdanak ljudskog mozga, te otajstvene kreativne tvorbe i tako ljudsko oko i mozak i mogu rukama slikara, ovde impresionista, stvoriti taj očaravajući vatromet boja i njihovih nijansi – ljubičastih, plavih, sivih, a što donosi konačni ugodaj i karakter slike.

Tako primjerice A. Renoir potezima kista kao da vodi ljubav sa svojim modelima postižući topli ružičasto-biserni sjaj njihove puti.

Na ovoj zagrebačkoj izložbi pokazan je veći broj slika manjeg formata i skica, od poznatih i manje poznatih autora, ali sve ih ujedinjuje težnja da slikaju na otvorenom u neposrednoj prirodnoj atmosferi čarobne Normandije.

Dakako da su i umjetnički dometi tih slikara različiti, a ovdje samo usput možemo imenovati one slikare impresioniste koji su dostigli najviše domete izvrsnosti kao što su: Monet, Degas, Renoir, Boudin, Corot, Courbet, Gericault, Bonnard.

Na prikazanim slikama možemo doživjeti užitak normandijskog krajolika i snažan doživljaj melankoličnog, ali sretnog sanjarenja u plavetnilu slobode sunca, boja i mirisa.

Tako je i E. Delacroix naglašavao da je slika priroda prenesena u dušu, a to je život sam!

Slikari impresionisti, pa dakako i začinjavci impresionizma u Normandiji, imali su svoje prethodnike u engleskim akvarelistima krajem 18. stoljeća, s naglaskom na Turnera i Constablea, koji su na tisućama i tisućama akvarela „hvatali“ trenutke zapjenjenih morskih valova što se razbijaju o moćne hridi pa se ta uzavrela vodena masa u bjeličastoj izmaglici doima kao uzdah prirodnih sila, a to korespondira s uzburkanom nutrinom ljudske duše.

Slikarima je Normandija pružala liriku prirode u prekrasnoj, nedoglednoj pjeskovitoj obali, u beskrajnim obzorima mora gdje se grle nebo i zemlja, stupaju čežnja za morem i čežnja za obalama, što je moglo ponukati i Claudea Moneta da usklikne – želio bih i htio bih slikati kao što ptica leti.

Tu se ljudska duša otvara u potpunosti svojoj čežnji za životom, za univerzalnim, za srećom i istinom dok nad modro-sivim morem vibrantno isijava ljetna vrelina koju samo na mahove tiho zaljulja jedva zamjetni povjetarac.

To je impresionističko slikanje atmosfere, a Courbet će ukazati na to da je to dijalog između slikarstva i prirode, što se potvrđuje u gramatici slikarstva.

Baudleaire će zapisati da je mašta kraljica života u izravnom odnosu s Beskrnjem i doista kod impresionista boje vibriraju u svim kromatskim nijansama, a do nose izravnu jasnoću.

I introvertni Proust pisao je da se Normandija noću resi nekom tajnovitošću i može se nositi s prostranom ravninom mora.

U Normandiji su se tada uza slikare okupljali i književnici i glazbenici te je u tamošnjim svratištima i farmama, kao što su Saint Simeon i Etretat, vladala opuštena prijateljska atmosfera, pa se moglo dogoditi da u vrijeme ručka gosti s uzdignutim praznim tanjurima veselo i uz smijeh uzvikuju svojim domaćinima: „Hoćemo još. Hoćemo još!“

Ti mlađi slikari na obalama Normandije, po ljudskim primorskim mjestima od Horfleura do Le Havrea, radili su slike manjih formata, skice i pochade jer im je to omogućavalo rad *alla prima*, neposrednim praćenjem stalnih prirodnih mijena.

Dakako da su tadašnji mlađi slikari s obala Normandije kasnije u svojim životima doživjeli različite sudbine i slikarske i u svagdašnjici.

U tome životnom spektru ilustrativan je primjer najdosljednijeg i najdugovječnijeg slikara impresionizma Claudea Moneta, koji je još u vrijeme boravka u Normandiji brusio svoj impresionistički stil slikanja, makar je od toga jedva preživljavao, a u odmakloj dobi od slikanja je mogao dobro živjeti. Kupio je kuću, dvorac, imanje s poznatim uređenim japanskim vrtom s jezerom i lopočima i tu su ga posjećivali mnogi slavni suvremenici, pa i državnici.

Ipak će jednu tešku životnu epizodu, kada mu umire supruga Camille, 5. rujna 1879. u dobi od 32 godine, uz iskreni žal za gubitkom voljene osobe, opisati čisto impresionističkim doživljajem - kada u prvim satima nakon svitanja slika suprugu još na samrtničkoj postelji o čemu će kasnije pisati prijatelju kako je – slijedio smrt u sjenkama kolorita koje su se postupno navukle na lice – plavi, žuti, sivi tonovi ... probudila mi se želja da zadržim njezinu sliku koja nas je zauvijek napuštala ... automatski sam bio potresen bojom, a zarobili su me refleksi protiv moje volje, tijekom nesvesnog procesa u kojem je započinjao svakodnevni tijek moga života...

Tako je iz intimne ljudske drame izrasla jedna od najpotresnijih slika-skica, kao svjedočanstvo neizmjerne umjetničke imaginacije slikara u kojoj su se ljudski život i smrt, neodvojivo isprepleli sa slikanjem.

To je ono impresionističko načelo univerzalnosti u potrazi za dubljim značenjima života, u potrazi za vječnim mijenama i preobrazbama same veličanstvene prirode.

II. GUERCINO SVJETLO BAROKA

29. 10. 2014. do 31. 1. 2015.

Muzej za umjetnost i obrt

U životu svakog čovjeka važna je svjetlost – ona mu olakšava životni put koji je nerijetko teško prolazan zbog kaotične zbilje.

I ova izložba slavnog slikara Guercina sretno je nazvana *Svetlo baroka* jer izložene slike mogu nas prosvijetliti u razumijevanju svakodnevice, a time je i olakšati.

Barok kao umjetnički stil 17. i 18. stoljeća mekoćom kontura tijela, razigranim koloritom oslobađa se stege ranijih razdoblja te uvodi novu estetiku i poetiku slike, prikazujući senzibilni ugodaj, gotovo na granici iluzionizma, i ti bujni i nemirni oblici izražavaju i duhovne nemire, ljudske strasti, a koje treba obuzdati i pročistiti do

Samiska Sibila 1651, ulje na platnu, 116x97 cm

la slikarsku zrelost i visoko majstorstvo u svom slikarskom opusu.

Guercino u mладости nije imao sustavno slikarsko obrazovanje, a iskustva je stjecao radeći kod nekoliko slikara-obrtnika dok nije došao do uglednog slikara Benedetta Gennarija s kojim će surađivati do majstorove smrti 1610. i tada će u dobi od 19 godina voditi majstorovu slikarsku radionicu, ali će se i samostalno razvijati, a naukovat će tada i kod slavnog Ludovica Caraccija kojeg prihvata kao svog uzora.

U dobi od 26 godina otvara u Centu svoju školu crtanja u kojoj će uz crtež naglašavati i tehniku chiaro-scuro i potvrdit će se kao vrstan crtač i učitelj crtanja koji je superiorno poučavao, kako su znalci naglašavali – „i ono što sam nije nigdje učio“.

U Centu je tada živjelo oko 10.000 stanovnika s jakom vjerskom zajednicom s čijim je kanonicima Guercino uspostavio bliske i prijateljske odnose i oni će ga podržavati u njegovu slikarskom usponu, pribavljat će mu narudžbe, i to ne samo u Centu već i u obližnjoj Bogni.

U biografiji Guercinu spominje se i podatak da je govoto svako prijepodne provodio u crkvama; bio je pobožan, ali je u crkvama puno i radio: oltarne pale, freske, oslikavanje svodova gdje je u pravilu težio i postizao vjersku uzvišenost.

Nakon prikazanih radova po crkvama počele su mu stizati i narudžbe za freske po palačama bogataša u okolini Centa i Bologne, ali već i prve narudžbe i iz Rima, kao u San Pietro in Vincoli.

Mnoge Guercinove freske nisu sačuvane, a jedna veoma poznata – Venera i Amor – naslikana 1632. nedavno je restaurirana i nalazi se u Rimu, u Akademiji San Luca.

uzvišene vjere i transcedencije svetom i težnje božanskom.

Sve ove vrline baroka mogu se pratiti na izloženim slikama velikog majstora baroka Guercina zbog čega je postao i ostao cijenjen kao jedan od najvećih slikara svoga doba.

Punim imenom Giovanni Francesco Barbieri (1591 – 1666) dobio je nadimak Guercino (Razroki) zbog očne mane ali njegovom slikarstvu se ne može pronaći iole ozbiljnije mane i na ovdje prikazanim slikama upravo pokazuje visoke dosege baroka.

Rano je uočen slikarski dar Guercina koji je u dobi od 8 godina naslikao prvi rad – sliku na zidu očeve kuće. Kao da se nameće sama po sebi usporedba s našim M. C. Medovićem, ali ne samo iz tih dječačkih dana već su oba slikara dosegnula slikarsku zrelost i visoko majstorstvo u svom slikarskom opusu.

Dobri poznavatelji slikarevog rada posebice ističu njegovu fresku - Aurora - koju je naslikao 1621. na svodu ljetnikovca Ludovisi u Rimu kao inovaciju na suhoj podlozi čime postiže efektno blještavilo, što će kasnije koristiti i drugi slikari.

Tako je Guercino postao uvaženi majstor freske, već od ranije potvrđeni vrstan crtač a okušat će se i u portretnom slikarstvu u kojem će također dostići visoku klasu.

Guercino je na poziv papinskih prelata boravio u Rimu više od dvije godine, od 1621. do 1623. u vrijeme pape Grgura 15. poslije čije smrti se vraća u Cento, a kasnije će prijeći u Bolognu.

Puno je radio, puno putovao, a nije se ženio niti zasnovao vlastitu obitelj ali je vodio slikarsku i crtačku radionicu u Centu s mnogobrojnim rođacima i tako se u potpunosti predavao slikanju.

Još prije njegova dolaska u Rim tamo je stigla njegova slika *Herminia i Tancredi*, koju je izradio u Centu prema jednom pjevanju Oslobođenog Jeruzalema, Torquata Tassa, o ljubavnoj boli Herminije nad tijelom mrtvog Tancredia. Na slici je postignuta izvanredna senzualna izražajnost i strastvenost lika Herminije, proživljena iznutra s blistavim venecijanskim koloritom čime je postignuta sugestivno fluidna poetska uzvišenost.

Ta je slika u Rimu bila zapažena, hvaljena i Guercina su s odusevljenjem dočekali u Rimu, koji je tada bio veliko umjetničko središte ne samo u Italiji već i u Europi, a u Rimu su tada djelovali mnogi slavni caravaggisti, među inim i Jusepe da Ribera, Guido Reni, a svoje rade po Rimu tada je izvodio i veliki, slavni G. B. Bernini.

Guercino je tada u Rimu dobio mnoge narudžbe, a iznimnom je ocijenjena slika *Pokop svete Petronile*, naslikana za jedan od novih oltara Bazilike sv. Petra, a sada se čuva u Muzeju Pinacoteca Capitolina, dakako u Rimu. Na slici je prikazana izvanredna harmonija ljudi i pejsaža, ali sve je upravljeno u svetu preobrazbu, u cijelovitoj prirodnosti kompozicije golemyih dimenzija gdje se božanska transcedencija doživljava bez posredovanja i himbe.

Guercina je, dok je bio u Rimu, posjetila i švedska kraljica Kristina, tada vrlo uvažavana u čitavoj Europi, a slikar je bio pozivan i u Pariz, na dvor francuske kraljice Marije de Medici. Dobio je poziv i od engleskog kralja Karla I, ali se Guercino iz Rima vratio u svoj Cento koji su već tada prozvali i Mala Atena, prvenstveno zbog Guercinove slikarske izvrnosti.

I poslije povratka iz Rima slikar će i u Centu dobivati narudžbe iz Rima, a njegova se slava proširila čitavom Europom. Tako će ostati i do danas – njegove slike nalaze se, osim u Rimu, u Vatikanu, Firenci, Torinu također i u najprestižnijim svjetskim muzejima i galerijama kao u Beču, Londonu, u Madridu – muzej Prado, u Drezdenu, u Parizu – Louvru, pa u New Yorku, Los Angelesu.

Ako je Caravaggio otvorio put baroku oslobodivši ga od manirističkog oponašanja klasicizma, Guercino na svojim slikama donosi snagu prirodne uvjerljivosti likova koji žive svoje živote u punini, radosti i patnji, zanosu i boli, ali težnjom za uzvišenim, a i za svetim i božanskim.

Guercino je na baroknu scenu donio i sintezu ranijih stilova u vlastitom rukopisu što će biti prepoznato kao monumentalnost i uvjerljivost kakva se vidi u kazališnim predstavama. To je razvidno i na izloženim slikama ovdje, napose na sakralnim

slikama koje zrače toplinom, prirodnosću i nježnošću kako je vidljivo na slici *Bogorodica s djetetom koje blagosivlja*.

Slika *Sveti Bernardin Sijenski i Sveti Franjo Asiški u molitvi pred Majkom Božjom Loretском* (iz 1618) zrači istodobno i naturalizmom i svetošću likova u krasno dekoriranom liturgijskom ambijentu

Napose treba ukazati na dvije slike – *Sibile* – jedna iz 1620, a druga iz 1651. *Sibile* je naziv za 12 grčko-rimskih proročica, koje su svećenice boga Apolona, a zbog svojih proročanstava štovane su gotovo kao i proroci Starog zavjeta, jer su prorokovali neke važne događaje, i onaj prevažni o Kristovu dolasku među ljude.

Posebice je impozantna *Sibila* naslikana 1651. kao prekrasna mlada žena što smireno sjedi s lagano naklonjenom glavom i pogledom upravljenim u vizionarski doživljaj. Slika zrači skladnošću lika i živopisne blistave odjeće koja je naslikana ističući pigmente modrog lazura i crvenog laka.

Uz sakralne slike na ovoj izložbi prikazane su i Guercinove freske prenesene na platno, a mahom prikazuju pejsaže – a i to je značajan momenat baroka – jer to su među prvim pejsažima tog blistavog i uzbudljivog pravca kojeg je Guercino istaknuti predstavnik i njegovo slikarstvo opravdano je nazvano *svjetlo baroka*.

III. RODIN U MEŠTROVIĆEVU ZAGREBU

Umjetnički paviljon – 5. 5 .2015. do 20. 9. 2015.

Izložba se održava u okviru manifestacije RERNDEZ VOUZ - Festivala Francuske u Hrvatskoj.

Ako se pjesnik rađa i inspiracijom „vadi stihove iz svoje glave“, mnogi drugi umjetnici, slikari, a napose kipari, uz nadahnuće iz svoje nutrine moraju proći naporan put upoznavanja materijalnih elemenata i njihove modulacije kako bi svoju umjetnost uzdigli do najviših vrhunaca.

Među takvima Auguste Rodin (1840-1917) možda zauzima i posebno mjesto jer je njegov put do umjetničkih vrhunaca bio dug, i pun različitih zapreka, čestog nerazumijevanja sredine za njegove smione iskorake iz akademizma i klasicizma, ali i vlastitih psihičkih turbulencija, napose strastvenog proživljavanja zabranjene ljubavi s mladom i nadarenom slikaricom, što nije željeno dugo i sretno trajalo – došlo je do traumatičnog raskida te veze, zbog čega su obadvije ljubavnika i umjetnika jako patili.

Svemu usprkos Rodin je stvorio veličanstven umjetnički opus i njegova djela kao što su – *Mislilac, Poljubac, Građani Calaisa, Balzac* – postala su sadržaj opće memorije čovječanstva.

Ima još jedna pretpostavka o Rodinovoj posebnosti – njegov *Mislilac* je u općoj populaciji možda i poznatiji od njega, jer taj kip će odmah gotovo svi prepoznati, ali neki se „neće moći sjetiti“ imena umjetnika koji ga je stvorio. Skloni smo vjerovati da im Rodin na tome nije zamjerio.

Bez puno dvojbe Rodin se može svrstati u red najvećih i najvažnijih kipara svih vremena, uz bok Fidiji i Michelangelu, a od njih se opet izdvaja i po tome što je svoju

umjetničku zrelost i genijalni doprinos svjetskoj umjetnosti dostigao u nešto odmaklijim godinama života nego ova dva druga velikana. Vidljivo je to i iz „priznanja“ samog umjetnika koji kao 58-godišnjak 1898. povlači s izložbe u Salonu Nacionalnog društva likovnih umjetnika (francuske!) u Parizu svoju skulpturu *Balzaca*, nakon što je Odbor za podizanje spomenika Balzacu odbio njegov rad.

Rodin će kasnije izjaviti: „... to djelo kojemu se smijalo i zdušno ga se izrugavalo ... rezultanta je cijelog moga života i sam stožer moje estetike. Onog dana kada sam ga napravio postao sam drugi čovjek“.

I Fidija i Michelangelo, za razliku od Rodina, svoja genijalna djela stvarali su u znatno ranijoj životnoj dobi, ali to ne umanjuje značaj Rodina koji je svoj opus dosljedno razvijao, od naukovanja do umjetničke samostalnosti i zrelosti.

Jedinstven je i po tome što se prvi od umjetnika za života izborio da mu se uredi osobni muzej – Musee Rodin – u centru Pariza gdje se čuvaju sva njegova djela, primjerice i 6 tisuća manjih skulptura od sadre i terakote, kao fragmentiranih glava, pa ruku i nogu što će ih reproducirati u serijama, a nazivat će ih „svojom sitneži“.

Rodin kao dječak nije bio sklon učenju, možda i zbog kratkovidosti od koje je patio, ali je rano pokazivao nadarenost za crtanje i otac ga je upisao u Carsku školu za crtanje i matematiku, tzv. Malu školu, za razliku od likovne akademije Ecole des Beaux Arts na koju se on i nakon trostrukog pokušaja neće uspjeti upisati, ali će revno nastaviti s crtanjem i započetiće i naukovanje sa skulpturom za kojim će iskazati živ interes. Tada će se susret s radovima priznatog i čuvenog kipara Carpeauxa, što će ga silno oduševiti.

Uporno je nastavio naukovanje, ali će ga pogoditi i obiteljska tragedija, smrt dvojih malih sestrica i nestanak brata, pa će psihički traumatizirani Rodin tada na kratko pristupiti kao iskušenik-redovnik u Družbu Presvetog Sakramento, ali će odatle brzo izaći. Na poticaj utemeljitelja reda, koji je prepoznao njegovo umjetničko opredjeljenje, Rodin ubrzo započinje sa samostalnom izradbom skulptura.

Ubrzo upoznaje djevojku Rose Beuret, polupismenu krojačicu, ali naglašene neposrednosti, pa i specifične ljepote, koja će mu postati družica za čitav život, a često će mu pozirati i kao model te mu predano pomagati i služiti mu u svim životnim okolnostima, od vremena njihovog početka kada je on bio siromašan i nije mogao otvoriti vlastitu umjetničku radionicu i radio je kao pomoćnik kod drugih do kasnijeg doba njegove slave i moći kada su živjeli udobno, pa i u raskoši.

Nakon rada u tuđim majstorskim radionicama Rodin se udružio sa znancem, također majstorskim pomoćnikom, te su zidnim skulpturama ukrašavali javne zgrade po Bruxellesu, a Rodin je tada samostalno izrađivao kariatide i atlante. Naslikao je tada i desetine slika malog formata, pretežito okolnih pejsaža, a načinio je i neke crteže.

Godine 1875. prvi put mu je prihvaćen jedan rad na izložbi u Parizu a iduće godine odlazi u Firencu, proučava Michelangelove radove pred kojima ostaje iskreno zadivljen i oduševljen.

Po povratku u Pariz radi na ljudskim skulpturama snažne realnosti i vitalnosti i od 1850. započinje primati sve više narudžbi a najznačajnija su *Vrata pakla* za budući Musee des Arts Decoratifs (od čije će se gradnje kasnije odustati), a nadahnut je Danteovom *Božanstvenom komedijom*.

Kasnije će tijekom mnogo godina preuređivati tu kompleksnu skulpturu vrata i izdvajat će pojedine kompozicije koje će postati njegova glasovita remek-djela, kao što je savršeni i monumentalni Mislilac, koji inače simbolizira samog Dantea, te skulpturu Poljubac, apoteozu strastvene, ali nedopuštene ljubavi muškarca i žene, Paola i Franceske, u gotovo izvanzemaljskom zanosu, ali će svejedno zbog svoje neprimjerene ljubavi i nevjere prema svojim ranije prihvaćenim partnerima ti nježni ljubavnici biti smrtno kažnjeni.

Valjda je neumitni usud tako htio – Rodin će tada u dobi od 42 godine sresti mladu i talentiranu 18-godišnju djevojku Camille Claudel, iz ugledne obitelji, koja mu se javila kao kiparska pomoćnica.

Među njima će buknuti burna ljubav i veza će potrajati nepunih desetak godina, puna strasti i burnih preokreta, sumnji i neispunjениh obećanja ljubavne vjernosti, i kada se kod Camille pojave prvi znaci mentalnog poremećaja, ta ljubavna, a i umjetnička veza će se raspasti što su obadvoje ljubavnika i umjetnika teško podnijeli.

Camille će sve dublje tonuti u mentalnu bolest i pokazivat će svoje ogorčenje prema Rodinu, optuživat će ga za ljubavnu izdaju, ali i da je upropastio njen kiparski talent, plašeći se da bi ga mogla i nadići, i da nije mogao pratiti njene originalne zamisli, intuiciju i ideje. Camille su smjestili u psihiatrijsku ustanovu, a odrekla je se i njena obitelj. Brat joj je bio čuveni pjesnik Paul Claudel i ugledni diplomat, i ona će u psihiatrijskoj bolnici, nakon puno godina, skončati svoj nesretni život.

I Rodin je teško podnio raskid ljubavne veze s Camille i 1893. seli iz Pariza u obližnji Meudon i uz kiparski rad bavi se i kolecionarstvom - prikupit će mnoge antičke skulpture, a rekonstruirat će Paviljon Alma i tu će se družiti s drugim važnim umjetnicima, slikarima, kiparima, glazbenicima, književnicima, a posjećivat će ga i ugledni političari i državnici.

Rodin tada neumorno radi i 1900. uz Svjetsku izložbu umjetnosti u Parizu predio je i svoju samostalnu, Njegov međunarodni ugled stalno raste, dobiva bogatu svjetsku klijentelu, pa s nekim gospodama iz najvišeg društva, kao s gospođicom Fairfax i vojvotkinjom de Choiseul uspostavlja veoma bliske odnose, ali vjerna Rose predano ostaje uz njega.

Imao je tada više ateljea u kojima je vrlo pažljivo organizirao inače osjetljive pripreme i raspored rada, a nerijetko bi oko toga uposlio i pedesetak raznih pomoćnika u prvotnom, a potom završnom oblikovanju, gdje je on pomno pratio svaku pojedinost i dakako djelo dovršio do konačnog, smišljenog oblika.

Pošjećuje Rim zbog narudžbe za izradbu poprsja novoizabranog Pape Benedikta 15. koji nije do kraja izdržao zamorno poziranje pred umjetnikom i Rodin se razočaran vraća u Pariz.

Početkom Prvog svjetskog rata i njegovo, a posebice Roseino zdravljje pogoršava se. Rodin doživljava moždani udar iza kojeg zaostaju teške zdravstvene posljedice.

Krajem 1916. donira svoje radove francuskoj državi, a Parlament izglasava osnutak *Musee Rodin* u središtu Pariza, i to je bilo prvi put da je jedan muzej posvećen samo jednom umjetniku.

Početkom 1917. konačno se vjenčao s teško bolesnom Rose koja umire nekoliko dana poslije, a i Rodin će krajem te iste godine okončati život u svojoj 77.

Pokopan je na Meudonskom brežuljku, a ispred njegova groba uzdiže se i zamislijen samuje njegov monumentalni *Mislilac* koji smrtnom Rodinu potvrđuje njegovu umjetničku besmrtnost.

Uz takvog Mislioca i skulpturu Poljubac, s nadnaravnom atmosferom ljubavne nježnosti i zanosa, Rodin je u tvrdoj materiji ujedinio dva filozofska i životna načela, Descartov da misleći postojimo i Rousseov da osjećajući postojimo, a iznad tih većih životnih načela nema.

Na zagrebačkoj izložbi među sedamdesetak umjetnikovih radova najpoznatije su i najvažnije njegove skulpture, gotovo odreda remek-djela, a izloženo je dosta i originalnih crteža te plakata i fotografija.

Jednim dijelom izložba je posvećena i suradnji Rodina i Ivana Meštrovića a prvi put su se susreteli u Beču 1902. dok je Meštrović tamo bio na studiju. Kasnije će se često susretati u Parizu i tada će Rodin iskazivati veliku naklonost za Meštrovićev rad i jednom prigodom je to koncizno sažeo u rečenici: „Meštrović radi što hoće“

Dva istaknuta umjetnika susrest će se i 1914. u Rimu i tada će Meštrović brzim postupkom načiniti dva Rodinova portreta od premljene gline, a Rodin će kasnije o tome izjaviti: „Kod njega (Meštrovića) skulpture rastu poput gljiva“.

Izradio je Meštrović i jedan crtež olovkom na žućkastom papiru, a pod imenom *Portret starca* (iz 1914) čuva se u Narodni galerie u Pragu, nedvojbeno je portret ostarelog Rodina.

Posebno se ističe sličnost Rodinove skulpture u bronci *Meditacija* iz 1887-1888. i Meštrovićeve *Psihe* u mramoru iz 1921. Oba rada odlikuje profinjena senzualnost i iluzionizam realnosti.

Baš po toj ekspresivnosti, a potpunoj predanosti istini mnogi znaci Rodina poistovjećuju sa samom Prirodom, a umjetnik će izjaviti: "Priroda je jedini predmet

Auguste Rodin, *Meditacija*

mojih npora". Stoga se on nije libio prikazivati duboko proživljavanje ljubavnih, pa i erotskih zanosa na jednoj strani, a na drugoj religioznu čistoću i uzvišenost.

Sve izrečeno može se pratiti i na ovoj zagrebačkoj izložbi umjetnikova stvaračstva u povijesno znamenitoj i reprezentativnoj galeriji s remek-djelima koje poznaće cijeli svijet – Mislilac, Balzac, Poljubac, Meditacija, Građani Calaisa – ali i drugim impresivnim izlošcima – Čovjek koji hoda, Velika sjena, Plesači i Plesačice, izazovna božica Irida u iskoraku.

U takvom ozračju može se doživjeti i jedan specifičan iluzionizam, kao da se barem neke od izloženih skulptura u svom stavu, tjelesnoj i mišićnoj napetosti spremaju iskoračiti i prošetati prostorom; a dojam je da ih je umjetnik i stvorio za pokret, obilježje životnosti, a ne za mirovanje.

Ako je mladi, ponosni Michelangelo stojeći pred svojim veličanstvenim i moćnim Mojsijem, ne baš nježnom gestom nukao ga da progovori, to Rodin svojem kipove ne treba naknadno riječima poticati na pokret jer su tako virtuozno isklesani, vjerno prirodi da se doista može steći dfojam da u njima skriveno pulzira dah života i da im nedostaje samo "jedna malenkost" pa da se pokrenu i progovore.

Takav iluzionizam još lakše može doživjeti posjetitelj Musee Rodin u Parizu, gdje su na velikom prostoru, sa zatvorenim, poluzatvorenim i otvorenim, vrtnim dijelovima izložene mnogobrojne umjetnikove skulpture koje, čini se po životnosti kojom zrače, potajno streme i spremaju se međusobnom druženju, kao što i mi „živi ljudi“ to želimo.

Možda je sam Rodin to najbolje naglasio izjavivši da je umjetnost najvažnija zadača čovjekova, budući da je ona misaona djelatnost koja nastoji shvatiti svijet - učiniti ga shvatljivim.

Tiho da nas svi čuju

Kršni zavičaj! Ovdje je nedjelja Sveta nedjelja i svijet ide na misu. I mladi i stari. U Vitini i Vrgorcu provedoh ovaj dan, kao i natrag do Zadra i Paga. Duž Dalmatine. Dan blagosti i priprema za novi tjedan. Sutra počinje škola i djeca će ispuniti autobuse, trgove i ulice. Ali samo u južnim krajevima, dok se u ostalom dijelu Hrvatske priželjkuju čarolije zimskih radosti i tjedan više odmora i za učenike. Nama je draže produženo ljeto.

Uskliknuh, poput našeg vrijednog književnika i fratra – Dobro jutro, kolonijo! - kad prijeđoh carinu (... i granicu, iako ne volim tu riječ ovdje među ovim istim ljudima ni izreći!) između nasada jagoda, loza i svega obilja što bujne vode i plodno polje mogu dati. Malena mjesta ... Orah. Orahovlje. Veljaci. Vitina. Ljepotica s Trebižatom. A tek zvir voda Vrioštica u parku sa spomenikom legendi vitezu Ludvigu i nedaleko u polju buk Kočuša. I nizvodno ispod Humca raskošni slap Kravica. I Hu mačka ploča sve do neretvanskih starina, potom Makovi stećci, Šimićeve zvijezde i Ujevićevi jablanovi. Uvijek. Koromanovo vrijeme blagog naroda.

Kako je lijepo naći stare i vitalne roditelje. I rodnu kamenu kuću među murvama i kostjelama. Čatrrija pod odrinom i zadimljena sušnica ispred. Kruh s ognjišta. Mater izlazi i tare ruke o kecelju. Garo se veselo trza i propinje. Brat dolje pred štalam mrvi kruh kozličima. Otac u kutu kauča čita. Čistota ikavice i ljepota jednostavnosti. Nakon blagovanja dogovorili smo sve o detaljima proslave njihove šezdesete obljetnice braka. Za misu je pozvan naš fra Ferdo, a pročitana je i čestitka stigla od fra Častimira iz Amerike.

Vraćajući se smišljao sam ubitačno istančan i jamstven tekst.

Uz naznačenu znakovitu bol u naslovu:

Djevojka od osamnaest

Što je sve jedna mlada djevojka proživiljavala strašne 45. godine!

Djevojka od osamnaest godina. Braća Stanko i Drago su nestali

na bleiburškoj kalvariji, a brat njen je kao petnaestogodišnjak

morao skupa s roditeljima za sve ispaštati. Hrabro trpjeli i šutjeti.

1 Bilješka o autoru: Vlatko Majić (Vitina kod Ljubaškog, 1956), završio Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom (1971-1975), hrvatski književnik, profesor književnosti i dipl. knjižničar. Živi i radi u Pagu i Zadru. Piše poeziju, prozu, igrokaze i književnokritičke tekstove. Pjesme su mu prevodene na talijanski, engleski, njemački, francuski i slovenski jezik. Nagradivan za poeziju i prozu te zastupljen u čitankama i antologijama u Hrvatskoj kao i u Bosni i Hercegovini. Član je Društva hrvatskih književnika u Zagrebu, DHK HB u Mostaru, Matica hrvatske i Udruge hrvatskih dragovoljaca i branitelja iz Domovinskog rata. Objavio sljedeće knjige: *Glazba češlja*, pjesme, Svetlost, Sarajevo, 1982. (republička nagrada); *Pjevač pod zemljom*, pjesme, Rijeka, 1987. (godisnja nagrada RKND-a); *Kairos*, pjesme, Školske novine, Zagreb, 1989; *Jezičak*, pjesme, RKND, Rijeka, 1991; *Najviše je plave boje*, pjesme za djecu, Naša djeca, Zagreb, 1991; *Kad srce brodi / Che navighi il cuore*, pjesničko-grafička mapa, s akademskim slikarom Josipom Martinkom, Zagreb, 1992. (nagrada Alpe-Adria, Treviso); *Vrijeme soli*, pjesme/proza, Ognjište, Senj, 1996; *Krila nad vodom*, pjesme, Gradska knjižnica Zadar, Zadar, 2006. Adresa: Ulica Ante Starčevića 4, 23250 Pag, Hrvatska; tel. 00385 23 600 060; mob. 098 859 958; vlatko.majic@zd.t-com.hr.

Vlatko Majić¹

Ta djevojka je prisiljavana nositi zastavu s petokrakom, započinjati njihove borbene pjesme i uvihek biti na čelu kolone. Neka svi vide tko su pobijedeni, izdajice naroda. Nema slika, pisama, gramofona. Sve je zaplijenjeno i sve uništeno. Opljačkali, klali stoku i prostačili.

Jedan je mladić gonjen i ponižavan zato što su mu braća ubijena na Križnome putu, negdje oko Šida. Ivan, Stjepan i Vlatko. Trojicu su fratara Majića ubili na Brigu! Oca su tukli donasmrt, a u našoj kući svake subote skakali i tjerali iz greda fašizam i domaće izdajnike.

Danas imaju šezdeset godina braka i nas osamnaestero oko svoga stola.
Vije se trobojnica sa starim grbom na prozoru didove kamene kuće.
Molitva, sjećanje na petoricu braće, na fratre i sve naše razasute, žive
i mrtve po jamama i tuđim zemljama. Tiho pjevamo da nas *svi* bolje čuju.
A onda, kad se vratih kući, sasvim iznenada nađoh na manje znanu
Tinovu pjesmu u prozi *Posljednja mudrost*.
Tu posljednju mudrost na kraju pronalazimo jedino
„u oku djeteta i u mesu jagode“.

Vlatko Majić

S NEBOM DO NAKRAJ

*mojim ubijenim fratrima: fra Bonifaciju Majiću,
fra Stjepanu Majiću i fra Anti Majiću*

1.

volio bih imati zemlju
pravu pravcatu
bez onih
i njihovih zala
bez ovih
i suvišnih riječi
s rijekama kroz dol
s cestama uz briješ
s kućama ispod krova
s nebom do nakraj
sa šumama što šute
i životinjama koje žive
sa žarom sunca
u dječjim očima
s vedrinom od kamena
s maslinom uz more
s rukama do praga
i pučinom u očima
volio bih imati zemlju
pravu pravcatu

2.

zatraži mudriju riječ
od ove koju si ostavio
ovdje gdje si razbijen
u komadiće
vlažne i blijede
ne išti sunca
iznad mjere

u tebi je ipak
njegov hod po kamenju
ti si dovršena klačina
velika kamenica s brabonjcima
preslikana modrina odozgo
nema više žerave
odletješe pitome zebe
ni prelca na murvi
ruke si spustio
iz tebe raste
divlja loza
usahla je zora
nema duhaništa
po tebi je pao
smokvin list
riječ tvoju čekam
iako sam ovdje
razbijen poput tebe
u komadiće
vlažne i blijede

3.

sve kapi su pootpadale
s visokih golih grana
jablanova vitinskih
vrišti prpošna pjena
ispod stijene:
vrioštica
i sad su bitne tvoje riječi
gospode
stišali se nemili pucnji
i omekanile nam glasnice
brda više nisu mrki oblaci
niti je polje zazorna tišina
naši jablanovi tiko se njisu
poskoči kora na šibama murve
i mlinice bruje s mirisom kruha
drijen je posvuda prosuo žutilo proljeća
kuke i šparoge
bojažljivo se gledaju sa zmijama
lista se moja dolina
pod čistom plaveti

a kamen spi
mater je uparala divljeg zelja u docu
a otac je poravnao crvenicu
za ljutiku i malo raštike
loza trepti i prska
sunčan dan je milina
more se čuje
borovi preko briješa nas vežu
osvaja me zvon u podne
ovdje u tuđini
ipak sam moćan prošetati
svojim proćućenim proljećem
bože
dok te slavi slap koćuše i buk kravice

Jakov je ipak vido Papu

Vlatko Majić

Jakov Matković je devedesetih godina kao prognanik došao od Guče Gore na otok. Kad je počeo rat, u Srednjoj Bosni za Hrvate nije bilo ostanka. Teška tuga ga je preplavila, skoro utrnula. Troje djece su mu ubili. Najprije je Ivo čudno zaglavio od jugovojske u Jajcu, a ubrzo zatim Filip je poginuo braneći selo od muslimanskih napada. Oba su bili mlađi i neoženjeni. Jelka je bila udata u Brajkoviće i osvanula mrtva u dvorištu s još troje staraca i dvoje svoje nejake djece. Mudžahedini su upadali noću u kuće i bez ikakve milosti, posebno uoči velikih blagdana. Najstariji sin Stanko je liječnik u Beču. Marija se školovala i udala za Simu iz Gline u Zagrebu. Nitko se u obitelji nije s time složio, ali što su mogli! Malo su uopće kontaktirali. Jedino je Jakov povremeno obilazio svakoga svoga.

Jakov je imao šezdeset godina. Žena mu je umrla prije dvije godine, a bila je starija od njega osam godina. Imao je dva brata svećenika. Fra Petar je bio stalni ispovjednik u svetištu Svetog Ive u Podmilaču, a fra Mato gvardijan u Kraljevoj Sutjesci. Bilo ih je devetoro, a Jakov je bio najmlađi. Ostao je iza oca vrlo mlađ i stekao, svakako i uz pomoć braće, veliko imanje. Dvije stojne kuće, mehanizaciju za njive i šumu, držao u kući trgovinu mješovite robe i k tome vozio dobre automobile. Kada se oženio i zaredala se djeca, kao da je neki zao duh ušao u njega. Dugo je vitlao njime. Pogotovo nakon zanosa sedamdesetprve i odležanog polugodišnjeg zatvora u Zenici. Tih godina se organizirano hodočastilo u Rim, nakon kanonizacije Nikole Tavelića. Njemu su, s posebnim tretmanom i zluradim komentarima, nakon više dugotrajnih i besmislenih ispitivanja, uskratili izdati putovnicu.

Ti sigurno nećeš vidjeti papu! – drsko su mu odrezali, a u preplanulo lice prijeći mu se unio čak i brkati polupismeni službenik na izlazu. Bila su to vremena zidova i bodljikavih žica. Neki su bili sigurni i osigurani, a drugi niti bitni niti voljni na ustupke. Borili se šutnjom, na milost i nemilost.

Jakov je svima prkosio, šepurio se, pa bi potom tonuo u neke čudne magle kakve se znaju vući u daljinu samo u bosanskim brdima. Ali nije bilo bolje gostonice u cijelom kraju gdje on ne bi čak i po tri dana pio i svakoga redom častio, uz vesele svirače i zgodne žene. Uvijek bi se kući vraćao s malim janjičićem, noseći ga kao preporođen, za radost svojoj djeci, kao dobri pastir. Janje bi zaciјelo svojom bjelinom i krhkkošću poput iznenadnog ranog snijega, tako se uvjeravao, poravnalo sve krivudave putove.

I tome dođe kraj. Danova se skrivao po šumi. Znao je njen svaki dostupni kutak, pa i skroviti zakutak. Morao je, jer bi ga uhvatili jedni ili drugi, stavili na preteške muke i sigurno ubili. Da mu se svaki trag posve i zauvijek zametne. Njemu, jakom i silnom Jakovu Matkoviću. Kuće su mu bile sve popljačkane, imanje opustošeno, a jedino je valjalo sada glavu spašavati. Bio je gotovo posve dotučen, ali ne obezglavljen. Skupio je što se ponijeti može i ugurao se u autobus koji je bijelim prašnjavim putem vijugao prema jugu. Pokraj široke Rame, niz Duvanjsko polje, na Trilj, pa uz

more sve tamo negdje do paškog mosta, jedine niti koja je povezivala Hrvate tada nužnim ljudstvom za spas, hranom i oružjem.

x x x

Šemska Suljagić je kao izbjeglica stigla na staro gradsko trajektno pristanište s dvoje djece istim putem, ali nekim drugim autobusom. Elmir i Elma su imali sedam i devet godina. Muž joj je radio na Krku i htjela je do njega. No nije se moglo dalje. Pokrupska, muškarasta i crnoputa žena nije se nikome dopadala, pa je ostala jedina s dvoje uplakane djece.

Naime, domaći ljudi bili su pozvani da preuzmu izbjeglice u svoje apartmane, a navodno međunarodne organizacije će za njih redovito i dobro plaćati. Pristanište je izgledalo poput zatvorskog dvorišta, sablasno. Već je padao gusti, ljepljivi mrak.

- Gledao sam tu ispučenu ženu i rekao supruzi da je pozovemo kod nas za početak. Dajmo im dvije sobe i malu čajnu kuhinju ispred kupaone, za njih troje idealno. Tako su ostali devet mjeseci, besplatno – ispričao je Mirko, smirenio. U obitelji se molila krunica svake večeri. Željeli su svakako napraviti dobro djelo ljudima u nevolji.

On je radio u školi. Supruga je povremeno zamjenjivala također u nastavi, ali nikako nije mogla dobiti stalni posao. Niti izvan škole. Deset godina je čekala s diplomom bez posla.

- Znaš, Marinka, sve dok ti nosiš taj lančić s križem, ne nadaj se zaposlenju kod nas! Ovo je ipak prosvjeta – ukazivala je direktorica škole na prešutne dogovore kojih su se rukovodioci držali u ondašnjoj državi. Tako se tada tretiralo političke neistomišljenike ili nepodobne, a sada je teška situacija i još je rat. Stariji sin je bio drugi razred, a mlađi je upravo bio pred upisom u prvi. Založili su se da se Šemsina djeca odmah uključe u obrazovni proces, naravno i k tome da imaju položaj kao prognanici. Iz susjedne države konstantno je pristizalo sve više učenika, što prognanika, što izbjeglica. Vodio se točan popis i rasporedjivalo ih se logično po svim razredima. Te godine bilo ih je preko dvjesto. Najviše ih je bilo od Gradačca, zatim iz bihaćkog kraja i nešto manje iz središnje Bosne. Bila su to djeca iz imućnijih obitelji, uglavnom muslimanskih. Dobro su se snalazili i mahom su bili vrijedni učenici. Trener rukometa i Mirko su ih većinu uključili u školske slobodne aktivnosti. Voljeli su ih, kao i ostalu djecu, a oni su to cijenili. Njihovi roditelji uvijek su ih pratili i podržavali, za razliku od domaćih od kojih nikada nitko ne bi provirio u dvoranu.

Sve im je bilo omogućeno od školskih prostora i skrbi, preko župnih akcija i davanja u Crvenom križu, pa sve do pomoći u hrani, odjeći i obući kod časnih benediktinki. Samostan je bio dugi niz godina povezan s humanitarnim udrugama iz Vicence i Padove. Stizalo je svega i svačega. Jednako su svi dobivali, od onoga što se imalo, i hrvatske i muslimanske obitelji. Šemska je u tome bila posebna i prednjačila snalažljivošću. Vrlo vješto je znala izvući i puno više nego što je njima za prvu ruku bilo potrebno. Stalno je dovolila neke kartonske kutije, ali nitko tome ne bi davao važnost, sve dok se ubrzo na djeci nije primjetilo kako su se počeli razmetati čokoladicama i igračkama, pa su i hranu bacali pred drugom djecom. Čak je i zlatne naрукvice počela kupovala djeci. Dobila je novi veliki hladnjak i štednjak na struji i plin, te nekoliko manjih strujnih aparata za kuhinju. Odjeću i obuću razmjenjivala

je s drugim sličnim ženama i velikodušno ih pozivala na slatke zavičajne pripravke. Tiho su razgovarali, a preglasno se smijali.

x x x

Jakov se brzo i dobro uklopio u novu sredinu. Naime, dolazio je on ovdje u bivšoj državi nekoliko puta. Marija i Simo imali su vikendicu u gradu i svako su ljetno tu provodili s njegovim roditeljima i rođbinom. Susjedi su ga odmah prepoznali, jer je Jakov onda sve uokolo uraganski častio i pozivao one starije na večere u ljetne restorane, uz lagani morski povjetarac. Smjestio se u zetovu vikendicu, zaposlio se kao vozač u kampu Šimuni i bio od koristi svima podjednako, od zadarskih i bosanskih prognanika bez iznimke do svih domaćih kojima je trebalo nešto prevesti. Sa susjedom je naganjao ovce od zadruge, odvajao jančiće u vrijeme mužnje i čak po narudžbi dovozio ovčji gnoj iz brda. Svi su ga zavoljeli i često trebali. Jakov je ponovo oživio. Svima je pričao o svom izgubljenom bogatstvu, o tragično nastradaloj obitelji i teško razumljivom bosanskom usudu. Doimao se, i pored svega što je preživio, nesalomljivim čovjekom koji je snagom volje i urođenom upornošću tako moćan. Vedrina je virila iz njegovih sitnih plavih očiju. Bio je stasit i hod mu je bio prav, usprkos godinama. Čisto i lijepo obučen dolazio je redovno na nedjeljnu svetu misu.

x x x

- I ja bih volio biti takav izbjeglica, kad imaju svega – komentirao je stariji sin Josip. Katkad je to izuzetno teško djeci objasniti. Naravno, mama im je obraziožila njihovu situaciju: kako se gore u Kaknju puca, kako su im svi najbliži raseljeni i mnogi ubijeni, a pitanje je što će naći kada se vrate. Ne treba se s njima uspoređivati. Bez obzira što su njihove tenisice najbolje marke, a vaše nikakve i poderane te stalno donose i pokazuju nešto novo što su dobili od časnih sestara i građana.

Ni ciganska taktika uprošavanja nije im bila nepoznata. Sve bi Šemsu začinjala tužnim pričom o nekoj nesretnoj dalekoj bosanskoj sudsibini. I djeca su vješto sekundirala u toj gotovo naučenoj predstavi i to sve uspješno i plodonosno. Prvi ključ za otvaranje srca je razvučeni brdske govor s puno uključenih turcizama, uz obvezno „ja, jašta, bolan!“ – i sve bi imali što su vidjeli. Sve bi to stizalo u one sobe. Sami su sve čistili i svakodnevno odnosili debele kutije pretrpane smećem. Mirisi koji su dopirali od njihove kuhinje bili su tipični mirisi čaršije, sve zapečeno i zacvrljeno na loju. Jednom je, u početku, Šemsu za sve napravila pitu od sira. Svi su bili zadovoljni i dugo je hvalili.

Gospođa Marinka je odbijala ikada poći u red za pomoć ispred prvog magazina, jednog od devet velikih solanskih magazina iz venecijanskog i austro-ugarskog vremena. Uz čuđenje i poziv ljudi iz odbora župnog ureda, kratko bi odgovorila da njena djeca imaju najnužnije. Srce joj se kidalo gledajući ih u staroj i poderanoj odjeći. Ivan je bio sretan kad bi našao bačeni autić u pijesku ispred kuće, uzimao ga, brujeći bi bibikao i uživljeno strugao njime, vozeći po ogradnom zidiću.

- To je moje, đe si to našo! - Elmir bi mu osorno predbacivao. Poslije bi skupa gledali crtiće. Josip i Ivan su se slatko smijali dok bi gledali vatrogasca Sama i onda kada bi Elmir od sreće kričao, poskakivao i govorio kako je to vatrogasac Simo. Djeca su se svakodnevno družila. Šemsu je imala svoje jaranice i svake večeri su ispijali

podugačke kave u Centru za obavlješćivanje, pušili prošvercane cigarete i čekali radi-oveze sa svojima. Dani vezani jedan za drugi brzo su prolazili i nestajali kao izbrisani.

x x x

Jakov je znao da vrijeme liječi rane. Ali, svakako, i dobri ljudi i značajni događaji. Posebno se obradovao prvom dolasku Svetog Oca u Hrvatsku. Papa Ivan Pavao II je početkom rujna ratne devedesetčetvrte stigao u Zagreb, uz veliko zanimanje i oduševljenje svih Hrvata „ma gdje bili“. Ljudima je nevjerljivo brzo, u velikom začuđujućem rasponu, rasla nada i učvršćivao se ponos na snagu ovog blagog naroda.

- Dva autobusa su krenula u podne iz naše župe. Sve je bilo detaljno dogovoren, smještaj i hrana u kućama vjernika u župi Velike Gorice, određena mjesta po zonama ispred velikoga oltara na hipodromu, kao i ostali detalji oko povratka – prisjećao se Mirko predivne milijunske gužve - Sve je bilo veličanstveno, a nazaboravno je ipak bilo kada smo krenuli. S pjesmom smo ispraćeni, mahali smo nebesko-plavim rupčićima koje nam je podijelila naša časna Mila i s pjesmom se uspinjali vijugavom cestom iznad grada prema žigljenskoj trajektnoj luci. Ovom serpentinom je svake noći prolazilo mnoštvo ljudstva i vojske, što teretnjacima što manjim autima, kao i preteški kamioni s naoružanjem koji su civilili i škripali, kočeći nizbrdacom. Kada smo bili već na vrhu, na povir mora prema otočiću Maunu, netko je nenadno zavikao da vidi čovjeka kako trči uz brdo i maše s obje ruke prema našem autobusu. Naravno, pričekali smo zakašnjelog hodočasnika koji se, skoro ispustivši dušu, sav mokar i crven, četveronoške uvukao u autobus. Nakon ovacija i smijeha, nastavili smo s molitvom, uz njegovo obećanje da će stalno nositi tablu s napisanim imenom župe. Sam je dodao „i to bosonog“. Doista, onako visok i crvene duge šije, u bijeloj košulji dominirao je ispred nas dok smo prelazili Savu, a sa svih strana slijevale su se rijeke ljudi, kolone razdraganih lica.

x x x

- Evo, mi odlazimo, šta se more kad se mora! – dočekala je Šemsu Marinku ispred kuće s ogromnom hrpom kutija, balama robe i svim kućnim assortimanom bijele tehničke. Djeca taj dan nisu isla u školu, cijelo jutro su s majkom izvlačili svoje stvari poput mravi, a potom ispred čekali najavljeni kamion. Tek oko šest popodne stigao je Šemsin brat Šerif, inače prijevoznik u tvornici namještaja Krivaja iz Zavidovića. On će ih povesti nekim za njih osiguranim cestama, a za početak će se smjestiti u okolici Jajca, jer tamo su se nešto dogovorili i mijenjali s katolicima. On je poprilično zaradio kao prijevoznik. Obilato se plača kad je posrijedi veliki strah i teška ljudska nevolja. Oko vrata mu se zasvijetlio debeli zlatni lanac i veliki križ s korpusom.

Marinka se malo pribrala nakon šokantnog saznanja da joj je to s križem brat, a i od toga da najednom svi nekamo odlaze, pa ga upita:

- Nije vas nimalo strah to nositi, ako je zlato? Ja bih se bojala tako izlagati riziku u ovom nemilom ratnom vihoru.

- Ma, kakvi, nisam se ja bojo ni preko koridora, a koliko sam samo familija preuzeo za Slavoniju! To ja stavim kada prelazim granicu, pogotovo dolje u Hercegovini, ali ovako kad sam s ovim samo me pozdrave i viknu „vozi“. Inače su zaguljeni, majke ti mile! – glasno se nasmijao Šerif.

x x x

Sve je bilo dobro, lijepo, zanosno – predivan dan, pjesme i molitve na svakome koraku i draga poznata lica. Svi su htjeli svojima za spomen kupiti neki Papin znak ili krunicu, onu s poznatim skromnim Propetljem. Mirko je uzeo tu krunicu za mater, suprugu i za tek, prije dva tjedna, rođenu kćer Mariju. Osjećao se laganijim i poljetnijim nego ikada, iako su ga nove kožne cipele nažuljale do kosti. U tom zajedništvu još više ga je preplavila sreća kada se u otvorenom papamobilu pojavio dobitnički naš Papa. Svi su se istezali, pomicali i pozdravljali, jer htjeli su što bolje vidjeti prvog čovjeka, Petrovog namjesnika.

Jakov je ispred svojih ponosno i silovito mahao župnom dašćicom kada je u blizini pred njim bio Sveti Otac. Samo se njemu činilo da visoko gore drži natpis Guča Gora, a da pognuti Papa pokušava u toj vrevi, između dugačkih tračaka sunca, dijeleći blagoslov hrvatskom puku, upravo njega pogledati. Jakova Matkovića.

Moj „zemljak“ Josef Morczinek

„Svaki ti je vrag u moje libro zapisan“. Bilješku iz teftera Jove Markova Džinovića, nekada zaposlenog na gradnji Sueskog kanala, uzeo je Ivo Andrić kao moto svojoj zbirci *Znakovi pored puta*.

Upravo tako.

U „moje libro“ iz godine 1972. stoji kao šifra „Morczinek“. Ime dovoljno da u sjećanju oživi priča koja ne smije ostati zapretena.

„Čistilište“

Dvadesetdrugog listopada 1972. godine prešao sam jugoslavensko-austrijsku, a malo poslije i austrijsko-njemačku granicu s pasošom broj HA 717794. Danas me iz njega gleda dječak s rolkragnom, tanahan kao daska, melankoličan, ali ne i žalostan. S pogledom koji je samo nevoljko upravljen u fotografsku kameru, ali u stvarnosti usmjeren u daljinu, dakako neizvjesnu daljinu.

Habit sam objesio o klin i bez ispraćaja, s Hurmovim njemačkim rječnikom i njemačkom gramatikom u koferu, dvije košulje (jedna „najlonka“) i još nekoliko, kako se kasnije pokazalo, sasvim nepotrebnih stvari napustio Sarajevo.

U mome novošeherskom kraju kaže se, kada se nekoga želi, ne baš otrovno, proleti: „Dabogda ti Savu mašio!“.

Te jeseni ja sam „mašio“ ne samo Savu nego i Ljubej, Podkoren i Karavanke i nakon dvodnevnog ekskursa u gornjoaustrijskom Linzu dospio u bavarski gradić Eichstätt.

U grbu ovoga mjesta nalazi se biskupski štap i ono slovi kao „sveto“, ali meni je to bilo posve svejedno, za mene je bila važna njegova dobrodošlica.

Preko fra Mile Babića imao sam preporuku za don Marijana Kopića, uvijek dobro raspoloženog velečasnog koji je svakog novodošljaka oslovljavao otpre s „Bruder“.

U don Marijanovu hrvatskom rezervatu obitavali su studenti teologije, ozbiljno zauzeti učenjem, ali i poneki luftikus, protuha i desperados.

Nekolicina Hrvata, kojima je bogoslovija bilo „do grla“, bila je smještena na drugoj strani iste zgrade: na neki način „dvije škole pod jednim krovom“. Među ovima bio sam i ja. Bili smo jednostavno stanari koji smo biskupijskoj kući za smještaj u studentskom domu „St. Konrad“ plaćali nisku kiriju i ni u čemu nismo podlijegali seminarSKOJ disciplini. Bili smo neka vrsta „slobodnih strijelaca“.

Neki od don Marijanovih skrbnjika, na jednoj i na drugoj strani zgrade, nisu znali što, kuda, kako ...

Jednom sam to zdanje i to stanje nazvao „čistilištem“.

Tek nedavno, zahvaljujući istraživanju dr. Hrvoja Jurčića, dugogodišnjeg bibliotekara u Eichstättu, saznao sam kako je uopće došlo do toga da se u ovom bavarskom i biskupskom gniezdu nađe toliki broj hrvatskih studenata teologije i njihovih „privjesaka“ i da im se čak dodijeli skrbnik sa zvučnom i otmjenom titulom „superior“, u moje vrijeme dakle u osobi don Marijana.

Jozo Džambo

Stvar je tekla tako da je mjesna Filozofska-teološka visoka škola zbog malog broja studenata bila u opasnosti da izgubi svoj rang ili čak da bude zatvorena. Pa kako su se tih kasnih 1960-ih i ranih 1970-ih godina vrbovali gastarbajteri za njemačko radno tržište, tako su i emisari eichstättskog biskupa krenuli u pabirčenje po hrvatskim teološkim sjenokosima i bogme dobrano popunili ugrožene studentske klupe ovim dotokom. Što je za biskupa bilo „iustum et idoneum“, to se i Hrvatima mililo.

Ja dakako o svemu tome nisam ništa znao, a i da jesam, to na mojim planovima ne bi ništa promijenilo.

U eichstättskom „purgatoriju“ ostao sam ravno godinu dana, učio njemački (Medičeva *Kleine deutsche Grammatik* i spomenuti Hurmov rječnik bili su moj „Od'uzame“), radio noću u tvornici žarulja OSRAM, a danju, koliko su mi to pospane oči i vrijeme dopuštali, na upravo te godine osnovanoj „Gesamthochschule Eichstätt“ (koja je kasnije postala i sveučilištem s predikatom „katoličko“) posjećivao prosemminate iz statistike (čemu to, nije mi danas nikako jasno), vježbe tehničkog crtanja, tečajeve filma i fotografije, te – da vuk bude sit i ovce na broju - poneko predavanje iz crkvene povijesti i povijesti filozofije. Ovakva kombinacija predmeta bila je nakaradna, ali je savršeno odgovarala mome ondašnjem raspoloženju i traženju.

Profesori – krmci

U svojoj radoznalosti i ljubopitnosti na ulazu u jednu dvoranu sreо sam gospodina koji je i godinama i držanjem ostavljao dojam autoriteta, što je u tom ambijentu za mene značilo: profesora. Tako sam ga i oslovio.

To je bilo krivo.

„Herr Professor“ mi je odmah dao do znanja da ne drži ništa do te titule, jer da „svinjā“ s tim naslovom ima ovdje i previše i da on ne želi nipošto biti ubrojan u to krdo. (Poznata mi je bila riječ „Schwein“, ali ne i sve njezine semantičke nijanse koje su mnogo raznolikije i finije nego što se moglo saznati iz Hurmovog rječnika. „Svinja“ u ovom slučaju nije bila svinja u bosanskom govoru, nego nešto mnogo bezazljenije, čišće, pristojnije. Bilo je u toj riječi ironije i nježnosti, dobrodušnosti i zafrkanice. Sve finese ove riječi saznao sam kasnije, ali riječ svinja tada bila je za mene – svinja i ništa drugo. Hajvan. Krmak.)

Gospodin se zvao Morczinek. Josef Morczinek.

Upitao me je odakle dolazim i kada sam mu kazao, predstavio se kao moj „Landsmann“ (zemljak).

„Kako ‘zemljak’?“ (Prezime je doduše zvučalo slavensko, ali to mi nije bilo dovoljno kao odgovor.)

„Ja sam u Vašoj zemlji izgubio ruku.“

???

(Opet, dakle, neka ironija koju nisam znao pravo ni smjestiti ni protumačiti.)

Josef Morczinek, koji uistinu nije imao desne ruke, pojasnio mi je zatim kako je kao pripadnik Wehrmacht-a na povlačenju iz Grčke u veljači 1945. sa svojom jedinicom zapao u partizansku zasjedu kod „Wischigrada“ (Višegrada). Granata je zapovjednika

Josef Morczinek

Kaligrafsko pomagalo za ljevaka
Josefa Morczineka

njegove jedinice smrtno pogodila, a njega teško ranila. Krvario je i drhtao od groznic. Bio je položen na nosila na kojima je trebao biti transportiran u Sarajevo u bolnicu, a odatle u Njemačku. Vojničko čebe kojim je bio pokriven bilo je pretanko. Drugovi su iz obližnje kuće zatražili pokrivku, ali se vlasnica tome odlučno odupirala.

Vojnici su na koncu deku konfiscirali silom.

Josef Morczinek je, pokriven otetom dekom, dopremljen u Sarajevo, a zatim prvim transportom kući u Bavarsku. Ranjavanje je, premda sada bez ruke, doživio kao spas. Njegov rat bio je završen.

Udarivši na „zemljaka“ i ispričavši mu tako svoju ratnu anabazu, Morczinek je kazao kako bi rado želio saznati tko je bila ona žena, gdje i je li još živa.

I kupiti joj deku kao kasnu nadoknadu.

Dirnuli su me njegova isповijest i želja, stoga sam zgodu skicirao i pismom preporučio tjedniku *Areni* koja je po mome sudu bila najprikladnija za tu priču.

Ali 1972. godine *Arena* nije imala ni sluha ni prostora za takve „sentimentalnosti“.

Ima doživljaja i susreta u životu koji, bili oni zapisani „u libro“ ili ne, ostaju nezaboravljeni i nezaboravljivi.

Tako je kod mene bio i susret s Josefom Morczinekom.

Od Šlezije do Bavarske

Više puta i u raznim prigodama sjećao sam se „čistilišta“, pa tako i Josefa Morczineka.

Nakon četrdeset godina pošao sam tragom ovog (prez)imena, ali u Eichstättu njega više nije bilo.

U internetu sam, u sasvim drugom gradu, pronašao to prezime, sada uz ime jednog glazbenika i upitao ne bi li on slučajno nešto znao, čuo, mogao mi pomoći u traženju ...

Na moj upit odgovorio je – Morczinekov sin! Florian.

Bio je radostan da je moje sjećanje na njegovog oca još tako svježe i ugodno. Izmijenili smo nekoliko dopisa i konačno se sastali u srednjofranačkom Ellingenu. Od Floriana sam također saznao da samo stotinjak metara dalje od moje ulice u Münchenu stanuje i drugi Morczinekov sin, Wolfgang. U razgovorima s jednim i drugim, a

kasnije i s kćerkom Irmi, mogao sam rekonstruirati biografiju njihovog oca koji nije dao da ga se pribroji „svinjama“.

Morczinek je bio godište moga oca (*1921) i kad sam ga upoznao, bio je u mojim očima star čovjek. Tada, dakle, tek 51-godišnjak! (Po toj logici značilo bi da ovo sjećanje na njega danas piše starac, kakvu kvalifikaciju odbijam i rukama i nogama.)

Rodio se 20. ožujka, to jest dan nakon Josipova, pa je stoga na krštenju i dobio ime Josef. Rodio se u Šleziji, u malome mjestu Lasovice koje je upravo u godini njezina rođenja u onome dijelu karte Europe bilo jezičac na političkoj vagi. Mirovni ugovor u Versaillesu od 1919. godine, naime, ostavio je neriješenim neka granična pitanja koja je trebalo naknadno regulirati. Tim su bila pogodjena posebno nacionalno-miješana područja. Upravo na dan Josefova rođenja u Gornjoj Šleziji proveden je plebiscit, pri čemu se velika većina stanovnika u Lasovicama opredijelila za pripadnost Njemačkoj (u Velikim Lasovicama 84 %, u Malim čak 91 %).

Tako su i Morczinekovi roditelji svoje novorođenče plebiscitarno pripisali Njemačkom Reichu. Za njih druga opcija i nije dolazila u obzir, jer oni su bili i osjećali se kao Nijemci, premda je prezime – u Šleziji ništa neobično – bilo slavensko/poljsko. Od svoga njemstva on osobno nije nikada pravio halabuke, nosio ga je lagano i neupitno kao odjeću na sebi. Ponekad je znao kazati da je on (i) „Schlesier“ (Šlezak, Šlezanin), što je druge, pa i njegovu djecu sâmu, nemalo zbunjivalo. Nije u toj izjavi bilo nimalo provokacije, nego jedno sasvim obično očitovanje podrijetla iz kraja koji je, unatoč nacionalnoj podijeljenosti i antagonizmima, imao i jedan zajednički identitet - upravo šleski.

Šlezija je tradicionalno rudarska i industrijska regija, pa tako i Morczinekov uži rodni kraj. Prve dane i tjedne života mali Josef je proveo u sjeni dimnjaka i postrojenja talionice koju je sredinom 19. st. podigao neki grof Hugo (Huta Huga / Hugo-Hütte). Morczinekov otac radio je na željeznici, a željeznička služba bila je slična vojničkoj, dakle prema potrebi zahtijevala je od zaposlenika pokretljivost i spremnost da u svakom trenutku budu premješteni.

Tako je Josef Morczinek, sin željezničarske obitelji, takoreći u koljevcu, dospio u Bavarsku, prvo u Regensburg, i u Bavarskoj ostao do konca života.

Osnovno obrazovanje stekao je u Regensburgu, a gimnaziju pohađao kod benediktinaca u Mettenu kod Deggendorfa. Za studij arhitekture, koji mu je bio pred očima, nije po vlastitom sudu imao preduvjeta, stoga se odlučio za studij u Münchenu koji ga je sposobio za zvanje pedagoga, učitelja, nastavnika i, pardon!, „profesora“.

Čovjek bez granica

Morczinek je bio čovjek vesele naravi, komunikativan i druželjubiv. Pričljiv, no ne nametljivo pričljiv. Takvoga ga pamtim od prvog susreta. Javne priredbe, bile zabavnog ili ozbiljnog karaktera, bile su nezamislive bez njega.

Godine 1965. više europskih televizijskih postaja počele su s emitiranjem programa pod naslovom „Igra bez granica“ („Jeux sans frontières“, „Games without frontiers“, „Giochi senza frontiere“ ...), uz Grand Prix Eurovision de la Chanson jedina redovita zabavna emisija koja u punom značenju te riječi nije poznavala granica. Bila je to i natjecateljska emisija u kojoj su sudionici trebali pokazati sportske i druge vještine, ali i opće znanje. Na njoj je sudjelovalo ukupno 20 zemalja, među njima i Jugoslavija.

U finalu godine 1966. nastupili su kao konkurenti gradovi Eichstätt i belgijski Jambes. Eichstätt je izašao kao pobjednik. Toj pobedi pridonio je i „profesor“ Josef Morczinek koji je, kako je pisao *Hamburger Abendblatt*, „pokazao što je obrazovanje“. (Dobivena premija od 40.000 DM iskoristena je za izgradnju gradskog bazena za kupanje.)

Sa sinom Florianom listao sam po fotoalbumima i vidio Morczineka u veselom pivskom društvu, na izletima, obiteljskim proslavama i skupovima s mnogo ozbiljnijih lica. Na jednoj fotografiji moj je „zemljak“ bio u habitu (koji mu je, bez sumnje, dobro stajao). Bila je to neka karnevalska ili slična prigoda kod koje je „fratar“ predikao i gradskim ocima i publici „u brk“ govorio ono što inače u „civilu“ ne bi smio kazati.

Lokalna povijest bila je Morczinekov hobi ili, točnije rečeno, samo jedan od hobija. Pisao je članke u novinama i različitim glasilima te znao uvijek pronaći neku nepoznatu sliku ili zanemareni detalj koji su upotpunjavali mozaik mjesne prošlosti. U sjećanju mi je čvrsto ostala jedna zgoda: Morczinek na skeli s malim fotoaparatom u ruci želio je snimiti neki detalj s jedne freske na stropu u zgradi koju u pamćenju ne mogu više identificirati. Fasciniralo me je prije svega kako se on, samo s jednom rukom, penja na skelu, kako je posluživao fotoaparat i kako silazio sa skele vidno zadovoljan poslom. Sve je to obavio *mit links*, kako glasi njemačka fraza kojom se želi reći da netko određeni, inače težak posao koji je predviđen za desnu ili obje ruke, odradi lako i bez napora, samo ljevicom.

„Mit links“

Na gradskim ulicama ili dugim hodnicima podzemnih željeznica vidim nerijetko mlade ljude u invalidskim kolicima kako, rekao bih upadno demonstrativno, s preteranim tempom i potenciranom okretnošću upravljaju svojim vozilom i u slalomu promiču između putnika. Bit će valjda da to nije nužna hitnja, nego potreba dokazati da njihova invalidnost nije hendikep, nego upravo šansa da pokažu suprotno.

Nije li to donekle bio slučaj i s Morczinekom?

On, ostavši bez desne ruke, morao je sve radnje prepustiti lijevoj ruci, a to znači priviknuti je na poslove za koje ranije nije bila „nadležna“ ili ih je obavljala uz pomоć bratske desnice.

Privikavanje na ovo novo stanje počelo je već u Sarajevu u veljači 1945. Za vrijeme bolničkog transporta, priča sin Wolfgang, vježbao je, kako onom zdravom rukom i prstima vezati cipele bez tuđe pomoći. Naučio je to i činio tako vješto da oni koji su to promatrali nisu zbog brzine nikada mogli odgometnuti tehniku tog umijeća. (Možda su mu pri toj vježbi pomogli primjeri kozačkih vojnika koji su se u redovima Wehrmacha borili na raznim ratištima, pa tako i na grčkom i jugoslavenskom ratištu. Morczinek je djeci samo rijetko ili vrlo malo govorio o svojim ratnim godinama, ali je u više navrata pričao o Kozacima koji su, kao pripadnici kavalerije, jednom rukom držali uzde, a drugom u džepu poput mađioničara motali cigarete. Upravo „mit links“.)

Zatim pisanje.

I ovaj posao morala je nakon Višegrada preuzeti lijeva ruka.

Da je i to svladao, ne bi toliko čudilo da Morczinek nije (demonstrativno?) rukopis usavršio do stupnja kaligrafije i upravo tu vještinu ugradio u svoj predmet likovnog i tehničkog odgoja.

Helmut Hawlata i Josef Morczinek (desno) kao sudionici „Igre bez granica“ 1966. godine
(crtež Willi Bier)

Kako pri pisanju lijevom rukom ne bi mrljao svježu tintu ili tuš, on je od drveća konstruirao pomagalo slično kobilici na glazbenim instrumentima i njime držao potrebno odstojanje od papira. Kćerka Irmi čuva danas ovu napravu kao dragoo sjećanje na oca i njegov prkos manjkavosti tijela.

Mnoge su diplome napisane i ukrašene njegovim krasopisom, mnogi omoti za knjige, brošure i gramofonske ploče, mnoge pjesmarice s tekstrom i notama njegovom vještom ljevicom. To je kaligrafija koju su danas kompjutorski *fontovi* potisnuli u grafičku i tipografsku ropotarnicu, ali koja nije nipošto izgubila na svojoj draži, jer je *ruko-tvorina*, a ne konfekcijski proizvod.

Josef Morczinek umro je u Eichstättu u veljači 1984., mlad, sa 63 godine.

Nije za života htio biti „profesor“, ali je htio biti „zemljak“. Stoga ga s dužnim poštovanjem tako tituliram i nakon smrti.

In memoriam

U Europi se komemorira završetak Drugog svjetskog rata prije 70 godina. Novine, radio i televizijske postaje donose brojna svjedočanstva osoba koje su doživjele te znamenite svibanjske dane. Josefa Morczineka nema više da i on, još jednom, opiše svoje oslobođenje i dugi put od Grčke, preko Višegrada i Sarajeva do Bavarske. Neka ova priča, čiji je mozaik potpomognut sjećanjima njegove djece Irmi, Birgit, Floriana i Wolfganga, bude kao citat bliјedi nadomjestak njegovom kazivanju.

Dok ovo pišem, temperatura zraka je od jučerašnjih 25 stupnjeva preko noći pala za čitavih 20 stupnjeva! Za konac travnja neobično i naglo je zahladnilo. Pomisao na toplu deku neizbjježna je, a tako i sjećanje na Josefa Morczineka koji, ranjen, nikada nije uspio saznati čijom je otetom dekom bio pokriven.

AUS TIROL

The musical score consists of two staves of music in common time (indicated by '4') and A major (indicated by a sharp sign). The first staff begins with a large 'C' clef. The lyrics are written below the notes:

s werd Ich ghet dum-pa, es werd ja Ich Nacht,
drum kimm i zu dir hei mei Hei-land auf d'Wacht.
Will fin-za a Liadl dem Lieb-ling, dem Kloan,
du magst ja net schlafn, i hör di riur wöan.
Hei, hei, hei, schlaf fuaß herz liebes Kind!

The second staff continues the melody and lyrics. To the right of the music, there are three columns of German text:

Vergiss ja, o Kinder,
dein Kumma, dei Load,
daß d' doda muast leidn
im Stall auf da-Hoad.
Es ziem ja die Engerl
dei Liegerstarr aus,
möcht Ich öna nit lein drinn
an König lei Haus.

Z Kinderl, du bist halb
im Kripperl, ö Ichöny,
mi ziemt i kann rumma
da weg von dir gehn.
Z wönlch dir von Herzen
de Kläbels Ruhly,
die Engerl vom Himmel,
sie deckn di zuu.

Mach zua deine Augerl
in Ruah und in Fried
und gib ma zan Abchied
dein Segn nu grad mit.
Afr würd ja mei Schlaferl
a forgenlos lein,
afr kann i mi ruahl
aß Niedalögn frein.

Tirolska božićna pjesma u krasopisu Josefa Morczineka

Mogu li mirisati uspomene?

Kada sam se upisivao u Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom 1978. godine, za upis je trebalo imati i krsni list. Izdao mi ga je tadašnji župnik u Novoj Biloj fra Drago Kolar. U njemu stoji datum rođenja i krštenja. Kršten sam, kako se i običavalo u ono vrijeme, odmah trećeg dana nakon što sam došao na svijet. Ime krstitelja, piše u krsnome listu: fra Ljubo Hrgić. Današnja župa Nova Bila pripadala je prije osnutka, djelomice, samostanu u Gučoj Gori.

U izdanju "Svjetla riječi" ugledala je 2005. godine svjetlo dana fra Ljubina knjiga *Životni krug. Dnevnik*. Knjigu je priredio fra Ladislav Fišić. Pitam se: Što to piše moj krstitelj u godini moga rođenja u gučogorskem samostanu na obroncima Vlašića?

Godina 1963. bila je oskudna u fra Ljubinim bilješkama u odnosu na druge godine u Dnevniku. Ono što je zapisano jest nadahnuto, nježno, jedro i duboko. Sve je natopljeno iskrenim divljenjem prema Stvoritelju i njegovim stvorenjima.

10. siječnja 1963. fra Ljubo bilježi: „Nemam nikakvih želja a opet se zbunjujem i kod nenadanih izraza tople ljubavi. Sve bi to moralo biti čisto i sve zato da se diviš Bogu. Tako nekako i činim u potrazi za licem Božnjim, nedostižnim, i to me vodi do nevjerojatnosti da je to sve moglo jedno biće uraditi, Bože, kakva je to svesilna snaga, neizmjeran um!

Josip Andrić

A. Lešić, Ljubo Hrgić

Sunce, sunce kome se veseli sve živo, ta žličica energije, koja svoje čedo - zemlju p"ita" i hrani.

Mjesec, mjesecina, tako potrebna svjetiljka zemlji, smišljena za san i za noćne putnike. Ništa više brige nije u suncu, ništa manje u Mjesecu. Radi ljudskog roda. Zemlja je inkubator razumnih bića, bit će zaista beskrajno odabrani oni koji uspiju doći do Stvoritelja. Kakav je On. Divan i krasan."

Čitam dalje. Dana 28. 12. 1963. stoji ovako napisano: „Pa tamo je cilj kod Boga, iza smrti, a za uskrsnuće isti, koji je dopustio smrt. On ju je i dokinuo obećanjem uskrsnuća svih ljudskih bića. To me raduje, to uzvisuje svaki moj bolni dan, zanosi me u zahvalnost, jer sam iz ništa postao jedna svijest da vječno živi.“

Sedam godina kasnije, 2. ožujka 1970. on zapisuje sljedeće: „Zar mogu uspomene mirisati? Sjećanja imaju zagasiti, balzamski dah. A eto po podu je to sve protuso. Po tepihu pisma i karte. Povorka ljudi i žena, dragih i uglednih, rodbine moje

pokojne, ujaka, pjesnika, slikara, pisaca, kipara, nadbiskupa i nuncija. Da ti kažem samo neka imena, hoćeš li?

Ali prije da pohvalim s. Verenu Dijaković, pok. fra Tomislava Ostojića, fra Krunu Misila, i mnoge još druge kao fra Bonu Šapinu, što su dnevnići i korespondencija u cijelosti sačuvani! A knjige je pazio dobri i plemeniti o. fra Ignacije Gavran. Da sad plivam i opet ronim, putujem i razgovaram u parfemu onih godina pred rat, školanje, studij, putovanja, susreti ... Sve su to razni akordi i kontrapunkti, zadasi patnje i naprezanja. A sada evo ih u mojoj sobi, svi živi.

Tu je Izidora Sekulić, mala žena po stasu, genij europskog duha. Nju sam posjećivao. Kao i Šop i kao Ivo Andrić. Ona u jednom pismu kaže: 'Pa kad će opet ugledati Vaš lik u mantiji, u okviru vrtnih vrata?' Ona me novčano pomagala preko nekoga društva srpskih žena u Beogradu. A tako i Ivo Andrić iz budžeta Ministarstva vanjskih. Slao mi u Pariz. Zar da se sve to zaboravi?

[...] pa nadalje naći će se tu koje pismo umnoga fra Jozu Markušića, Meštrovića Ivana, Gabrijela i Štefe Jurkić, čudna, sasvim književna pisma mog pokojnog brata Jozu, kojega ubiše četnici - skitnice 1946. godine u Donjem Vakufu.

[...] Posebno jedno pismo moje učiteljice zeničke Srpskinje Milice Maslić. Kakve mi savjete daje za život u sjemeništu! Ona je bila divna i dobra. Volio sam je odmah iza moje mame."

Godine 1967. došao je za vikara samostana u Gučoj Gori u Lašvanskoj dolini poznati ujak Drago Kolar. Fra Ljubo to zapaža: "Došo nam je mladi vikar fra Drago Kolar. Već svojom prisutnošću osvježio je ovu kuću. Znatiželjan, nesebičan, onako mršuljav, vitak, on će unijeti malo pjesme i smijeha u ove hodnike i poravnati naše starenje kao proljeće što me uvijek izvuče na čistinu mladosti."

Učitelju i profesoru fra Šimi Šimiću, u povodu tridesete obljetnice smrti

Vine Mihaljević

Ovaj članak je kratko i vizualno sjećanje na našega profesora klasičnih jezika i odgojitelja u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji Visoko fra Šimu Šimiću. Fra Šimo, dijete Mate i Lucije Šimić, krsnog imena Vinko, rođen je 18. studenog 1921. u Donjem Rajiću kratko nakon što su njegovi roditelji doselili iz Alagovaca iz Hercegovine. Osnovnu školu završio je kod časnih sestara u Brčkom, a Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom (1933-1939. i 1940-1942), novicijat na Gorici kod Livna (1939-1940), a filozofsko-teološke studije u Sarajevu (1942-1947). Primio je red svećeničkog ređenja 1946. godine. Završio je klasičnu filologiju u Beogradu (1949-1953) te je potom predavao latinski i grčki jezik, vjeronaук, a pokatkad i tjelesnu kulturu u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji Visoko. Bio je profesor klasičnih jezika u franjevačkoj gimnaziji u Visokom od 1953-1981., a vršio je i službu prefekta od 1959-1970. Obnašao je službe tajnika, definitora i provincijala u franjevačkoj provinciji Bosni Srebrenoj. Surađivao je i pisao tekstove za sjemenišni list „Cvijet“, zatim komemorativne članke,

Fra Šimo Šimić¹

---

¹ Ova fotografija fra Šime Šimića, koja se nalazi na kartonskom nosaču za stolno držanje, kao i sve druge fotografije gimnazije i fra Šime, a koje objavljujemo u ovom broju biltena, ustupila nam je obitelj Krešimira Mićanovića iz Zagreba. Krešimir je fra Šimo ujak. Ovom prigodom zahvaljujem obitelji Mićanović na rado ustupljenim fotografijama. Potpisane su tako što tekst ispod svake fotografije odgovara tekstu koji se nalazi na poledini pojedine fotografije (verso).

nekrologe, promišljanja za službeno provincijsko glasilo „Bosna Srebrena“ i za dva nekrologa u „Marija među nama“. Prevodio je latinske tekstove na hrvatski jezik te je tako zajedno s fra Ignacijem Gavranom preveo *Epitome vetustatum Provinciae Bosnensis* fra Filipa Lastrića (Dr. Anto Slavko Kovačić, *Biobibliografija franjevaca Bosne Srebrenae. Prilog povijesti hrvatske književnosti i kulture, Svjetlost Sarajevo, Narodna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, franjevački provincijalat „Bosne Srebrenae“ Sarajevo, Sarajevo, 1991.*, 301). Obolio je i umro je u Dubrovniku 25. srpnja 1985. godine, u šezdesetčetvrtoč godini života.

Našoj generaciji (1974-1978) fra Šimo je predavao latinski jezik sredinom sedamdesetih godina. Nekoliko desetljeća prije, a i danas, živo se „slažu“ slike prvih naših susreta. Iz smjera profesorskog dijela gimnazije, hodnikom na prvom katu, žustrim hodom kratkih koraka, pogledavajući kroz prozore okrenute u klaustar gimnazije, kroz redove kvarvana (đaci četvrtog razreda gimnazije, maturanti), probija se niski, pročelavi fratar, zamišljeno pozdravljavajući đake. Bio je to fra Šimo Šimić koji nas je poučavao u klasičnim jezicima, a koji nas je iznad svega neizmjerno volio.

Fra Šimo je volio i svoju franjevačku zajednicu Bosnu Srebrenu, kako u oproštajnom govoru je istaknuto „kao dušu svoju“, a njegovo dojmljivo viđenje Bosne Srebrenе donosi njegov đak, a kasnije i kolega klasični filolog fra Stjepan Pavić riječima: „Stara je ovo Provincija, rađala je ona tokom povijesti lijep broj braće, ali uvijek u bolu, žrtvi i patnji, jer Provincija je to sv. Križa, i na njemu razapeta. Bilo je među njima slavnih i svetih redovnika, bilo je i velikih grešnika, ali se uvijek odlikovala braćom spremnom na svaku žrtvu na teške poslove i postove, na duboke meditacije i ustrajne molitve. Osobno sam ih gledao, divio sam se tim molitvama mlađih i starijih ujaka i na njihovim primjerima izgrađivao svoje franjevačko i svećeničko zvanje.“ (prema S. Pavić, Vatra, pepeo. Fra Šimo (Vinko) Šimić, (18. XI. 1921. – 25. VII. 1985.), u: *Bosna franciscana XI* (2003), 18, 154-162, ivi, 18).

Visoko, 13. travnja 1966., velika srijeda
S lijeva na desno: fra Šimo Šimić, fra Andeo Žutić i fra Alojzije Ištuk

Procesija ispred crkve 2. veljače 1964. u Visokom (fra Šimo u sredini vodi procesiju)

Velika matura. Fali Lukić Anto – fra Zdravko (Bolio ga zub), Visoko 21. lipanj 1956.
s pečatom fotografske radnje Foto Konjičanin Visoko, 853
/fra Šimo je u srednjem redu, drugi s desna na lijevo/

Fra Šimo je beskompromisni i neustrašivi zagovornik istine, pravednosti te ljubavi prema Bogu, franjevačkoj bosanskoj provinciji, Crkvi te hrvatskom narodu. Bio je 'živa naracija' i 'putujuća propovjedaonica'. Njegove pouke su bile više od učenja klasičnih jezika grčkog i latinskog jezika, više od ocjenjivanja. Njegova pouka je radostan život utemeljen na Evandelju, na franjevaštvu te na posvemašnjem predanju i služenju zajednici i čovjeku. Umro je s teškim bremenom neriješenih vremenitih, pastoralnih i pravnih odnosa Vrhbosanske nadbiskupije i bosanske provincije Bosne Srebrenu u pogledu župe Aljinići u Kraljevoj Sutjesci.

Kako je istaknuto u početku, ovo je samo kratki spomen na našega učitelja i profesora fra Šimu Šimića, imajući u vidu kako je potreban višednevni znanstveni simpozij kako bi se predstavio njegov bogati franjevački i ljudski život i djelovanje. Nama đacima ostala je u sjećanju posebice fra Šimina dramaturgija u naraciji, pri povijedanju grčkih i rimskih mitova. No ovaj spomen završimo s fra Šiminom rečenicom, koju je često ponavljao nama đacima, a koja i danas „odzvanja“ snažno, jekom: „Bošnu ti, grmo! Da se tisuću puta rodim, tisuću puta bio bih bosanski fratar“.

Žeravac, 19. VIII. 1962., mlada misa fra Drage Prgometa

Predrasude i diskriminacija

Stipo Križanac

Sva ljudska bića rođena su slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i sviješću te trebaju jedna prema drugima postupati u duhu bratstva (Opća deklaracija o ljudskim pravima članak 1).

Iako imamo sve lijepo napisano u deklaraciji o pravima čovjeka i njegovo ravнопravnosti, tom uzvišenom ljudskom idealu, ljudi se i dalje suočavaju s predrasudama i diskriminacijom. Ta žalosna činjenica ne pokazuje samo u kakvom vremenu živimo nego svjedoči i o ljudskoj nesavršenosti.

Predrasude su vrsta stavova koji se ne zasnivaju na valjanom iskustvu i socijalnim elementima. One su tendenciozne generalizacije. U najširem značenju predrasude su tvrdnje uz koje se pridružuju uvjerenost u njihovu točnost iako te tvrdnje nisu potkrijepljene činjenicama, nego su donesene bez prethodnog provjeravanja njihove točnosti i bez prethodnog razmišljanja o tome.

Mnogi ljudi se često osjećaju poniženo zbog nepravde i diskriminacije, koje obično proizilaze iz predrasuda. Mnogi doživljavaju nepravdu zbog boje kože, religije kojoj pripadaju, ekonomskom položaju u kojem se nalaze, spolu ili čak i zbog same životne dobi. Te žrtve predrasuda često se boje da će ponovo doživjeti neki oblik nepravde. Obuzima ih strah kad prođu pored neke grupe ljudi, odu u trgovinu, presele se u novu sredinu ili se nađu u nekoj drugoj sličnoj situaciji. Oni često, kao žrtve predrasude i diskriminacije, teško nalaze posao, obrazuju se ili su im uskraćena neka druga prava i povlastice koje imaju drugi građani.

Kad vlast dopušta da se vrši diskriminacija, ona često dovodi do etničkog čišćenja i genocida.

Snažna netrpeljivost i predrasude mogu vladati i u zemljama u kojima postoje zakoni protiv diskriminacije.

Zabrinjavajuća je činjenica da još uvijek nismo ni blizu toga da možemo načelo jednakosti i pravde primijeniti na sve ljude.

Mislim, kao što i mnogi drugi smatraju, da je obrazovanje najmoćnije oružje u borbi protiv predrasuda. Ispravno obrazovanje može nam pomoći da razumijemo što su glavni uzroci predrasuda, da objektivnije sagledamo svoje stavove i da mudrije reagiramo ako smo žrtve predrasuda. One navode ljudе na to da izvrću, pogrešno tumače ili naprsto ignoriraju činjenice koje se kose s njihovim unaprijed stvorenim mišljenjem.

Korijeni predrasuda mogu ležati u obiteljskim vrijednostima u kojima naizgled nema ništa loše, ali su zapravo zabluda. Osim toga predrasude mogu promicati oni koji namjerno šire iskrivljena gledišta o drugim rasama i kulturama. Ima više korijena predrasuda, a ja ču navesti ovdje samo one osnovne kao što su: društvo, nacionalizam, rasizam, religija i ponos.

Prvo, ljudi su po prirodi društvena bića, što je zaista lijepo. No važno je mudro birati prijatelje jer oni mogu snažno utjecati na nas. Stoga se razboriti roditelji

zanimaju za to u kakvom se društvu kreću njihova djeca. Čak i mala djeca od tri godine, a to su istraživanja pokazala, mogu imati rasne predrasude, koje su razvila na temelju stavova, riječi i postupaka ljudi koji ih okružuju. Neće se družiti s djecom druge boje kože ili sa siromašnom djecom. Naravno, roditelji trebaju tada dati sve od sebe da bi svojoj djeci pružili dobar primjer budući da prvenstveno o njima ovisi kakve će moralne vrijednosti ona usvojiti.

Drugo nacionalizam razjedinjuje ljudsko društvo i stvara netrpeljivost. Zato često ljudi prvenstveno razmišljaju kao pripadnici nacije (Rus, Amerikanac, Židov, Arapin, Srbin, Hrvat i dr.) pa tek onda kao ljudska bića - ako uopće tako razmišljaju. Još uvijek problemi s kojima se danas susrećemo u svijetu proizilaze iz krivih gledišta, a neke od njih usvajamo nesvjesno. Među njima je i uskogrudni nacionalistički stav: Domovina je uvijek u pravu, pa makar bila i u krivu.

Prema jednom rječniku nacionalizam je prekomjerno isticanje prava, težnji i vrijednosti vlastite nacije, često na račun drugih etničkih skupina i nacija.

Rasisti smatraju da karakter ili sposobnosti ljudi ovise o tome kojoj rasi pripadaju te da je njihova rasa nadmoćnija od ostalih. Stručnjaci nisu našli nikakav znanstveni dokaz koji bi isao u prilog takvim tvrdnjama. Velike nepravde koje nastaju zbog rasizma, kao što je sustavno kršenje ljudskih prava, bolan su dokaz da rasizam počiva na lažima i zabludama. U životu se srećemo s mnogim ljudima, ljudima koji pripadaju drugoj rasi i kulturi. Nastojimo upoznati i njih i njihovu kulturu pa ćemo lakše odbaciti pogrešna gledišta koja imamo o njima.

Često ljudi koriste i religiju kao izgovor za sebične težnje. Tada dolazi do stanja pobožnosti i predrasuda - to se vidi po tome što neke religije prihvataju samo jednu rasu, po mržnji i nasilju koji izbijaju među pripadnicima različitih religija i po stravičnim zlodjelima iza kojih стојi religija.

Onaj tko je ponosan, odnosno tko ima posebno mišljenje o sebi naginje predrasudama. Na primjer, zbog ponosa čovjek može biti sklon osjećati se nadmoćno u odnosu na one koji su manje obrazovani i siromašni ili ih čak prezirati. Ponosan čovjek lakše će povjerovati i propagandi koja uzdiže njegovu naciju ili etničku skupinu. Oni koji se prepredeno služe propagandom namjerno pothranjuju nacionalni i rasni ponos kako bi pridobili mase i ocrnili one koje smatraju drugačijim i nepoželjnim.

Želja za jednakost svojstvena je svim ljudima. U to nema sumnje. Sama činjenica da se ideja o jednakosti ljudi morala često ponavljati dokazuje da čovječanstvo sve do današnjeg vremena nije uspjelo ostvariti jednakost. Iako je ideja o jednakosti među svim ljudima nužda, nešto što je očito samo po sebi, pravo na život, slobodu i težnju za srećom nipošto nisu jednaki za sve ljude.

Nejednakost ima mnogo lica i sva su ružna. Nejednaki životni standardi te nejednake mogućnosti korištenja zdravstvenih usluga i obrazovanja u različitim dijelovima svijeta, kontinentima i zemljama - samo su neka od njih. Ponekad političke, rasne ili vjerske razlike igraju odlučujuću ulogu u lišavanju ljudi njihova dostoјanstva i sloboda.

Unatoč svim pričama o jednakosti, živimo u svijetu nejednakosti. Poput neke pošasti nejednakost hara po svim slojevima društva. Bol koju ona uzrokuje očituje se u siromaštvu, bolesti, neznanju, nezaposlenosti i diskriminaciji te razdire ljudsko srce.

Svi su ljudi stvoreni jednakopravni. Kakve li divne zamisli! Kako je samo tragično da je u stvarnosti to sasvim drugačije!

Povijest nam potvrđuje da ima mnogo muškaraca i žena koji su dobili malo talenta rođenjem, ali su služeći se onim što su imali postigli uspjehe kojima su nadmašili svoje možda i nadarenije vršnjake. Suprotno tome, drugi pojedinci koji su već od rođenja bili bogato obdareni različitim prednostima potratili su to što su imali i nisu u potpunosti iskoristili svoje mogućnosti. Potrebno je iskoristiti ono što čovjek ima jer i sam sebe u protivnom dovodi u stanje neravnopravnosti.

Ako vjerujemo čvrsto u Božje obećanje, možemo se nadati i očekivati novi svijet pravednosti u kojem će nejednakost, koja je realnost na Zemlji, zauvijek postati stvar prošlosti. Do tada iskoristimo sve mogućnosti koje smo dobili rođenjem kao privilegij i nastojmo svojim djelima i ponašanjem nejednakima i poniženima situaciju u kojoj se nalaze učiniti podnošljivijom.

PAPA FRANJO POHODIO SARAJEVO

Prije četiri mjeseca, početkom veljače 2015. godine, papa Franjo obznanio je razloge svoga pastirskog pohoda Bosni i Hercegovini riječima: „Da moj posjet tim dragim narodima bude ohrabrenje vjernicima katolicima i kvasac dobra te pridonese konsolidaciji bratstva i mira, međuvjerskoga dijaloga i prijateljstva“. Taj radostan pohod ostvario se 6. lipnja 2015. godine u Sarajevu. Tijekom leta iz Rima za Sarajevo papa Franjo obratio se novinarama u zrakoplovu. „Sarajevo zovu Jeruzalemom Zapada. To je grad veoma različitih vjerskih i etničkih kultura. To je također grad koji je trpio mnogo kroz povijest i sada je na dobrom putu mira. Zato poduzimam ovo putovanje da govorim o tome, kao znak mira i kao molitva za mir“, rekao je Papa u svom kratkom obraćanju. U trenutku napuštanja rimske zračne luke na letu za Sarajevo, papa Franjo je uputio brzojav predsjednici Republike Hrvatske Kolindi Grabar-Kitarović: „Molim svemogućeg Boga da vodi cijelu zemlju putovima mira, pravde i općeg dobra“.

Papa Franjo je u subotu, 6. lipnja 2015., po dolasku u sarajevsku zračnu luku mimo protokola i spontano pozdravio djecu odjevenu u narodne nošnje iz svih dijelova BiH, članove kulturno-umjetničkih društava te članove tehničkog osoblja zračne

*Ante Ivankačić,
priredio*

luke. Nakon zračne luke papa Franjo je pohodio članove predsjedništva BiH uz državnički doček.

Središnji događaj jednodnevнog pohoda pape Franje BiH bila je sveta misa u jedanaest sati na olimpijskom stadionu Koševo u Sarajevu uz nazočnost šezdeset sedam tisuća vjernika te brojne biskupe, svećenike i redovnice.

Papa je u svojoj propovijedi istaknuo riječ 'mir', 'mir' koji je Božji dar, Božji plan za čovječanstvo, povijest i sve stvoreno. Mir je toliko potrebit svijetu u kojem se trenutno vode brojni oružani sukobi koji, kako su već doživjeli narodi u BiH, uzrokuju patnju, razaranja, bol. Stoga treba upravo iz ovoga grada čuti vapaj naroda Božjega i svih muškaraca i žena dobre volje: nikada više rata! U takvom ozračju ratnih sukoba posebice odzvanja Isusova riječ u Evanđelju: "Blago mirotvorcima" (Mt 5,9). Taj se mir stvara, kako govori prorok Izajia: "Mir će biti djelo pravde" (32,17). Prema "Vulgati" glasi: "Opus iustitiae pax" – to je postalo slavno geslo kojega je proročki preuzeo papa Pio XII. Mir je djelo pravde. Novi zavjet nas uči kako je savršeno ispunjenje pravde ljubiti bližnjega kao sebe same (usp. Mt 22,39; Rim 13,9). Papa je u propovijedi potom istaknuto kako su, prema svetom Pavlu, potrebni osjećaji za stvaranje mira, za mirotvorstvo: "Zaodjenite se u milosrdno srce, dobrostivost, poniznost, blagost, strpljivost te podnosite jedni druge praštajući si, ako tko ima protiv koga kakvu pritužbu! Kao što je Gospodin vama oprostio, tako i vi!".

Nakon mise na stadionu Koševo papa Franjo se uputio na susret i objed s biskupima BiH i svojom pratnjom u apostolsku nuncijaturu. Nakon pak objeda s bosanskohercegovačkim biskupima u apostolskoj nuncijaturi, u sarajevskoj katedrali Srca Isusova papa Franjo se susreo s duhovnim zvanjima, sa svećenicima, redovnicima, redovnicama, bogoslovima i sjemeništarcima. Uime nazočnih kardinal Vinko Puljić izrazio je radost susreta. U prigodnom pozdravu posebno je istaknuo kako u BiH djeluju dvije franjevačke provincije: Franjevačka provincija Bosna Srebrena sa svojom prebogatom poviješću od 1291. godine i sjedištem u Sarajevu te Hercegovačka franjevačka provincija sa sjedištem u Mostaru. Spomenuo je i druge muške redovničke zajednice koje imaju 578 svećenika koji pastoralno djeluju u 280 rimo-katoličkih i 10 grkokatoličkih župa. Također je predstavio i ženske redovničke kongregacije koje ukupno imaju 509 redovnica. Podsetio je i kako u Sarajevu postoje tri bogoslovna sjemeništa s ukupno 78 bogoslova i 10 đakona te dva mala sjemeništa u Travniku i Visokom s ukupno 67 sjemeništara. Na susretu pape Franje i duhovnih zvanja u sarajevskoj prvostolnici svoja svjedočenja o proživljenom trpljenju u ratu zbog svog zvanja i vjere izrekla su dvojica svećenika i jedna redovnica. Don Zvonimir Matijević, svećenik Banjalučke biskupije, bio je upravitelj župe Glamoč te je pastoralno skrbio za malobrojnu katoličku zajednicu od pedesetak vjernika među pravoslavnom većinom. Na Cvjetnicu 1992. nakon mise vojnici su uhitili i odveli u Knin u susjednu Hrvatsku gdje je pretrpio različita psihička i fizička mučenja. Na kraju predstavljanja svoga iskustva, posvjedočio je kako: „ja, svećenik Zvonimir, od srca oprastam svima koji su mi nanijeli boli i molim za njih, da im milosrdni Bog oprosti i da se obrate na put dobra“. Drugo svjedočanstvo o svom boravku u srpskom logoru ispričao je fra Jozo Puškarić, član Franjevačke provincije Bosne Srebrene. U

logor je odveden kao župnik u župi Hrvatska Tišina kod Bosanskog Šamca, u Bosanskoj Posavini, 14. svibnja 1992. u kojem je proveo četiri mjeseca u neljudskim uvjetima uz svakodnevno psihičko i fizičko mučenje. Svjedoči o tome kako nitko ne bi mogao sam izdržati mučenja bez pomoći drugih ljudi, a pogotovo ne bez Božje pomoći. No posebice je istaknuo moć osobne i individualne molitve te zahvalan Gospodinu što ga nijednog trenutka nije zahvatila mržnja prema njegovim mučiteljima. Fra Jozo je posvjedočio kako je svima oprostio jer Isus poziva na praštanje, a tome su ga učili roditelji i Crkva. Na kraju je bilo treće svjedočanstvo časne sestre Ljubice Šekerija iz Družbe Kćeri Božje Ljubavi. Nju su pak zajedno sa svećenicima i dječatnicima župnoga Caritasa u Travniku 15. listopada 1993. odveli ratnici iz različitih arapskih zemalja te ih ponižavali i mučili obeščašćujući svete crkvene i redovničke simbole prisiljavajući je da prizna kako je islam najmoćnija religija. I ona je u svojem svjedočenju istaknula: „Svima sam sve oprostila. Koliko god su mučitelji bili grubi, Božja snaga i milost bili su na mojoj strani. Bogu hvala”.

Papa je s posebnom pozornošću poslušao navedena svjedočanstva te je za tu prigodu pripremljen govor predao kardinalu, a nastavio je neposrednim obraćanjem u kojem je istaknuo kako svjedočanstva govore sama za sebe. To je sjećanje vašeg naroda. Narod koji zaboravlja nema budućnosti. To je sjećanje vaših otaca, vaših predaka u vjeri. Govorilo ih je samo troje, ali iza toga stoje toliki koji su propatili isto. Draga braća i sestre, nemate pravo zaboraviti svoju povijest. Ne radi osvete već zato da budete mirotvorci, da biste mogli ljubiti poput njih. U vama, u vašem pozivu stoji krv, stoji svjedočanstvo tih vaših mučenika. To je krv i svjedočanstvo tolikih svećenika, redovnika i redovnica, bogoslova. Sveti Pavao u Poslanici Hebrejima poručuje: „Ne zaboravite svojih predaka”. Oni su koji su vam prenijeli vjeru, upravo oni su nam prenijeli kako se živi vjera. Sveti Pavao nam isto tako poručuje: „Ne zaboravite Isusa Krista, prvog mučenika”. I oni su išli tragovima Isusa Krista. Moramo primiti to sjećanje kako bismo postali mirotvorci.

Potom je papa progovorio o nekoliko riječi koje mu posebice nalaze u srcu. Jedna od njih je oprost. Čovjek koji se posvetio Gospodinu mora znati oprostiti te čovjek koji prašta živi život dostojan križa Isusa Krista. Papa je, drugo, govorio o samlosti svakog čovjeka, jer se u svakom čovjeku nalazi sjeme dobrote, a svi smo mi djeca Božja. Na kraju je Papa istaknuo kako je nedavna povijest u Bosni i Hercegovini bila povijest okrutnosti te je pozvao da svi uvijek čine suprotno od okrutnosti, da imaju osjećaje milosrđa, bratstva, oprosta te da nose križ Isusa Krista.

Pretposljednja točka pohoda pape Franje Sarajevu je ekumenski i međureligijski susret u Franjevačkome međunarodnom studentskom centru na Kovačićima. Na tom susretu sudjelovali su predstavnici Islamske zajednice, Srpske pravoslavne Crkve, Židovske zajednice u BiH, Katoličke Crkve u BiH, provincijali Bosne Srebrenе i Hercegovačke franjevačke provincije te predstavnici drugih vjerskih zajednica. U svom obraćanju nazočnima papa Franjo je istaknuo kako je sâm ekumenski i međureligijski susret jedna “poruka” dijaloga kojega svi tražimo i kojega se trudimo izgraditi. Važnost međureligijskog dijaloga pokazuje Međureligijsko vijeće u BiH koje je utemeljeno 1997. godine u Sarajevu, raskrižju naroda i kultura, gdje je različitost,

s jedne strane, veliko bogatstvo koje je omogućilo društveni, kulturni i duhovni razvoj ove zemlje, a s druge je pak strane bila motivom žalosnih podjela i krvavih rata. Međureligijski je dijalog razgovor o "ljudskome životu", u njemu se preuzimaju zajedničke odgovornosti i dijalogom se ostvaruje bolja budućnost za sve. U dijalu-gu se prepoznaje i razvija određeno duhovno zajedništvo koje ujedinjuje i pomaže promicati moralne vrijednosti, pravdu, slobodu i mir. Dijalog je, napokon, škola čovječnosti i čimbenik jedinstva koji pomaže graditi društvo utemeljeno na toleranciji i uzajamnom poštovanju. Takav međureligijski dijalog odnosi se na sve vjernike, a posebice na mlade koji su pozvani graditi budućnost ove zemlje. Dijalog, kako bi bio učinkovit i autentičan, prepostavlja izgrađeni identitet: bez oblikovanog identiteta, dijalog je beskoristan i štetan. Papa je na kraju nastavio kako se ne treba obe-shrabriti zbog poteškoća na putu oprosta i pomirenja, a u stvaranju pravednog sjećanja na prošlost treba izbjegavati samosažaljenje i uzajamno optuživanje nego treba dopustiti da nas Bog očisti, onaj koji nam daruje sadašnjost i budućnost: on je naša budućnost, on je krajnji izvor mira. Grad Sarajevo, koji je u nedavnoj prošlosti, nažalost, postao simbol rata i razaranja, danas, sa svojom raznolikošću naroda, kultura i vjera, može iznova postati znak jedinstva, mjesto u kojem različitost ne bi predstavljala prijetnju, nego bogatstvo i priliku za zajedničkim rastom. U svijetu koji je nažalost još uvijek razdiran sukobima, ova zemlja može postati porukom: potvrditi kako je moguće živjeti jedan pored drugoga, jedan s drugim, u različitosti, u zajedničkom čovjekoljublju, gradeći zajedno budućnost u bratstvu i miru.

Papa je na kraju govora uputio molitvu za mir u Bosni i Hercegovini i cijelom svijetu.

Svemogući vječni Bože,
Oče milosrdni i dobrí;
Stvoritelju neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga;
Bože Abrahamov, Izakov i Jakovljev,
Kralju i Gospodine prošlosti, sadašnjosti i budućnosti;
jedini suće svega svijeta,
koji nagrađuješ vječnom slavom svoje vjerne!
Mi, potomci Abrahamovi po vjeri u Tebe, jednoga Boga,
židovi, kršćani i muslimani
ponizno stojimo pred Tobom
i s pouzdanjem Te molimo
za ovu zemlju, Bosnu i Hercegovinu,
za muškarce i žene, vjernike različitih vjera, naroda i kultura
da uzmognu živjeti u miru i skladu.
Molimo Te, Oče, da to bude
u svim krajevima svijeta!
U svakome od nas ojačaj vjeru i nadu,
uzajamno poštovanje i iskrenu ljubav
prema svoj našoj braći i sestrama.

Učini da se odvažno trudimo
graditi socijalnu pravdu,
da budemo ljudi dobre volje,
puni uzajamnoga razumijevanja i oprosta,
strpljivi radnici dijaloga i mira.
Neka sve naše misli, riječi i djela
budu u skladu s Tvojom svetom voljom.
Neka sve bude na Tvoju čast i slavu i za naše spasenje.
Tebi neka je vječna slava i hvala, Bože naš!
Amen.

Nakon ekumenskog i međureligijskog susreta Papa se susreo s mladima iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske te drugih susjednih i europskih zemalja u Nadbiskupijskom centru za pastoral mlađih Ivan Pavao II. Na početku susreta papa Franjo je zajedno s volonterima Nadbiskupijskog centra otkrio ploču s posvetom Centra svetom Ivanu Pavlu II. Papu je uime svih mlađih pozdravio biskup zadužen za mlađe, banjalučki pomoćni biskup fra Marko Semren rekavši pored ostalog kako su mlađi pro-ljeće Crkve, proljeće naše domovine, naša budućnost. Molitvom, pjesmom, plesom i praktičnim ponašanjem mlađi svjedoče mir, zajedništvo i bolju budućnost u čemu ih podržava i papin pohod. Uz primjereno duhovno-kulturni program mlađih, svoja svjedočanstva konkretnog života u multireligijskom, multikulturalnom i multietničkom društvu BiH predstavili su mlađi različitim vjeroispovijesti pjesmom i riječju.

Papa nije održao pripremljeni govor mlađima nego je izravno i spontano odgovarao na njihova pitanja. U medijima smo, glasilo je prvo pitanje jednog mladića, pročitali vijest da ne gledate televiziju. Želimo znati je li to istina, kako u tome uspijivate? Papa je odgovorio da je to točno i da televiziju ne gleda još od sredine devedesetih godina. „Jedne noći sam gledao televiziju i shvatio da to nije dobro. Od tada kada bih htio pogledati dobar film išao bih u kinematografsku dvoranu, jer mi je televizija bila dosadna, nije mi bila od pomoći. No ja sam star, znate, ja sam vam iz „kamenog doba“, našalio se Papa. „Shvatio sam da se vrijeme promijenilo, živimo u dobu slike. U dobu slike se mora isto činiti isto što i u dobu knjige: izabratи ono što je dobro za mene. Na prvoj mjestu u tome smislu je odgovornost tvoraca televizijskih programa, da stvaraju nešto kreativno, da stvaraju ono što nas uzdiže, da stvaraju programe koji će ojačati prave vrijednosti, to je odgovornost. Drugo, znati birati programe, ako vidim da mi neki program ne čini dobro, umanjuje vrijednosti, da pruža nešto negativno, moram promijeniti program. Kao što se činilo u mojem kamenom dobu kada smo čitali knjige koje nam nismo odgovarale, pa bismo odbacili tu knjigu. Treće, nečista mašta, koja ubija dušu. Kada je pojedinac navezan na računalo, rob računala tada naprosto gubi dušu. Ako na računalu tražiš loše programe, gubiš dušu. Zato televiziju i računalo treba koristiti za dobre stvari koja vas uzdižu“, rekao je Papa.

Druge pitanje upućeno Papi glasilo je: „Jeste li uspjeli osjetiti ljubav koju mlađi osjećaju prema vama?“ „Uvjek u susretu s mlađima – odgovorio je Papa - osjetim

radost, zbog idealja, zbog života. Ali vi imate jednu posebnost. Vi ste prvi naraštaj nakon rata. Vi ste cvjetovi jednog proljeća koji želeći naprijed i ne žele se vratiti razaranju, ne žele biti neprijatelji jedni drugima. I to je novo za mene. Vidim da ne želite razaranja, ne želite neprijateljstva. Imate veliki poziv, nikada ne gradite zidove, gradite samo mostove. To je radost koju nalazim u vama”, odgovorio je Papa.

Treće pitanje upućeno Papi glasilo je: „Koju biste poruku mira poslali nama?” Papa je ponovio ono što je već rekao: „o miru je lako pričati i moćnici često pričaju i teoretiziraju o miru dok zapravo prodaju oružje i šire rat. Očekujem iskrenost između onoga što mislite, osjećate i činite. Sve suprotno tome se zove dvoličnost. Prije nekoliko godina gledao sam film o ovom gradu. Naslov je bio „Most” i govorio je o ratnim stradanjima. Most uvijek ujedinjuje, ali ako se most ne koristi da spaja postaje jako negativna stvarnost. Zato od vas prvog naraštaja nakon rata očekujem iskrenost, a ne dvoličnost, da budete most koji će spajati”, rekao je Papa. Na kraju susreta Papa je okupljenim mladima više puta uputio blagoslov i pozdrav: „Mir vama” sa željom da grade mir, da budu mirotvorci, da izgrade zemlju mira.

Pape Franjo je stanovnicima Bosne i Hercegovine donio snažnu poruku mira, oprosta, pomirenja i suživota svih kršćana, muslimana i židova te svih drugih religija, kultura i naroda koji stoljećima zajedno žive na njenim prostorima.

Jasna Čapo, Caroline Hornstein Tomić i Katica Jurčević, uredile,
Didov san. Transgranična iskustva hrvatskih iseljenika

Institut za etnologiju i folkloristiku;

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2014, 288 str.

Vlasnik restorana "Didov san" na zagrebačkom Gornjem gradu artikulirao je verbalno i poslovno ono što je prvotni plan najvećeg broja migranata: vratiti se u zemlju ili, još radije i točnije, u rodno mjesto – doduše s velikim brojem godina na leđima, ali uspješan i vjeran podrijetlu i svim onim vrednotama koje ono u sebi nosi.

Za mnoge je takav plan ostao uistinu samo san, jer raznolike okolnosti nisu dozvatile da se on ostvari. Mnoge nade su pokopane, dok su neke tek kasnije ostvarene, ne od "sanjara" nego njihovih potomaka. Zbornik *Didov san* tematizira upravo ovakve slučajeve, pri čemu urednice zbornika znaju da, strogo uzevši, ovdje ne može biti govora o "povratku" nego o useljavanju. Jer "didovi" u iseljeništvu rođeni potomci ne *vraćaju* se, nego *dolaze* na grudu koja im nije "rodna".

Fenomen kojim se bavi ovaj zbornik nije ni jedinstven ni neobičan. Uopće u društvenim i kulturnim procesima on je pojava za koju različite struke imaju i različita imena. U biologiji je govor o *atavizmu*, u medicini o *recidivima* ili ponovnim pojавama bolesti za koju se smatralo da je odavno izlijječena; kulturolozi govore o "potonulom kulturnom dobru", to jest o slučajevima kada neki fenomen nestane poput rijeke ponornice, koja se tek kasnije iznenada pojavi na neslućenom mjestu i nastavi svoj tok.

S ovom terminologijom dali bi se opisati i slučajevi kakvih je velik broj opisan u ovom zborniku: "didov san" bi, prema tome, bio rijeka ponornica u prvoj dijelu svoga vidljivog toka, dok bi odluka potomaka bila „atavizam“ ili „recidiv“, to jest neočekivani korak u ostvarenju "didova sna".

Zbornik ima posebnu vrijednost (i čitateljsku draž) i u tome da on, osim stručnim prilozima, daje mjesta i glasovima onih kojima se dotična knjiga bavi. Razgovor s Katarinom Brozović-Bašić, kćerkom hrvatskog emigranta, rođenoj u Australiji, savršena je ilustracija u zborniku zastupljenih (hipo)teza, a istovremeno i dramatična isповijest osobe koja, unatoč svemu, ipak nalazi vlastite autentične odgovore i uspijeva sačuvati životnu ravnotežu. Možda bi lektiru knjige trebalo početi upravo s ovim tekstrom. Osim toga ova priča nije ni bez literarnih kvaliteta – to je usmjerost koja je preživjela sva putovanja i udaljenosti, sve lomove jezikā i kulturā – snazan, fascinirajući govor.

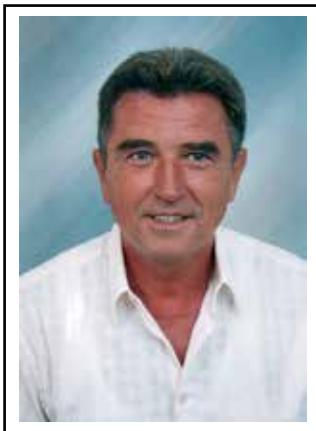
Motivi dolaska iz iseljeništva različiti su, a njihova povijest individualna. U pozadini svega stoji slika o Hrvatskoj kakvu su njegovali i prenosili roditelji na djecu, te unuke i prauroke. Nije nikakvo čudo da je ta slika u dobroj mjeri romantično obojena i da je više projekcija želje nego stvarnosti. Na pitanje kada je došla ideja o dolasku jedan "povratnik" iz Buenos Airesa odgovorio je da ona "nije došla, ona je stalno postojala", dok je kazivačica "Ana" (rođ. 1981) svoju odluku opisala riječima: "25

Jozo Džambo

godina sam volila to nešto što ne poznam direktno ... Znali smo puno toga ... ali nisi nikad bio. Čuo si da je Hrvatska kao raj!" Izrazito pozitivnu sliku o domovini svojih predaka ima i kazivačica "Lucia" (rođ. 1986): "uvijek slušaš kao: Hrvatska, super zemlja, sve super ... I ti misliš da je, ne znam, kao un cuento de hadas [kao bajka]."

Jedna od najvećih tegoba imigranata, ne uzimajući u obzir neizbjegni problem prilagodbe u novoj hrvatskoj domovini, jesu, kao i ranije, rastrgane obitelji i narušeni socijalni kontakti, jer na povratak odnosno useljenje odlučuju se samo pojedinci ili najuži krug obitelji. Skyp i e-mail s lakoćom prebrođuju daljinske veze, ali to su virtualni svjetovi. Život je nepredvidiv, stoga ne treba isključiti ni mogućnost da će nekada oni koji sada ostvaruju "didov san" i sâmi sanjati neke svoje snove o povratku, a koji će tek njihova djeca, unuci ili praunuci ostvariti.

VIKTOR DADIĆ

(26. srpanj 1955. – 1. svibnja 2015)

Član naše udruge Viktor Dadić, pok. Ivana, iznenada je preminuo 1. svibnja 2015. godine, na Pelješcu, putujući sa svojom suprugom prema svojoj vikend kući.

Pokojni je Viktor živio s obitelji u Mostaru, ali je svaki slobodni trenutak sa svojom obitelji i prijateljima nastojao provesti u svojoj kući na hrvatskoj obali Jadrana, na Pelješcu. Kad bi mostarski prijatelji pripremali neke zajedničke programe za kraj tjedna u Mostaru, on bi samo odgovorio: "Žao mi je, obala zove".

Viktor je proveo samo godinu dana u našoj gimnaziji u Visokom. On i njegov brat Ljubo bili su moja generacija koja je u Visoko došla 1970. godine. Viktor bi u šali znao reći da je imao najbrže prolazno vrijeme, no da je i ta jedna godina u Visokom ostavila neizbrisiv trag na njegovu životu.

Otkad smo se nakon dugih godina ponovno sreli i prepoznali na jednom od sabora naše Udruge u Visokom, do njegove prerane smrti vezivalo nas je iskreno i plogenosno prijateljstvo koje će se i nakon njegove smrti nastaviti između naših obitelji.

Viktor se rodio 26. srpnja 1955. godine (na sv. Anu) u Ševaš njivama u općini Čapljina, a već kao dječačić s obitelji je doselio u Travnik u kojem mu je otac službovao kao željeznički namještenik. Nakon završene osmogodišnje škole dolazi, zajedno s bratom Ljubom, u sjemenište u Visoko. Nakon završene prve godine napušta sjemenište te poхађa i završava gimnaziju u Travniku.

Pravni fakultet u Mostaru upisuje 1975. godine i na njemu diplomira 1979. godine. Odmah po dovršetku studija prava vraća se u Travnik i radi kao pravnik u Kombinatu "Borac" u Travniku do 1981. godine, nakon čega se zapošljava u GRO "Beton" u Metkoviću, kao rukovoditelj opće, pravne i kadrovske službe te ostaje na tom radnom mjestu do 1988. godine. Od 1988. godine do 1992. godine obavlja poslove predsjednika Suda za prekršaje u Čitluku, a od 1992. do 2000. godine predsjednik je Vijeća za prekršaje Mostar. Od 2000. do 2007. godine sudac je Županijskog suda za prekršaje u Mostaru.

Vinko Hrkać

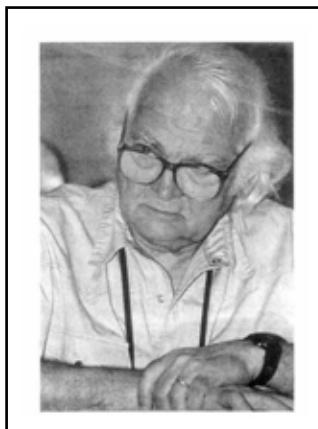
Nakon sudačke karijere, koja je prekinuta iz političkih razloga, pokojni Viktor ostaje bez zaposlenja te sa svojom obitelji ulazi u razdoblje nesigurne egzistencije. Prekinuta je jedna uspješna pravna karijera u koju je pokojni Viktor uložio puno truda uključujući i položen ispit suca za prekršaje, pravosudni te odvjetnički ispit. Ipak, početkom lipnja 2007. godine zapošljava se privremeno kao stručni suradnik za autorska i srodna prava u Institutu za intelektualno vlasništvo BiH, gdje radi do siječnja 2008. godine kada ponovno ostaje bez posla. U toj situaciji pokojni Viktor u travnju iste godine otvara vlastiti odvjetnički ured u Mostaru i radi kao odvjetnik do kolovoza 2010. godine.

U nešto povoljnijim političkim okolnostima u kolovozu 2010. godine prihvata ponudu za mjesto savjetnika ministra u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma u Sarajevu, a već u ožujku 2011. godine biva imenovan pomoćnikom ministra za finansijske, pravne i opće poslove u istom ministarstvu. Na poslovima u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma u Sarajevu završava radna karijera, ali i ovozemaljski život našeg Viktora.

Pokojni je Viktor pokopan 6. svibnja u mostarskom katoličkom groblju Maslina na mjestu s kojeg se pruža predivan pogled na cijeli Mostar koji je neizmjerno volio. Nakon pokopa održana je misa zadušnica u mostarskoj katedrali u kojoj je voditelj misnog slavlja naglasio uzoran vjernički život pokojnog Viktora i njegove obitelji. Posljednjem ispraćaju pokojnog Viktora, uz obitelj i rodbinu, prisustvovali su brojni vjernici, prijatelji i poznanici iz društvenog, vjerskog, kulturnog i političkog života Mostara i BiH, a našu je Udrugu predstavljalo nas nekoliko članova Udruge, uglavnom Viktorovih gimnazijskih kolega.

Proslavi svog 60. rođendana Viktor neće fizički nazočiti, ali će se njegova obitelj i prijatelji okupiti na sv. Anu u njegovoj kući na Pelješcu kako bi proslavili njegov ovozemaljski život i zahvalili Bogu za dar njegova života uz pjesmu "Srce vuče južnom kraju".

Pokoj vječni daruj mu, Gospodine, i svjetlost vječna neka mu svijetli!

KRUNOSLAV PRANJIĆ (1931-2015)

Krunoslav Pranjić rođen je 7. siječnja 1931. godine u Zenici, a umro 8. svibnja 2015. u Zagrebu. Srednju školu završio je dijelom u Visokom (kod franjevaca), a dijelom u Travniku (kod isusovaca). Studij kroatistike te ruskoga jezika i književnosti završio je u Zagrebu 1954. godine, a već od 1956. počinje raditi na Filozofskom fakultetu u Zagrebu kao asistent profesoru Ljudevitu Jonkeu. Bio je nasljednik prof. Ljudevita Jonkea na mjestu predstojnika Katedre za suvremenih hrvatski književni jezik. Godine 1975. utemeljuje na Odsjeku za kroatistiku Katedru za stilistiku, kojoj je bio predstojnik sve do umirovljenja 2001. godine. Školsku godinu 1968/1969. proveo je na Kalifornijskom sveučilištu u Berkeleyu, a 1976/1977. i 1992/1993. na sveučilištu u Amsterdamu. Doktorirao je 1967. temom *Jezik i stil Matoševe priповједаčke proze*. Bio je vrlo rado viđen gost predavač na svim hrvatskim i na tridesetak inozemnih sveučilišta.

U svom tekstu pod naslovom *Jedan akademski curriculum*, pisanome povodom umirovljenja professora emeritusa Krunoslava Pranjića, kolega Krešimir Bagić, Pranjićev nasljednik na mjestu predstojnika Katedre za stilistiku Odsjeka za kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, napisao je da se Pranjić u svakom svome tekstu „pojavljuje u dvojnoj ulozi – kao stilističar, tj. onaj koji analizira tudi stil, i kao stilist, tj. onaj koji pritom pomno kreira vlastiti stil. Njegov je diskurz prepun jezičnih igara, figura, ekspresivnih izraza, duhovitih formulacija, razgovornih frazema...“. To da se pokojni prof. Pranjić, naš dragi Kruno, u gotovo svakom svome tekstu doista pojavljuje i u ulozi stilističara i u ulozi stilista doista je njegova bitna i najoriginalnija osebujnost. Kruno je naime sve svoje tekstove brusio i pomno cizelirao, kada jednako pomno pa možda čak i pomnije od autora tekstova koje je lingvostilistički analizirao. Ta je osebujnost obilježila sve njegove autorske knjige, od kultne knjige *Jezik i književno djelo* (objavljene u tri izdanja: 1968, 1972. i 1985), preko monografije *Jezik i stil Matoševe priповједаčke proze* (1972) do knjiga *Jezikom i stilom kroz*

Ivo Pranjković

književnost (1986. i 1991), *Iz-Bos-ne k Europi* (1998) i *O Krležinu stilu & koje o čem još* (2002). Ta je osebujnost dakako bila prisutna i u svim njegovim predavanjima, seminarima i uopće javnim istupima.

Kad je riječ o Kruninim knjigama, i ovom bih prilikom posebno istakao vrijednost i važnost njegove prve knjige *Jezik i književno djelo*, koja sasvim sigurno, uz Jonkeovu knjigu *Književni jezik i u teoriji i praksi*, Brozovićev *Standardni jezik*, Katičićeve *Jezikoslovne oglede* i Vinceovu knjigu *Putovima hrvatskoga književnog jezika*, pripada kulnim knjiga iz naše struke objavljenima u drugoj polovici prošloga stoljeća. Ta je knjiga, s podnaslovom *Ogledi za lingvostilističku analizu književnih tekstova*, na velika vrata uvela stilistička istraživanja kako u kroatistiku tako i u našu sredinu uopće. To ne vrijedi samo za stilističke pristupe književnim djelima, koji se zasnivaju na opisu stilskih postupaka karakterističnih za pojedinoga pisca i za pojedino njegovo djelo, tj. ponajprije na uočavanju i opisivanju tzv. stilema (koje smo u kuloarima znali nazivati i „krunemima“), nego i za funkcionalnostilistički pristup. Kruno je naime bio prvi koji je u našu sredinu uveo učenje o funkcionalnim stilovima standardnoga jezika (prvi tekst u knjizi *Jezik i književno djelo* iz 1968. godine pod naslovom *Suvremeniji jezik – stvarnost različitih stilova* objavljen je prethodno, 1965. godine u časopisu *Pogledi i iskustva u reformi školstva*). Specifično je za profesora Pranjića i to da je, pogotovo nakon prvih dviju knjiga, svoje stilografske raščlambe počeo obilno nadopunjavati zapažanjima o spoznajnim, svetonazorskim, etičkim i kulturološkim dimenzijama pojedinih književnih djela, što mnogim njegovim ogledima pridodaje vrlo specifičnu filozofičnu dimenziju, pa čak i svojevrnu umjetničku vrijednost.

Moja generacija slušala je profesora Pranjića s oduševljenjem i zato što je bio više nego atraktivni predavač i zato što je nudio posve nove poglede i na studij jezika i na studij književnosti, a posebno zato što je ta dva studija umio tako spretno i logično povezati da su nam se počeli doimati kao jedna organska cjelina. Kruno je u naše vrijeme (upisali smo studij 1969) bio u punoj snazi i u punom sjaju. Tek se bio vratio iz Amerike i bio je u zvanju docenta. U mom slučaju Kruno je presudno utjecao i na to da se žarište moga interesa okrene prema jezikoslovlju. I dalje sam naravno volio književnost, ali mi se nakon Kruninih predavanja počelo činiti da je jezik na neki način zahvalnija tema znanstvenoga proučavanja jer je konkretniji i dostupniji znanstvenim raščlambama, a da je književnost nekako fluidnija i neuhvatljiva, kao uostalom i svaka druga umjetnost.

Profesor Pranjić analizirao je jezik i stil velikog broja hrvatskih pisaca, uključujući i filologe. Najviše se i najradije bavio Matošem, Krležom i Andrićem, ali je pisao i o Šimiću, fra Grgi Martiću, fra Julijanu Jeleniću, fra Ignaciju Gavranu i drugim bosanskim franjevcima, o Frani Petriću, o I. G. Kovačiću, D. Cesariću, A. Šenoi, G. Krklecu, I. Slamnigu, B. Radakoviću, o Lj. Jonkeu, o S. Ježiću, o A. Flakeru, o I. Franđešu, o V. Kaleniću itd. Pisao je dakako i o piscima izvan Hrvatske, npr. o Erazmu Roterdamskom, Vuku Karadžiću i Đuri Daničiću, o P. P. Njegošu, o S. Vinaveru, o

Maku Dizdaru, o Midhatu Begiću, o Miodragu Popoviću, Branku Čopiću, o Esadu Mekuliju itd.

Osim kao stilističar prof. Pranjić bio je aktivan i kao suautor (s Lj. Jonkeom, E. Leskovar i I. Škarićem) *Tečaja hrvatsko-srpskog jezika* (I-II, 1965), kao prevodilac s ruskoga, francuskoga i engleskoga, posebice kao prevodilac Tolstojeve Ane Karenjine, zatim kao urednik, posebno kao suurednik (a Aleksandrom Flakerom) vrlo važne knjige *Hrvatska književnost u evropskom kontekstu* (1978), kao urednik u Centralnoj redakciji Enciklopedije Jugoslavije, kao član uredništva časopisa *Umjetnost riječi* i *Govor* te kao dugogodišnji tajnik Seminara za strane slaviste. Bio je također voditelj Postdiplomskog studija književnosti te mentor u izradi vrlo velikoga broja diplomskih radova, magisterija i doktorata.

Dragi naš Kruno, budi uvjeren da si svojim odlaskom ostavio veliku i bolnu prazninu ne samo u srcima svoje obitelji, posebno svoje djece i svoje supruge Davorke. Ostavio si duboku prazninu i u srcima svih nas koji smo s tobom prijateljevali, ali i u srcima tvojih studenata, tvojih fakultetskih kolega, tvojih teniskih partnera i svih onih koji su imali čast da te upoznaju, da te slušaju i da s tobom druguju. Neka je pokoj vječni tvojoj širokoj i plemenitoj duši!

Članovi udruge

A

Akalović, Filip	I. Ranger/I	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 373 09 49 mob.: 00385 91 463 55 46	akalovicj@gmail.com
Ančić, Mladen	s. Pokrajčići,	72250 Nova Bila	(BiH)		
Andrić, Josip	Hinter den Gärten 17	89231 Neu-Ulm	(D)	Tel.: 0049 731 492 00 356	andricjo@googlemail.com
Andrijanić, Anto	Schonbühlstr. 35	70188 Stuttgart	(D)		
Andželović, Petar	Selska cesta 77	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 302 04 23	andjelovic.petar@gmail.com
Antolović, Jelenko	Jahradnikova 12	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 664 19 99	
Antolović, Josip	Ivana Rangera 1/II	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 373 46 57	antolovic.jozo@gmail.com
Antunović, Tomislav	Igelweg 2-4	65428 Rüsselsheim	(D)	Tel.: 0049 6142 798 981	deukro@t-online.de
Arelić, Marko	A. Stipančića 24	10000 Zagreb	(HR)		

B

Baketarić, Mijo	Zvonimirova 45	34310 Pleternica	(HR)	Mob.: 00385 98 870 902	udruga-invalida-rada@po.htnet
Bakula, Vinko	Matije Gupca 4	Brežje 10431 Sveta Nedelj	(HR)	Tel.: 00385 1 337 05 78	vbakula@mup.hr
Baotić, Joso	Kozari bok, I. odv.5	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 240 76 09	
Baotić, Mato	Passweg 7	44867 Bochum	(D)		
Barać, Ivica	Novački Vidikovac 1	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 291 5239	ivica.barac@morph.hr
Barbarić, Mate	Niedergirmessergasse 43	35576 Wetzlar	(D)		
Barbić, Pero	Ulica hrvat. branitelja	11 72250 Vitez	(BiH)	Tel.: 00387 30 714 881	
Barbić, Tomo	Am Ziegelstandel 3	86830 Schwabmünchen	(D)	Tel.: 0049 8232 78414	ljubo305@gmx.net
Barišić, Rudolf	Colerusgasse 32/6/5	1220 Wien	(A)	Tel.: 0043 1 958 86 09	rudobarisic@gmx.at
Barun, fra Andelko	Gorička cesta bb	80101 Livno	(BiH)	Tel.: 00387 24 200 311	barun.andjelko@gmail.com
Barun, Andelko	Stjepana II Kotromanića bb	80101 Livno	(BiH)	Tel.: 00387 34 332 848	
Barun, Luka	Lusnić bb	80101 Livno	(BiH)	Tel.: 00387 63 491 413	
Batarilo, Anto	Wilhelm-Leuschner 11	71034 Böblingen	(D)	Tel.: 0049 7031 273 932	
Batarilo, Mijo	Vl. Nazora bb, župni ured Novi Šeher	72254 Novi Šeher	(BiH)		
Bešker, Stipo	VIII Trnava 11	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 294 70 87	stipo.besker@gmail.com
Bešlić, Franjo	Gollierstr. 63	80339 München	(D)	Tel.: 0049 89 714 93 42	franjobeslic@web.de
Blažanović, Vlatko	Jalševečka 22	10040 Zagreb	(HR)	Mob.: 00385 98 9680 807	vlatko.blazanovic@gmail.com
Blažević, Ivo	Ostrogovićeva 10	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 667 89 97	ivo.blazevic@allianz.hr
Boban, Frano	Benkov put 11	10000 Zagreb	(HR)		frano@novebojemedija.hr
Bosankić, Mijo	Poljana R. Boškovića 6	20000 Dubrovnik	(HR)		
Bošnjak, Ilija	Zollstr. 14b	6060 Hall in Tirol	(A)	Tel.: 0043 6644 888507	ilbosnjak@gmail.com
Brajinović, Marijan	Burgerspittalgasse 17-19	1060 Wien	(A)	Tel.: 0043 222 59715878	
Brizić, Ivan	H.V. Hrvatinica 53	30101 Jajce	(BiH)		
Brkićić, Ivan	Stubička 99	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 363 06 38	ibrkicic@inet.hr
Brzović, Ivan	Krste Hegedušića 23	10360 Sesvete	(HR)		
Brzović, Jandre	Ravensburger str. 32	86150 Augsburg	(D)		
Bubalo, fra Ivan	Aleja Bosne Srebrenice 111	71000 Sarajevo	(BiH)	Tel.: 00387 33 453 266	
Bubalović, Tadija	Kneginečka 10	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 301 00 60	
Budeš, Radovan	Selska 19/2	10000 Zagreb	(HR)		radovan@filaks.hr
Bulaja, Ivan	Ivanecka 31	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 364 31 72	
Bulić, Mario	Karamanov prolaz 2/9	10020 Zagreb	(HR)	Mob.: 098 742 579	
Bungić, Vlatko	Platanen Str. 51	82024 Taufkirchen	(D)		

Č

Čilić, Dario	Vatroslava Lisinskog 7	34550 Pakrac		
Čolić, Saša	Havidićeva 2	10020 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 98 163 92 29
Čović, Berislav	Stud. dom "S. Radić" Jarunska 2	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 98 943 16 84
Čuljak, Mario	Ploča bb	88440 Prozor	(BiH)	Tel.: 00387 63 406 452
Čuturić, Branimir	Astern str. 79	90765 Furth	(D)	

Ć

Ćaćić, Ivo	Klekovačka 28	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 291 12 17
Ćaćić, Jozo	Tullastr. 16	77652 Offenburg	(D)	Tel.: 0049 781 75697
Ćošković, Pejo	Hrgovići 28	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 363 57 03
Ćosić, Dajana	N.Š. Zrinski bb	72260 Busovača	(BiH)	Tel.: 00385 95 542 3768
Ćosić, Martina	Solakovići	72260 Busovača	(BiH)	Tel.: 00387 63 880-304

D

Dadić, Ljubo	Trebižat bb	Čapljina	(BiH)	Tel.: 00387 36 322 521
Dadić, Marijan,	Aloeweg 3	51109 Köln	(D)	Tel.: 0049 221 3400526
† Dadić, Viktor	Biskupa Buconjića 32/E	36000 Mostar	(BiH)	Tel.: 00387 36 320 411
Dadić fra Zdravko	Ul. Roberta Močiljanina 14 A	10040 Dubrava Zagreb	(HR)	zdravko.dadic@yahoo.com
Damjanović, Vitor	Friedrich-Kaiser-Gasse 106/15-16	1150 Wien	(A)	
Dilber, Filip	Podomarska 15	10040 Zagreb – Dubrava	(HR)	Tel.: 00385 97 7522 115
Dilber, Ivan	Podomarska 15	10040 Zagreb – Dubrava	(HR)	Tel.: 00385 97 7287 595
Didović, Zvonimir	Benkovačko selo 75	23420 Benkovac	(HR)	Tel.: 00385 99 693 4310
Dolibašić, Ivan	Baranjska 15	35000 Slavonski Brod	(HR)	Tel.: 00385 35 272 464
Dolibašić, Mato	Gasserweiher 19	6840 Gotzis	(A)	
Dolić, Tomo	15 Maurice Coulter Mews Toronto Ontario M3M-3K3	Canada		tandmdolic@rogers.com
Dugonjić, Anto	Istarska 1	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 374 51 23
Duvnjak, Marko	Ul. B. Magovca 44/135	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00387 1 667 52 55
Duvnjak, fra Stjepan	Kraljice Katarine br.1	72244 Kraljeva Sutjeska	(BiH)	

DŽ

Džaja, Srećko	Horwarthstr. 29/1	80804 München	(D)	Tel.: 0049 89 366 686
Džambo, Jozo	Blütenstr. 8	80799 München	(D)	Tel.: 0049 89 272 47 80
Džeko, Katarina	Taborska 3	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 97 7645 410
Džidžić, Berislav	Ripci 34	88440 Prozor	(BiH)	Tel.: 00387 36 780 028

D

Đoja, Anto	Bickenstück 18	58099 Hagen	(D)	Tel.: 0049 2331 631 869
Đogaš, Franjo	Ozaljska 105	10020 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 652 10 06

F

Filipović, Adam	Trg kralja Zvonimira 18	32000 Županja	(HR)	Tel.: 00385 32 832 930
Filipović, Dominko	N. Pavića 26	10090 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 389 62 62
Filipović, Perica	A. M. Reljković 136	32260 Gunja	(HR)	Tel.: 00385 32 881 474
Franjičević, Anto	Mladice bb	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 346 04 54

G

Gavran, Ivan	Trg grada Prato 2	71000 Sarajevo	(BiH)	ivan.gavran@hotmail.com
Gelo, Josip	Stjepana II. Kotromanića bb	80101 Livno	(BiH) Tel: 00387 34 200 376	
Grgić, Marko	Vergal 48	52466 Novigrad	(HR)	info@grgic.ch
Grgić, Mato,	Käthe-Kollwitz-Str. 10	83301 Trannrent	(D)	
Grgić, Tomo	Augusta Šenoe 12	10370 Dugo Selo	(HR) mob.: 091 2753 763	
Gučanin, Alojz	Kulina bana T-6	72225 Vitez	(BiH) Tel: 00387 30 711 179	
Gučanin, Dragan	Nova Bila b.b.	72276 Nova Bila	(BiH) Tel: 00387 30 707410	lasva.comerc@tel.net.ba
Gučanin, Kazimir	Lerchenstr. 64	73650 Winterbach	(D) Tel: 0049 7181 706856	
Gudeljević, Šime	Jurja Ves, II. odv. 1	10000 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 234 05 55	sime.gudeljevic@fero-term.hr

H

Harni, Slavko	Jakopović 15	10040 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 298 61 86	sharni@nsk.hr
Herceg, Milan	Čakovečka 128a (Pušćina)	40305 Nedelišće	(HR) Tel: 00385 40 895 166	milan.herceg@viko.hr
Hrgovčić, Martin	9419 Sharpview Dr. Houston Texas 77036		USA Tel./fax: 713 7749696	
Hrkac, Marinko	Plehanov put 2	10090 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 3470 536	hrkaci.zg@gmail.com
Hrkac, Pero	Čikoševa 5	10000 Zagreb	(HR)	
Hrkac, Vinko	Tuškanac 29E	10000 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 480 44 09	vinko.hrkac@dipatris.hr

I

Ištuk, fra Miroslav	Gorička cesta bb	80101 Livno	(BiH) Tel: 00387 24 200 311	
Ivanković, Ante	Gospodска 15	10000 Zagreb	(HR) Tel: 00385 98 1988 355	
Ivanković, Ivan	Mažuranićeva 2	10410 Velika Gorica	(HR) Tel: 00385 1 6215037	ivan.ivankovic1@gmail.com
Ivanković, Ivan	Lepanske bitke 5	23000 Zadar	(HR) Mob.: 095 8455 520	
Ivanković, Željko	Višnjik 44	71000 Sarajevo	(BiH) Tel: 00387 33 216052	zeljkoivankovic@yahoo.com

J

Jajalo, Ilija	Mala Rasinja 18	48312 Rasinja	(HR) Tel: 00385 48 837 535	
Jarak, Vjeko (Božo)	Zavojna bb	42000 Varaždin	(HR) Tel: 003875 42 232 433	
Jeleč, Ivan,	Diedenhofer Str.1	70435 Stuttgart	(D) Tel: 0049 711 25 79 742	ivan.jelec@live.de
Jeleč, Mirko	Borje 20	10382 Blaškovec (Donja Zelina)	(HR) Tel: 00385 1 2065931	
Jelić, fra Ivan	Jaklići 104	88440 Rama-Prozor	Mob.: 00387 63 358 432	
Jeličić, Anto	Heiterwangerstr. 72	81373 München	(D) Tel./fax: 0049 89 7608 241	
Jeličić, Slavko	Gračanska cesta 5D	10000 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 4573 951	
Jelušić, Janko,	Osterdelle 9a	42489 Wülfrath	(D) Tel: 0049 2058 71450	jankojelusic@hotmail.de
Jerković, Jozo	Auf der Gemarké 19A	40625 Düsseldorf	(D) Tel: 0049 211 87514432	
Jerković, Marijan	Ištvanićeva 4	10360 Sesvete	(HR) Tel: 00385 1 200 60 26	
Jerković, Mijat (Mijo)	Mate Grkovića 44b	35107 Podvinje	(HR) Tel: 00385 35 461 220	jerkovicmijo@net.hr
Jezildžić, Pero	Jazvine bb	72260 Busovača	(BiH) Tel: 00387 87 732 566	
Jolić, Leonardo	Išćanska 3	10020 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 621 9909	leonardo@maxaicher.hr
Jolić Ivo	Stipančićeva 25	10000 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 3695 270	ivojolic@gmx.de
Jolić, Robert	Trg fra Mije Čuića 1	80240 Tomislavgrad	(BiH) Tel: 00387 34 352 295	rjolic@tel.net.ba
Jozić, Drago,	Graničarska 32	32260 Gunja	(HR) Tel: 00385 32 881 223	drago.jozic@hzz.hr
Jozić, Ivo	Johann-von-Hattstein 2	79111 Freiburg	(D) Tel: 0049 761 491 434	ivo.jozic@web.de
Jozić, fra Mirko	Samostan sv. Ante Dubrave	76205 Seonjaci	(BiH)	
Jukić, Alojz	Koledinečka 3	10000 Zagreb	(HR) Tel: 00385 1 2988 927	
Jukić, fra Marko	Rkt. župni ured, Suho Polje	80320 Kupres	(BiH) Tel: 00387 34 275 000	

Jurić, Ivan	Ravan bb	72260 Busovača	Tel.: 00387 63 193 443	vany-jo@hotmail.com
Jurilj, Ivan	Kopačevski put 10	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 388 80 25	

K

Kajić, Petar	Muhašinovići 41	71300 Visoko	(BiH)	petarkajic@yahoo.com
Karajica, Tomo	Šaškovečka 48	10370 Dugo Selo	(HR) mob.: 098 998 2190	
Karaula, fra Marijan Zagrebačka 18		71000 Sarajevo	(BiH)	marijankaraula@bih.net.ba
Karaula, Ivica	Ivana Kukuljevića 16	10290 Zaprešić	(HR) Mob.: 098 / 906 07 91	
Karajica fra Stipo	Ul. Roberta Močiljanina 14 A	10040 Dubrava Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 200 1256	stipo.karajica@yahoo.com
Klarić, Tvtorko	Trg D. Domjanića 4	49210 Zabok	(HR) Mob.: 098 / 453 515	
Komšo, Stanko	Lozančićeva 17	10291 Prigorje Brdovečko	(HR)	
Kordić, Ivan	Vatrogasna 15	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 375 04 68	
Kovač, Andrija	II. Spnički odvojak 5C	10000 Zagreb	(HR)	andrija.kovac@inspektorat.hr
Kovačić, Ivo	Ul. J. Dalmatinca 5/II	1000 Zagreb	(HR)	
Kovačević, Mile	Dankovečka 9	10040 Dubrava/Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 285 05 98	
Kozić, Bono	J. Stadlera 58	10000 Zagreb		bono.kozic@zg.t-com.hr
Krešo-Lovrić, Mijo	Zvonimira Rogoza 5	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 611 42 73	hrvojekl@yahoo.com
Kristić, Ivan	Tina Ujevića 59	21276 Vrgorac	(HR) Mob: 099/477-990	Ivan.Kristic@st.t-com.hr
Križanac, Stipo	Ulica hrvatskih branitelja	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 714720	stipo.krizanac@gmail.com
Križanac, Miran	Berte Kučere 5	70101 Jajce	(BiH) Tel: 00387 63 108 764	miran.krizanac@gmail.com
Kuhtreiber, Anton	Bul. Kralja Tvrtka 17a/5	72000 Zenica	(BiH)	
Kujundžija, Zdravko	Emerika Bluma 5	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 215 696	zdravko@kujundzija.com
Kvesić, Ivan	Braće Žagar 3	51307 Prezid	(HR) Tel.: 00385 51 822 203	

L

Lekić, Petar	Bolnica Nova Bila	72250 Vitez	(BiH)	olgalekic@yahoo.com
Lekić, Bono-Vladislav	Prve primorske čete 35	Vodice	(RH) Tel.: 022 441 911	
Lipovac, fra Blaž	Aleja Bosne Srebrenе 111	71000 Sarajevo	(BiH)	
Lončar, Ilija	Wassevendreef 3	4641 DA Ossenrecht	(NL)	
Lončar, Marko	Kralja Tomislava b.b.	88440 Prozor	(BiH) Tel.: 00387 36 771 429	marko.loncar2@tel.net.ba
Lovrić, Anto	Brueckegasse 6/1/8	1060 Wien	(A) Tel.: 0043 699 812 93 152	
Lovrić, Franjo	Knollgasse 55/7	1100 Wien	(A) Tel.: 0043 620 60 93	
Lovrić, Ljubo	K. Katarine 8	30101 Jajce	(BiH) Tel.: 00387 80 658 222; 658 033	
Lovrić, Ivo	Laurenčićeva 6	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 614 39 32	
Lovrić, Petar	Kameniti stol 4B	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 458 06 54	
Lovrić, Stjepan	Manhart str. 53/7/2	2000 Sstocheren	(A)	stefan.lovric@gmx.at
Lovrić, Zlatan	Šetalište 7	71270 Fojnica	(BiH) Tel.: 00387 30 831 118	
Ložić, Franjo	Diemelstr. 20,	44807 Bochum	(D) Tel.: 0049 234 504 125	franjo.lozic@web.de
Ložić, Mato	Gornjodravska obala 96	31000 Osijek	(HR)	
Lučić, Franjo	Ul. kr. Tvrtka 3/24	Novi Travnik	(BiH)	
Lukić, fra Božo	Ul. Roberta Močiljanina 14 A	10040 Dubrava Zagreb	(HR)	lujic.bozo@gmail.hr

LJ

Ljevar, Ferdo	Vebera Tkalcđevića 44	10040 Zagreb	(HR)	
Ljubas, Josip	Tome Bakača 28	35000 Slavonski Brod	(HR) Mob.: 098 9113178	ljubaszora@yahoo.com
Ljubićić, Jozo	Brest d.o. 6	44250 Petrinja	(HR) Tel.: 00385 44 822509	jozo.ljubicic@gmail.com

M

Majdandžić, dr. Jozo	Scheurebenweg 6b	55253 Mainz	(D)	Tel.: 0049 6131 232758
Majić, Vlatko	Starčevića 3	23350 Pag	(HR)	Mob.: 098 859 958 vlatko.majic@zd.t-com.hr
Malekinušić, Ante	Prigorška 22	10380 Goričica	(HR)	Tel.: 00385 1 206 52 06
Mandić, Mato	Ul. Gradi 9/j, Pobri	51000 Opatija	(HR)	Tel.: 00385 51 712552
Marcinković, Mato	Kastavsk a cesta 23 B	51211 Matulji	(HR)	Tel.: 00385 51 274345
Marić, fra Ante	Franjevačka	88000 Mostar	(BiH)	Tel.: 00387 36 319 688 fraante.maric@tel.net.ba
Marić, Niko	Podravska 7	31000 Osijek	(HR)	Tel.: 00385 31 375 128 nikomaric1952@gmail.com
Marić, Valentina	Podjeli b.b.	Nova Bila		Tel.: 00387 63 275 668 tina.maric@hotmail.com
Marijan, Nenad	Ljerke Šram br. 4	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 615 36 25
Marinčić, Mile	Šíftarova 48	10310 Ivanić Grad	(HR)	Mob.: 091/57 44 1278 mile.marincic66@gmail.com
Markešić, Ivan	Prilaz I.Visine 7/7	10020 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 655 79 89 ivan.markesic@pilar.hr
Markešić, Mato	Avde Smajlovića 33	71000 Sarajevo	(BiH)	Tel.: 00387 33 642 635 mmarkesic@hotmail.com
Markija, Ivo	Bakovići bb	71270 Fojnica	(BiH)	Tel.: 00387 30 803 314
Markotić, Ena	Franjevačka br. 9	71300 Visoko	(BiH)	Tel.: 00387 62 274 888 eno.markotic@hotmail.com
Markotić, Lucija	Franjevačka br. 9	71300 Visoko	(BiH)	Tel.: 00387 61 074 914 lucija.markotic@hotmail.com
Marković, Božo	Lošinj. brodogradit. 72	51550 Mali Lošinj	(HR)	Tel.: 00385 51 233 047 bozo.markovic@hotmail.com
Marković, fra Ivo	Franjevačka 6	71000 Sarajevo	(BiH)	ivoirm@hotmail.com
Marković, Nikola	Stjepana Radića	72250 Vitez	(BiH)	Tel.: 00387 30 711 198
Martić, Luka	Našićka 4	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00387 1 4830751 lukamartic@net.hr
Martinović, fra Perica	Franjevački samostan Tolisa	76272 Tolisa	(BiH)	
Matić, Slobodan	Habdelića 5A 10431	Sveta Nedelja	(HR)	Tel.: 00385 1 3095 915 slobodan.matic@spes.hr
Matijević, Vencel	Uzarići bb	88220 Široki Brijeg	(BiH)	Tel.: 00387 36 715 530
Matković, Anto	Ulica platana 6/1	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 2988912 matkovic.anto@gmail.com
Medo, Stipo	M. Bašića 17A, Jablanovec	10290 Zaprešić	(HR)	stipanm@hotmail.com
Mihaljević, Vine	Baranjska 8	10430 Samobor	(HR)	Tel.: 00385 98 809 555 vine.mihaljevic@pilar.hr
Mijatović, Andelko	Bauerova 12	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 455 14 37
Mijatović, Marko	A. Kovačića 7	49 000 Krapina	(HR)	Tel.: 00385 49 370 232
Mijić, Predrag	Bartholomäus P14/II	1170 Wien	(A)	
Mijoč, Rudolf	Stolberggasse 31-33/3/3	1050 Wien	(A)	www.birin-kupres.com
Mikulić, Stanko	Svetoklarska 5F	10020 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 6571122 stanko.mikulic@gmail.com
Milas fra Dalibor	Franjevačka 1	88000 Mostar	(BiH)	00387 63 459 736 dalibor.milas@gmail.com
Miljak, Vinko	Mostarska bb	72260 Busovača	(BiH)	Tel.: 00387 87 733 284
Miškić, Anto	Trg bana Jelačića 11	20350 Metković	(HR)	Tel.: 00381 20 682 132 obrvan.miskic@st.t-com.hr
Mišura, Dragan	Sopot 112	88440 Prozor-Rama	(BiH)	
Mittermayer, Stjepan	Hribarov prilaz 5/5,	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 662 02 35
Mlakić, Danijel	Kralja Tvrta bb	72250 Vitez	(BiH)	Tel.: 00387 30 712 854
Musa, Vitomir	A. izviđača 2	10000 Zagreb	(HR)	

N

Neimarović, Josip	Pujanke 28	21000 Split	(HR)	Tel.: 00385 21 379 036
Nevistić, Božo	Bijeli put bb	72276 Nova Bila	(BiH)	Tel.: 00387 30 707 168
Nikolić, Ivan	Cvjetna br. 6	10362 Kašina	(HR)	
Novokmet, Slavko	Ivekovićeva 19	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 245 14 68
Nuić, Tihomir	Rampart 8	5070 Frick	(CH)	Tel.: 0041 62 871 44 23
Nujić, Ivan	Bosne Srebrene 4	71300 Visoko	(BiH)	inujic1@gmail.com
Nujić, Mijo	Kettler Str. 13	67065 Ludwigsfahnen	(D)	Tel.: 0049 621 574 738 mijonujic@web.de

S

Selak, Marko	Europastr. 27	78549 Sapichingen	(D)	
Semić, Malik	Taukčići bb	71300 Visoko	(BiH) Tel.: 00387 62 231 774	seman-dribler@hotmail.com
Semren, fra Marko	Kralja Petra I. 80	78000 Banja Luka		marko.semren@gmail.com
Semren, Jure	Bila	80205 Guber/Livno	(BiH) Tel.: 00387 34 243402	
Semren, Zoran	Bila	80205 Guber/Livno	(BiH)	zsemren@yahoo.com
Semunović, Anto	Savski gaj, XII. put/6	10000 Zagreb		
Sesar, Mirko.	Svetoklarska 5E	10020 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 655 51 95	mirko.sesar1@inet.hr
Sičaja, Drago	Hrvatskog proljeća 9	10370 Rugvica		
Slišković, Zdravko	Kirchenviertel 1	9500 Villach	(A)	slisko@aon.at
Slišković, Ivo	Rajterova 175	42240 Ivanec	(H) Tel.: 00385 42 781 041	
Soldo, Ivan	Watzmannstr. 65	84034 Landshut	(D)	
Stanić, Ivica	Ljudevita Gaja 27	35000 Slavonski Brod	(HR) Mob: 091 447 77 71	
Stipić, fra Jure	Ul. kralja P. Svačića 11	44410 Gvozd		
Stipić, Juro	Schallergasse 32/19	1120 Wien	(A)	e-mail: juro.stipic@chello.at
Stojak, Danijel	Brizjak 42	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 726 733	
Stojak, Marijo,	Saršoni 16	51216 Viškovo	Tel.: 00385 91 7623599	mario.stojak@skole.hr
Stojić, Ante	Donji Hamzići bb	Čitluk	(BiH) Mob.: 00387 61 204 847	
Suša, Stipe	Ljudevita Gaja 28	10290 Zaprešić	(HR) Tel.: 00385 1 3354006	

Š

Šagolj, Ivo	Kralja Zvonimira 18/2	88000 Mostar	(BiH) Tel.: 00387 36 324284	
Šapina, Danijel	S. Ahmedova 41	70230 Bugojno	(BiH) Mob.: 00387 61 996 429	danes@bih-net.ba
Šaravanja, Pavo	NES 1259 8530 Deutsch	Landsberg	(A)	
Šarčević, Ilija	Travanjska 21a	10360 Sesvete		
Šarčević, fra Ivan,	Aleja Bosne Srebrene 111	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 453 266	ivansar@bih.net.ba
Šarčević, fra Luka	Lintforterstr. 83	47445 Moers	(D) Tel: 0049 284 172013	hkm.moers@t-online.de
Šarčević, Mijo	D. Kodrmana 13	10290 Zaprešić	(HR) Tel.: 00385 1 331 11 71	
Šarić, Stipo	Majevička 19	10000 Zagreb	(HR)	
Ševo, Ivan	Franjevački samostan	88000 Mostar	(BiH)	
Šimunović, Ivan	Kriješnice 15	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 243 1306	
Šimunović, Ljupko	Planinska 26	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 1 200 76 89	ljupko.simunovic@fpz.hr
Širić, Ferdo	Našička 16	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 363 45 79	siric@tehnmont.net
Šokčević, Žarko	Blümlisalpstrasse 77A	3627 Heimberg	(CH) Tel.: 0041 33 2263639	zarko.sokcevic@spitalstsag.ch
Šoljić, Ante	Sustjepan 39	20236 Mokošica	(HR) Tel.: 00385 20 450 029	anter941@gmail.com
Špionjak, Marko	St. Leonhard 4	83547 Bahensham	(D)	

T

Tadić, Ivo	Školska 22	10294 D. Pušća / Zaprešić	(HR)	
Tadić, Luka	Trpimirova 29 (stan Kovačević)	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 455 12 60	
Tadić, Petar	Poljana Zvonimira Dražića II	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 363 74 05	petartadic@xnet.hr
Tikvić, Ivo	Aberlestr. 11	81371 München	(D)	
Tikvić, Niko	Side Košutić 8	10090 Susedgrad	(HR) Tel.: 00385 1 346 23 23	niko.tikvic@xnet.hr
Tolnaj, Josip	Sv. Antuna 5	43000 Bjelovar	(HR) Tel.: 00385 43 242 696	
Tomas, Mato	A. Jakšića 4	10040 Zagreb	(HR)	
Tomas, Ivica	Prilaz V. Holjevca 6a	47000 Karlovac	(HR)	
Tomas, Mirko	Perlachweg 369	6073 Sistrans	(A) Tel.: 0043 512 379 822	

Tomić, Jozo	Trg kralja Tomislava 12	35214 Donji Andrijevci	(HR)	Tel.: 00385 35 471 261	
Tomić, Marinko	Saborska 19	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 285 96 73	marinko@bitno.hr
Tomšić, Đuro	Pantovčak 24	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 482 12 37	
Topić, Franjo	Selčinska 1	10360 Sesvete	(HR)	Tel.: 00385 1 200 16 36	
Topić, Ivo	Ul. blaženog kardinala Stepinca 72	35430 Okučani	(HR)	Tel.: 00385 91 7308057	
Topić, Mato	Selčinska 20	10360 Sesvete	(HR)	Tel.: 00385 1 201 17 12	mtopic@mup.hr
Tunjić, Bartol	Pfarrgartenstr. 4	71729 Erdmannhausen	(D)		

V

Valjan, Mato	Linden Str. 1	35457 Odenhansen	(D)	Tel.: 0049 6406 907 631	mato.valjan@slavistik.uni-giessen.de
Valjan, fra Velimir	Aleja Bosne Srebrenе 111	71000 Sarajevo	(BiH)	Tel.: 00387 33 456 266	velimir.valjan@gmail.com
Vidačković, Mirko	Mayennerstr. 28	71332 Waiblingen	(D)	Tel.: 0049 7151 58977; 172 436	mirko.vidackovic@web.de
Vidaković, Josip	Trnsko 3b/II	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 652 81 90	
Vidović, Hrvoje	Avenija Većeslava Holjevca 16	10000 Zagreb		Mob.: 00385 98 389 014	
Vidović, Mijo	A. Starčevića 6	22203 Rogoznica	(HR)		mijo.vidovic@windowslive.com
Visković, Ivica,	Schopenhauerstr. 47	80807 München	(D)	Tel.: 0049 89 300 94 45	viskovic@aol.com
Volić, Ladislav	Dravska 79	42202 Trnovec (Varaždin)	(HR)	Tel.: 00385 42 683 921	
Vujica, fra Benedikt	Bregalnička 14	11000 Beograd	(SR)	Tel.: 00 381 11 240 4390	
Vujica, fra Pavo	Bosne Srebrenе 4	71300 Visoko	(BiH)	Tel.: 00387 32 738766	
Vujica, Robert	Hrasno	72260 Busovača		Tel.: 00387 30 713 6645	
Vukadin, Josip	Sterkraderstr. 141	46453 Dinslaken	(D)	Tel.: 0049 2064 97 187	Generalvikariat@bistum-essen.de
Vukadin, Mato	Plievier Park 5	81737 München	(D)	Tel.: 0049 89 67905079	matovukadin@hotmail.de

Z

Zeba, Ivan	Bože i Nikole Bionde 2	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 613 71 02	ivan.zeba@mvp.hr
Zelić, Tomislav	Teskere bb	88320 Ljubuški		Tel.: 00387 39 831 153	
Zeljko, Ivan	Leipzigerstr. 9	79 211 Denzhausen	(D)	Tel.: 0049 7666 39 48	
Zirdum, Ilija	Doljani 5	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 231 8779	
Zlopaša, Milan	Unska 2c	10000 Zagreb	(HR)		
Zloušić, Filip,	Van der Nuell-Gasse 9/2/5	1100 Wien	(A)		filip.zlousic@gmail.com
Znahor, Mladen	Kirchberg 12	89426 Modingen	(D)		
Zubak, Stipo	Ivanićgradska 73/III	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 245 26 29	

Ž

Žilić, Nikola	Pete Poljanice 5	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 292 22 75	
Živković, Ilija	Odranska 12	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 619 62 20	
Živković, Ivo	Marburger Str. 11	57072 Siegen	(D)	Tel.: 0049 271 314096	i.zivkovic@gmx.net

Web stranica Udruge www.udfkg.hr na kojoj se objavljuju sve informacije i događanja u Udruzi.

